



კავკასიონი

ყოველკვირეული გაზეთი

KAVKASIONI

10 ლეკამბარი * ფასი 780 კუბონი

100 წლის წინათ გარდაიცვალა ალექსანდრე ყაზბეგი



„ეხლა ხალხი ავად არის
ერთის ავადმყოფობით,
საერთო სენით. მოვა დრო და
ღრუბელი ჩვენშიაც
გაიმქვრევს, მზე
გამოიხედავს, დრო
შეიცვლების და ავადმყოფი
მოკეთდების. ძმა ძმას
დაინახავს და შაერთებული
საქართველო ერთ ხორც და
ერთ სულ გადაქცეული,
აღსდგების!.. აღსდგების იმად,
რომ მტერს მტრის საკუთვნო
მოუწყოს და მოყვარეს
მოყვრისა!“

ინტერვიუ ელჩთან

გვესაუბრება საქართველოს უზენაესი სასამართლოს პრეზიდი, ბატონი დიორდ ნანოშვილი

ბატონი დიორდ ნანოშვილი 6 დეკემბერს ჩამოვიდა თბილისში. მისი ვიზიტის მიზანია, დიპლომატიური რწმუნებები წარუდგინოს საქართველოს საგარეო უწყებებს და უზუალოდ გააცნოს საქართველოს მიმდინარე პოლიტიკურ-ეკონომიკური პოლიტიკა. უზენაესი სასამართლოს პრეზიდი, ჩამოსვლიდან რამდენიმე საათის შემდეგ, ექსპრესულად დამოკრძალებულ პარტიას ესტუმრა. ესტუმრა, სწორედ ამ დღეს ჩვენი საუბარი და პირველი კითხვაც გაუდგინებლად დავსვამ:

— ბატონო ელჩო, თქვენი ვიზიტი დაიწყო ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის შტაბ-ბინაში სტუმრობით, ალბათ ამას გარკვეული აზნაყ აქვს.

— უნგრეთში კარგად ვიცით, რომ საქართველოს მძიმე დღეები უდგას. როგორც ელჩი, ვალდებული ვარ ღრმად შევისწავლო მდგომარეობა, გავეცნო სხვადასხვა მოსაზრებებს. ამდენად, ჩვენთვის უაღრესად მნიშვნელოვანია ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის პოზიცია, შექმნილი მდგომარეობის შეფასება. გარდა ამისა, ბატონ გიორგი ჭანტუიას აქამდეც ვიცნობდი. ჩვენ ერთმანეთს შევხვედით მოსკოვში და საინტერესოდაც ვისაუბრეთ.

— როგორ შეაფასებდით საქართველოში არსებულ ვითარებას და კრიზისის დაძლევის რა პერსპექტივას ხედავთ?

— საქართველოში შექმნილ მდგომარეობაზე, გარდა ამისა, მსჯელობა ძალზე რთულია. მე, როგორც საქართველოს მცხოვრები, დიდი ყურადღებით ვაღწევთ თვალს აქ მიმდინარე პროცესებს. ვფიქრობ, ვითარების გაუმჯობესების ტენდენცია შეიძლება, თუმცა მდგომარეობა კვლავაც ძალზე რთულია. საქართველოს ხელისუფლებამ უნდა განაგრძოს კონსულტაციები სხვადასხვა სახელმწიფოებთან. ეს მომავალში დადებით შედეგს გამოიღებს.

— თუ შეიძლება, რამდენიმე სიტყვა უნგრეთ-საქართველოს ურთიერთობის პერსპექტივაზე.

ჩვენი სასამართლო ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა, რადგან ჩვენი ქვეყნების ურთიერთობას საფუძველი შორეული წარსულში ჩაეყარა. ვერ კიდევ მე-15-მე-16 საუკუნეების მატარებელ ადვოკატებს, რომ უნგრელი მეცნიერები, ექიმები ჩამოდიოდნენ საქართველოში, აგრეთვე ცნობილია ქართველი მეცნიერების უნგრეთში მოგზაურობის ფაქტები. მერე და მერე ამ კონტაქტებმა უფრო მჭიდრო ხასიათი მიიღო. მართლაც მისაა ზიზის მაგალითიც იკმარება, დიდი მხატვრისა, რომელიც საქართველოს სამეფო კარზე მოღვაწეობდა და შექმნა შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნის“ ოლუსტრაციები. უფრო ახლო წარსულში კი, კერძოდ, 60-70-იან წლებში, უნგრეთ-საქართველოს მეტად მჭიდრო კულტურული კონტაქტები პოინდათ. პირადად მე, სტუდენტობისას, თარჯიმნად ვმუშაობდი ქართულ ანსამბლებთან მათი გასტროლების დროს. აქამდე მასწავლებელს საქართველოს სახელმწიფო დასის წარმომადგენელი გამოვლავა ჭაბუკიანის ხელმძღვანელობით. ამჟამად მიმართა, რომ ეს კონტაქტები უნდა გაფართოვდეს, გასცდეს კულტურის სფეროს და მოიცავს ისეთი მნიშვნელოვანი დარგები, როგორც პოლიტიკა და ეკონომიკა. ჩემი მიზანია, სწორედ ესაა და ამისათვის ყველაფერს გავეცდები.

— გარკვეულწილად ის გზა, რაც უნგრეთმა გაიარა, საქართველოს წინ უძღვს ალბათ, თქვენს ქვეყანაში დავროვდა ის გამოცდილება, რომლის გათვალისწინებაც საქართველოს დადგენილია.

— ძალზე ძნელია ისეთი რეცეპტებისა და რეკომენდაციების გამომავალი, რომელთა ერთ-ერთზე გადაღება შესაძლებელი იქნებოდა. პირადად მე, ამის უფლებას თავს ვერ მივცემ. შემიძლია, დავასწავლო მხოლოდ ცალკეული ელემენტები, რომელთა დაშლაც ჩვენს მოქმედებას და მხარდობას უნდა.

შედეგებს ვერ მივალწივთ. ჩვენი გამოცდილებით შეგვიძლია გირჩიოთ, რომ ესა და ეს პრობლემა ასე არ გადაწყდეს, ეს გზა ჩვენში მოგატყვევო. მაგალითისათვის გეტყვით, რომ ჩვენთანაც ძალზე მნიშვნელოვან პრობლემად იქცა პრივატიზაცია. შეგვიძლია, სპეციალისტებს ვესაუბროთ იმ შეცდომებზე, რომლებიც ჩვენ დაუშვეით ამ სფეროში. ძალზე მნიშვნელოვანი რეკომენდაციების გაწევა შეგვიძლია გეგმიური ეკონომიკიდან საბაზროზე გადასვლისათვის. მაგალითად, პრივატიზაციის დასაწყისში მოვიწვიეთ უცხოელი შემფასებლები, ისინი ნეიტრალური, ობიექტური პოზიციებიდან აფასებენ უნგრეთის საპრივატიზაციო ქონებას და ამ გზით შეგვედოთ დაგეგმვა როგორც სახელმწიფოს, ისე საზოგადოების ინტერესები.

— ერთი კონკრეტული შეკითხვა: რამდენად პრობლემატური იყო უნგრეთიდან საბჭოთა არმიის ნაწილების გაყვანა?

— თამამად შემიძლია ვთქვა, რომ ამ პროცესმა ჩვენი ქვეყნისათვის უმტკივნეულოდ ჩაიარა და უფრო მოკლე დროში დამთავრდა, ვიდრე ველოდით. საბჭოთა ჯარის უკანასკნელმა ნაწილებმა უნგრეთი დატოვეს 1991 წლის 16 ივნისს. რუსეთის ხელისუფლებასთან წინასწარი მოლაპარაკებით შემუშავდა ე.წ. ნულოვანი ვარიანტი რაც ითვალისწინებდა შემდეგს: უნგრეთს უსასყიდლოდ რჩებოდა საბჭოთა (რუსეთის) არმიის ობიექტები, სამაგიეროდ, არც საბჭოთა კავშირის (რუსეთის) მიმართ ექნებოდა უნგრეთს პრეტენზიები. იმ ზარალისათვის, რაც მას საბჭოთა ჯარებმა მიადგინა. ამ ხელშეკრულებას ხელი მოეწერა შარშან, 11 ნოემბერს უნგრეთში ელცინის ვიზიტის დროს.

— და ბოლოს, გარდა ოფიციალური ხელისუფლებისა, გეგნებით თუ არა კონტაქტები საქართველოს პოლიტიკურ ორგანიზაციებთან, ცალკეულ პოლიტიკოსებთან?

— ჩვენ შევიცდებით, ურთიერთობა დავამყაროთ ყველა პოლიტიკურ ძალასთან, რათა შევიქმნათ სრული წარმოდგენა საქართველოში მიმდინარე პროცესებზე. ეს ჩვენი წარმატებული მუშაობის საფუძველია.

საუბრა პაატა ვეშაპიძე

აფხაზეთს მხოლოდ ომით თუ დავიბრუნებთ

ინტერვიუ საქართველოს რესპუბლიკის ვიცეპრეზიდენტ ბატონ თამაზ ნადარეიშვილთან

— როგორ აფასებთ აფხაზეთში შემოარბილებას?

— აფხაზეთის პრობლემებისადმი ჩემი დამოკიდებულება არ შემოცვლილა და არც შევიცვლი. დღესაც იმ პოზიციაზე ვარ, რაზეც ამ ერთი წლის წინათ ვიყავი. ღმერთმა ქნას, ეს უმნიშვნელოვანესი საკითხი ჩვენი ამჟამინდელი ცხოვრებისა მშვიდობიანი გზით მოგვარდეს, რისიც მე, რა თქმა უნდა, არ მჯერა. აფხაზეთს ჩვენ მხოლოდ და მხოლოდ იმ მეთოდების გამოყენებით დავიბრუნებთ, რა მეთოდებითაც ჩვენ იქიდან გამოვყავართ.

— დავიბრუნებთ და გავიზარდებთ აფხაზეთში. შესანიშნავად ვიცნობთ აფხაზეთს, ძალიან კარგად ვიცით, ვისთან გვაქვს საქმი, რა ტენიის პარტონები არიან, რა უნდათ, რით მოწყობილია. მათ პრაქტიკულად მთლიანად დაიპყრეს აფხაზეთი და დღეს, რასაკვირვებელია, საომარი მოქმედებების შეწყვეტის მომზადება იქნებიან. ისინი ჩვენს მოთხოვნებზე უარს არ იტყვიან, შეიძლება შევდგომოდ ალიანსი, დროს მოიგებენ, ხოლო გააქვთ იმას, რაც უნდათ.

— შემიძლება შევხვედეთ დანიშნული 1994 წლის იანვრის შუა რიცხვებისათვის. დარჩენილი დრო აფხაზეთს სჭირდებათ. იმისათვის, რომ დაუბრკოლებლად დაასრულონ გადამთავრება ჩვენს მიწებზე ჩამოსახლების პროცესი. ქართველთა სახლ-კარი ჩვენთან, ადგილებთან, ყაბადროვლთან, კახეთთან, რუს მაჟანწალთან და მესხეთთან თუ რაღაც საცხოვრებელი უნდა გახდეს. არიან ბევრი შეეცდებიან ამ პერიოდში ჩაატარონ რეფერენდუმი და მისი შედეგებით ხელში გამოგვყვებოდნენ. მორიგ შეხვედრაზე, ცხვირზე ავაფარებ და უკიდურეს გეგმვებს: აი, ხალხის ნებაა, აი, ხალხის სურვილი. სავარა-

უდოა, რომ ეს „ნება“ იქნება ან აფხაზეთის მთელი ხალხთა კონფედერაციის დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ, ან რუსეთის ფედერაციის რესპუბლიკად ქცევის მოთხოვნა.

— ენევის შემოარბილებით გათვალისწინებული საომარი ვითარების შეწყვეტის გამოცხადებით ჩვენ ვაბრკოლებთ, საუკეთესო შემთხვევაში, ზღუდავთ იმ საბრძოლო მოქმედებებს, რომლებიც დღეს აფხაზეთში მიმდინარეობს, ვთქვათ, კოდორის ხეობაში, სადაც ეკავი სოფლების შევიდრებთან ერთად, იბრძვიან ჩვენი სამხედრო ქვედანაყოფების მებრძოლები, ვნებავთ, გალის რაიონში, სადაც მოქმედებენ პარტიზანები.

— ძალიან კარგად ვიცნობთ აფხაზეთს. მეორე პუნქტი, სადაც საუბარია ლტოლვილთა დაბრუნებაზე, მაგარამ ზომ ცხატზე უცხადდება, რომ დენილები აფხაზეთში ვერ დაბრუნდებიან. ეს სამწუხარო ფაქტობაა. ცინიზმის მეტი რაღაა იმის განცხადება, რომ ლტოლვილებს დაუბრუნებენ სახლს, მიწის ნაკვეთს და ქონებას, იმ ქონებას, რომელიც მორალდობის მიერაა დატაცებული. ქართველთა სახლები და ბინები ხომ გადაწყვიტა. ლესელიძე, ხეივანი, განთიადი, კოჩარა, ახალდაბა და სხვა სოფლები მთლიანად გადაბრუნებულია, ხოლო რაც, გადარჩა, გადამთავრდა საცხოვრებლად. ქვეყლა: მე ვაგრძელებ ვარ და ვერ წარმოვიდგენია, როგორ უნდა დაბრუნდეს ჩემს ქალაქში და რა მჭირს არჩინებას დასაბრუნებელი, ვეძვობ, ეს პუნქტი შესრულდეს.

— მაშ, რა საჭიროა იყო ენევის მოლაპარაკება?

— მე გვინდა, საქართველოს დეკლარაცია, მიუხედავად ყველაფრისა,

მაინც უნდა წასულყოფიყვნებში, რათა მხოლოდ საზოგადოებას კიდევ ერთხელ ენახა, რომ ქართველებს სურთ აფხაზეთის პრობლემის მშვიდობიანი მოგვარება. მინდა ხაზგასმით აღვნიშნო. ენევის საქართველოს დელეგაციის ჩასვლა და კონფლიქტის მშვიდობიანად მოგვარების მცდელობა არ ნიშნავს იმას, რომ ეს გზა გვაქვს არჩეული.

— კიდევ ერთი რამ. ენევის შეხვედრაში პრაქტიკულად მონაწილეობას ლეზელიზონდნის ის პირები, ვინც ხელი მოაწერა, სოჭის ხელშეკრულებას. ჩემთვის გაუგებარია, რა მორალური უფლება ჰქონდათ ჯიჯილიას, პასტუხოს, ბრუნერს ახალ მოლაპარაკებაში მიეღოთ მონაწილეობა, როდესაც მათი პასუხისმგებლობით ხელმოწერა სოჭის შეთანხმება ხსენებული შედეგით დამთავრდა.

— განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს აფხაზეთის დელეგაციის პროტესტი მოლაპარაკებაში აფხაზეთის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის ბატონ ზურაბ ერქვანიას მონაწილეობის შესახებ. ეს ფაქტი უკვე ნიშნავს, რომ აფხაზეთს კარგი რამ არა აქვთ ჩაფიქრებული.

— რა უნდა გაკეთდეს აფხაზეთის დასაბრუნებლად?

— უპირველესი ამოცანაა ერის კონსოლიდაცია. ჩვენ რომ ერთად ვყოფილიყავით, რუსეთი ვერ მოგვრევოდა. აუცილებლად უნდა გამოვავლინოთ ჯერჯერობით წაგებული ომის დამნაშავენი და მოლაპარაკებები. დაწყებული გაგარის ჩაბრუნებამ, დამთავრებული სოხუმის და მთლიანად აფხაზეთის დაცემით, პასუხი არაფერია უფრო მტკიცე, დღესაც არ არის გვიან 1989 წლის შეთარაღებული კონფლიქტის პრო-

ვოკატორთა და ავტორთა მხილება და დასჯა. იმჟამად ჩატარებული გამოძიების შედეგები ანულონებულა, დამნაშავეები გაათავისუფლეს, ხოლო შედეგად ის მივიღეთ, რომ სამი წლის შემდეგ სწორედ ისინი აღმოჩნდნენ ქართველთა გენოციდის მოთავაზები და შემსრულებლები.

— სამწუხაროდ, აფხაზეთში მიმდინარე პროცესების სამამულო ომად შეფასების ჩემი მცდელობა ყურად არავინ იღო. ომი ამ ეტაპზე წაგებულია და დღესაც არავინ ცდილობს მის პოლიტიკურ შეფასებას.

— ინტერვიუ დასრულებულად ჩავთვალე, ბატონ თამაზ ნადარეიშვილ, გთხოვთ და დამეხადოთ ვაიარებდი, როდესაც მან შემაჩერა და მითხრა:

— ამ დღეებში რამდენიმე ეურნალისტი მესტუმრა და თითოეულმა მკითხა, თუ რატომ არ ვარ ენევის დელეგაციის შემადგენლობაში. გაკვირვებული კითხვითვე ვუბრუნებდი პასუხს — განა შეიძლება აფხაზეთის პრობლემებისადმი ჩემი დამოკიდებულების კაცი იყოს სამშვიდობო დელეგაციის წევრი? როდესაც დამირეკეთ და მითხრა, რომ „კავკასიონიდან“ ბრძანდებოდით, იმწამსვე გაიფიქრე — თქვენი გაზეთის წარმომადგენელი ამ კითხვას არ დამისვამდა.

— „კავკასიონის“ პოზიცია აფხაზეთის პრობლემების გადაწყვეტის შესახებ ჩემთვის აბსოლუტურად მისაღებია. ჩვენი სამშობლოს ამ განუყოფელ ნაწილს მხოლოდ ომით თუ დავიბრუნებთ.

საუბრა პაატა ნადარეიშვილი

კავკასიონი

დამფუძნებლები: შეზღუდული მასშტაბის მგებლობის საზოგადოება „კოპა-კოლა კავკასიონი“ და კერძო პირები:

ბიორგი
ალიგაბაშვილი,
პასილ
მალაფარიძე,
მამუკა
ფაჩუაშვილი.

რედაქტორის
მოადგილე
პაატა ვეშაპიძე

პასუხისმგებელი
მდივანი
ბონდო
პიონარაშვილი

გამოდის
ოთხშაბათობით.

მასალების გამოყენება რედაქციასთან შეთანხმების გარეშე განიხილება, როგორც საავტორო უფლებების შელახვა. გაზეთი არ გამოხატავს არც ერთი პოლიტიკური პარტიის ინტერესებს. ავტორები თავად ავებენ პასუხს მასალაში მოყვანილი ფაქტებისა თუ ციტატების სიზუსტეზე. ოთხ ნაბეჭდ გვერდზე მეტი მოცულობის მასალა არ გამოქვეყნდება. წერილები არ რეცენზირდება და ავტორებს არ უბრუნდება.

მისამართი:
თბილისი,
პეტრიაშვილის ქ. № 7.
ტელ.: 294-805
ფაქსი 347-306

იბეჭდება ოფსეტური წესით საგაზეთო კორპუსში, ხოშარაულის 29.

რეგისტრირებულია საქართველოს რესპუბლიკის იუსტიციის სამინისტროში, რეგისტრაციის № 1122.

ლევან ალექსიძე:

„კონფლიქტის ასეთი გადაწყვეტა რუსეთისთვისაც ხელსაყრელია...“

ჩემი შეფასებით, ქვეყნის მოლაპარაკება, როგორც პირველი ნაბიჯი აფხაზეთის პრობლემის მოგვარების გზაზე, დამაკმაყოფილებლად უნდა ჩაითვალოს. ძალზე მნიშვნელოვანია, რომ საერთაშორისო საზოგადოების წინაშე, კერძოდ, გაეროს ეგიდით, ევროთაშორის წარმომადგენელთა თანდასწრებით კონფლიქტის მხარეები შეხვედრენ ერთმანეთს. როგორც მსოფლიოს პრესა აღნიშნავს, მოლაპარაკება მიმდინარეობდა საქართველოს სამთავრობო დელეგაციასა და აფხაზ სეპარატისტთა შორის. ჩვენი ქვეყანაში ყოფნისას ნაზგასმული იყო, რომ მოლაპარაკება მიმდინარეობდა გაეროს წევრ სახელმწიფოსა და მის ტერიტორიაზე მოქმედ სეპარატისტული დაჯგუფების წარმომადგენლებს შორის. ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ქვეყანაში მიწვევა მოხდა შემდეგი უმთავრესი პირობით — საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობა და სუვერენიტეტი ხელშეუხებელია. სწორედ ამას ითვალისწინებს გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციები, სახელდობრ, 1993 წლის 19 ოქტომბრის 1886-ე რეზოლუცია.

მოლაპარაკება პრინციპში კონსტრუქციულად წარიმართა. უნდა აღინიშნოს ბრუნვისა და რუსეთის დელეგაციის ძალისხმევა. ისიც უნდა ითქვას, რომ ევროთაშორის წარმომადგენლობის

ელჩმა ბატონმა მანომ ილაპარაკა რა კონფლიქტის მშვიდობიანად მოწესრიგების აუცილებლობაზე, იმხარა ასეთი ფრაზა — საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობა აბსოლუტურად ხელშეუხებელია.

ეს არის მემორანდუმი, რომელიც ამ ეტაპზე ასახავს მხარეთა თვალსაზრისს კონფლიქტის მოწესრიგებაში. აქ, პირველ რიგში, მთავარია ტყვეთა გაცვლის საკითხი, რომელიც მიმდინარე თვის ოკრიცხვამდე უნდა განხორციელდეს პრინციპით ყველა-ყველაზე; ასევე უმნიშვნელოვანესია ლტოლვილთა დასაბრუნებლად ყველა საშუალების გამოყენება, — მათთვის სახლების, საკარმიდამო ნაკვეთების დაბრუნება ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე. ამ საკითხზე ჩვენ ცალკე ვესაუბრეთ ლტოლვილთა საკითხში გაეროს უზენაეს კომისარს და რეგიონალური განყოფილების დირექტორს, რომელიც საქართველოს საკითხებს კურირებს. მათ გამოყოფილი აქვთ გარკვეული თანხა, რომლის გამოყენება იმეტომ არ ხერხდება, რომ აფხაზეთიდან დევნილები ლტოლვილებად კი არ მიიჩნეოდნენ, არამედ იძულებით გადაადგილებულებად. ეს კი მათთვის სხვადასხვა მცნებებია, ამიტომ აფხაზეთიდან აყრილი ქართველი მოსახლეობა საბოლოოდ ლტოლვილებად იქნენ აღიარებული და ის თანხაც მათ საჭიროებისამებრ მოხმარდებათ. აფხაზეთში შეიქმნა საერთაშორისო ეკონომიკური კომისია, რომელიც საქართველოს მთავრობასთან შეთანხმებით აფხაზეთის აღორძინებაზე იმუშავებს.

რაიც შეეხება სტატუსს — აფხაზეთი მოითხოვს განსაკუთრებულ სტატუსს. ჩვენ განვაცხადეთ, რომ მათ ავტონომიურ სტატუსს არასოდეს არ უარყოფდით და საერთაშორისო ექსპერტების თანდასწრებით მზად ვართ ასეთი სტატუსის განსახილველად. ამ საკითხზე მოლაპარაკება, ალბათ, მომავალ რაუნდში გაიმართება, რომელიც იანვარშია დანიშნული და ვიმეორებ — აფხაზეთის სტატუსი საქართველოს კონსტიტუციის მიხედვით განისაზღვრება.

აქედან გამომდინარე, მოლაპარაკებას, როგორც პირველ ნაბიჯს, პოზიტიურად მივიჩნევ. ეს მოლაპარაკება საერთაშორისო ორგანიზაციებმა მთავრობის მხრიდან გონივრულ ნაბიჯად შეაფასეს. გაერო თვლის, რომ კონფლიქტი უფროად მოგვარდება და აფხაზეთში საქართველოს იურისდიქციის აღდგენა, რაღა თქმა უნდა, აფხაზი ხალხის ინტერესების ვითვალისწინებით და საქართველოს სახელმწიფოებრიობის ინტერესების დაცვით განხორციელდება, როგორც ამას საერთაშორისო სტანდარტები მოითხოვს.

რაიც შეეხება ვარანტიებს, რომლებიც ლტოლვილთა დასაბრუნებლად აუცილებელია ორივე მხარემ მოითხოვა კონფლიქტის ზონაში გაეროს მეთვალყურეთა გაზრდა და სამშვიდობო ძალების შეყვანა. ასეთი ძალა, ალბათ, რუსეთი იქნება. ეს ყველაფერი უნდა მოხდეს ძალიან მალე. ბოლოს იმასაც დავძენ, რომ კონფლიქტის ასეთი გზებით გადაწყვეტა რუსეთისთვისაც ხელსაყრელია და მის ინტერესებში შედის...

გივი ბოლთაშვილი:

„პირადად მე ძალზე სპეკტიკურად მარ განწყობილი“

ქვეყნის მოლაპარაკების შედეგად მივიღეთ მემორანდუმი, რომლის მიმართაც პირადად მე ძალზე სპეკტიკურად ვარ განწყობილი. იმ მუხლში, სადაც ლტოლვილების დაბრუნებაზეა საუბარი, რაც მთავარია, არ ჩანს მისი განხორციელების მექანიზმი, რის გამოც ეს მორიგი ხელშეკრულება აფხაზთა წინაშე უნდა წყარს, რადგან ისინი ქართველთა მიტოვებულ სახლებში ჩადილთა კავკასიელებს, კაზაკებს, რუსებსა და სომხებს ასახლებენ და რაც მეტი დრო გავა, იმ ჩასახლებული ოჯახების აყრა და თავიანთ სახლებში კანონიერი მფლობელების დაბრუნება მით უფრო გაჭირდება...

კიდევ ერთი, ჩვენი კომისიის შემადგენლობაში აუცილებლად უნდა ყოფილიყო ისეთი ადამიანი, ვინც კარგად იცნობს აფხაზთა მხარის ყველა წევრს. ჩემი აზრით, ასეთი კაცი ლთარე მარშალია. რაც შეეხება იმას, რომ აფხაზთა მხარემ ერქვანისს მიმართ პროტესტი გამოთქვა, ჩვენი მხრიდანაც უნდა განეცხადებინათ პროტესტი ჯინჯოლიას მიმართ, რადგანაც ჯინჯოლია ის პირთვებაა, ვინც სოჭის მოლაპარაკებას ხელი მოაწერა და არ დაიცვა. არ ვიცი, ასეთი განცხადება ჩვენმა დელეგაციამ გააკეთა თუ არა.

ვიმეორებ, ამ მოლაპარაკების დიდი იმედი არ მაქვს, ეს იყო გაეროს მხრიდან მოვალეობის მოხდა...



მარტო მოლაპარაკების იმედად ყოფნა არ შეიძლება

ქვეყნის მოლაპარაკების თარიღი უკვე ცნობილი იყო, როცა აფხაზთა ხელისუფლებამ და მათდამი დაქვემდებარებულმა სამხედრო ძალებმა დალის ხეობაში ქართულ სოფლებზე შეტევა დაიწყეს. სამხედრო ოპერაცია წინასწარ დაგეგმილი და მომზადებული იყო, მასში აფხაზთა მთელი საომარი არსენალი იქნა გამოყენებული, რასაც თვითმხილველი სვანი მემორები აღსატურებენ. სამწუხარო ის არის, რომ ქართველებს და მთლიანად საქართველოს ერთწლიანი მძიმე ომის მწარე გაცეითი თითქმის აღარც კი ახსოვს და ეს საშინელი უბედურება თითქმის ჩვენს თავზე არ დატრიალებულიყო. აფხაზთა მორიგ მზაკვრობას კვლავ მოუშადადებლნი შევხვდით, რადგან კოდორის ხეობაში დარჩენილი მძიმე ტექნიკა, ორიოდ სპეციალისტითურთ, უსაწყვავობის გამო უმოქმედოდ დგას და მათი ბრძოლებში გამოყენება არ ხერხდება.

განგაშის გამოცხადებისთანავე ადგილობრივი სვანი მოსახლეობა ფეხზე დადგა და მტერს იმ იარაღით დაუდგა წინ, რაც ხელში მოხვდა. რაღა თქმა უნდა, ტანკებითა და ყუმბარმტყორცხებით შეიარაღებული მტრის შეჩერება ძნელი საქმეა და ასეც მოხდა: მტერმა შეძლო ორი გვირაბის გავლა და ორი კილომეტრით სოფელ ბაგადაში წინ წაწევა. ჩვენმა ბიჭებმა (ადგილობრივი მოსახლეობის გველისხმობ) ვაჟკაცობისა და თავგანწირვის ფასად მოხმდური მაინც შეაჩერეს, სოფელ ბაგადას ბოლოში ლათას მხარისკენ გამაგრდნენ და აფხაზ-ჩეჩენ-კაზაკ-სომხ დაპყრობლებს წინსვლის საშუალება მოუსპეს. მტერმა დიდი დანაკარგის გამო შეტევის შემდეგ ომი განვითარება ვეღარ შეძლო. ჩვენგან შეიღი კაცია დაღუპული, ხოლო შედარებით მსუბუქად დაჭრილები სოფლის საავადმყოფოში მოათავსეს, იქ მათ ლენტეხიდან სპეციალურად ჩამოსული ექიმები განხორციელი მკურნალობს. ხუთი მძიმედ დაჭრილი მებრძოლი, სოფლის საავადმყოფოში მკურნალობის შემდეგ (მედიკამენტების უქონლობის გამო მათ ჭრილობები გაურთულდათ), როგორც იქნა ვერტმფრენით ჯერ ქუთაისში, შემდეგ კი თბილისში (რუსულ-ლიკურ საავადმყოფოში) ჩამოიყვანეს. დედარჩინი — სოფელ აყარიდან, გურჩინი — სოფელ ჩხალისიდან,

ჩხუმიანი — სოფელ გენწვიშიდან — სამივე ყუმბარის ნამსხრევებით არის დაჭრილი. უკვე მესამე დღეა, რაც თბილისში მკურნალობენ და თავსაც უკეთ გრძნობენ. მათ საუბარში ხელისუფლების მიმართ მაინც წყენა გამოკრთის, რადგან (ეს მერამდენედ) მტრის ჭარბ ძალებთან ქართველ ბიჭებს კვლავ შიშველი ხელებით მოუწიათ შეხება.

როგორც ზემოთ ვთქვით, აფხაზეთის სვანეთის ქართული სოფლები, ფაქტობრივად, კვლავ დაუცველად დგას, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ რამდენიმე სპეციალისტს, რომლებიც იქ დარჩენილ ტექნიკას არემონტებდნენ. დაჭრილების თქმით, ისინი იმ ტექნიკას ბრძოლაში იშვიათად თუ იყენებდნენ, რადგან საწვავი არ ჰქონდათ და (აქ არ შეიძლება ქართველი კაცის მოხერხებულობამ არ გაგვახაროს) ტანკების საწვავად ელექტროგადამცემი ტრანსფორმატორებიდან გადმოსხმულ ზეთს ხმარობდნენ. სანამ არ ეთავადათ, რამდენიმე ხანს ასეთი სა. ისიც მეშვეობით იბრძოლეს. მალე ექიმები გამოვლიათ და კიბეებამდე შეიარაღებული მტრის წინაშე ავტომატების ამარა დარჩნენ.

ადგილობრივი მოსახლეობისაგან შემდგარ ბატალიონს ემზარ კეიკიანი ხელმძღვანელობს. ბიჭები მის ვაჟაკობას ქებით მოიხსენიებენ. ისევე მაღლიერების გრძნობით იგონებენ გაეროს ბატალიონის მემორებს, რომლებიც მათთან ერთად იბრძოდნენ. მტრის ძალების შეჩერების მიუხედავად, დაჭრილები გულისტკივლითა და ერთგვარი გაბრაზებითაც იმეორებენ, რომ თუ აფხაზეთის სვანეთში რეგულარული ჯარის ნაწილები არ ჩაეღენ ადგილობრივი ბატალიონის დასახმარებლად, სულ მალე ქართული სოფლები „აფხაზი“ მემორების ხელში აღმოჩნდება. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ საქართველო კვლავ ლტოლვილებითა და დაუმარბავი გვამებით ივსება. ამდენს უკიდურესად შეჭირვებული ხალხი უეღარ აიტანს...



ყალბადი ფაქტური მასაჟი...

თბილისში ერთპირიანი საშუალო ვიზიტით იყო ცხოველთა დაცვის მსოფლიო საზოგადოების წარმომადგენელი ბატონი ნილ ტრენტი. მთელი კვირის მანძილზე იგი თბილისის ჯომარაკში დადიოდა, კვამლავა ცხოველთა, ზვამავა მონუმენტს პირს მარს ესაუბრა. მან გამოთქვა სურვილი, რომ ჯომარაკის გადარჩენა სამონუმენტო სახეობის სისტემაში მოქმედებს — ელფარა მონუმენტის მიერ შემდგომი კომისია, ცხოველთა დაცვის საერთაშორისო საზოგადოება და მონიტორინგის ბატონი ნილ ტრენტი.

ბატონი ტრენტი, თქვენ რამდენიმე დღეა თბილისში ჩამოხვედით და ქალაქის ჯომარაკს ყურადღებას არ აქცეხთ, სახელმწიფოს მეთაურსაც შეხვედით... ცხადია, ქართველ მკითხველს თქვენი ორგანიზაციის საქმიანობის და თქვენი ვიზიტის შესახებ მეტის შეტყობა სჭადია.

— მე გახლავართ ნილ ტრენტი, აქ წარმოვადგენ ცხოველთა დაცვის მსოფლიო საზოგადოებას. ცხოველთა დაცვის საერთაშორისო საზოგადოებაში ჩამოხვედით და ქალაქის ჯომარაკს ყურადღებას არ აქცეხთ, სახელმწიფოს მეთაურსაც შეხვედით... ცხადია, ქართველ მკითხველს თქვენი ორგანიზაციის საქმიანობის და თქვენი ვიზიტის შესახებ მეტის შეტყობა სჭადია.

რად, რომ საქართველოში მართლაც მძიმე ვითარებაა, რომ საქართველოს მთავრობა ჩვენი დახმარებისა თუ თანადგომის მოხარული იქნება. ჩამოვყვით, ვეწვიეთ ჯომარაკს, შევისწავლეთ ცხოველთა მდგომარეობა, შევაგროვეთ ინფორმაცია ვეტერინარული სამსახურისა და ჯომარაკის საქმიანობის სპეციფიკის შესახებ, ასევე შევხვედით მსოფლიო მნიშვნელობის იშვიათ და



გადაქვეყნების პირად მყოფ ცხოველთა დამცენარეთა-სახეობის აღდგენის რესპუბლიკური სამეცნიერო ცენტრის — „ნოვს კილბანის“ ხელმძღვანელსა და თანამშრომლებს...

— თქვენ მრავალი ქვეყნის ჯომარაკს იცნობთ, ხელმძღვანელობს შეხვედრისათვის, ნაირგვარი დამოუკიდებელი კვლევა, ცხოველებთან და საქმეობის დამოკიდებულებისათვის შემთხვევას შესწავლისათვის. ერთი სიტყვით, ჯომარაკში არსებულ პრობლემებს კარგად იცნობთ. თბილისის ჯომარაკთან დაკავშირებით რამე განსაკუთრებული პრობლემა ზომ არ დგას, სპეციალური სირთულეები ზომ არ გადაწყდომიან?

— დიახ, უნდა გითხრათ, სწორედ დასვით საკითხი... მართლაც, უამრავ ჯომარაკში ვყოფილვარ და თქვენი — განსაკუთრებული შემთხვევა... ყველა ქვეყნის მთავრობები, ჯომარაკის დირექტორები, ყოველ შემთხვევაში, მათი 95 პროცენტით მინიმ, უდიდესი ენთუზიაზმით გვეხმარებიან... მათ ესმით, რომ ცხოველთა სატყვეობის ჯომარაკში ერთგვარად აღდგენის სატიკივარსაც გამომხატავს და ის, რაც ცხოველებს სჭირდება, ძირითადად, აღდგენა ბუნებას ათვალსაზიროებს, მათ მიმართებას ამდგენებს...

თუნდაც სომხეთის ჯომარაკი ავიღოთ... თითქმისა თბილისის ჯომარაკში იგივე პრობლემები უნდა იყოს — უსახსრობა და გასაჭირს გვეულისხმობს. მაგრამ თბილისში კიდევ სხვა რამ ხდება: განსაკუთრებით შემადარწუნებელია, რომ დირექტორი იმასაც არ აკეთებს ცხოველების ბედის გასაუმჯობესებლად, რასაც სულაც არ ღირდება ფული, მეტიც, ჩვენი მოთხოვნებიც არაფრად მიიჩნევენ...

რას გვულისხმობს? გალიები რეგულარულად უნდა გაიშვინდოს, რომ ცხოველები ფეკალიები მასში არ დაინთქან. ეგზოტიკური ცხოველები რომარ გაიყინონ, უნდა ხის ყუთები შეიკრას, შიგნით ჩაეფინოს და გალიაში დაიდგას. უამრავი ხის მასალა მოხვედრილია ჯომარაკის ტერიტორიაზე... სრული პასუხისმგებლობით ვამბობ: ამას არ ღირდება ფული, ეს მართივად რამაა...

კონკრეტულ მაგალითსაც მოგახსენებთ: დირექტორს ჯერ ვიხივე, შემდეგ კი მოვთხოვე დასავლეთის გალიების დასუფთავება. აქვარ იყო, გალიაში დიდი ხნის მანძილზე არ გაუწმინდათ, ცხოველები ყველამდე ფეკალურ მასაში ისხდნენ. გალიაში ერთი ბეწო მშრალი ადგილიც კი არ იყო... ვიმეორებ, ამას არ უნდა ფული, ამას უნდა ელემენტარული აღდგენა, პასუხისმგებლობის, გნებათ, მოვალეობის შერჩენა.

დირექტორმა მითხრა, შტატში 50 მოსამსახურე მყავს. გალიის დასუფთავება პირველსავე დღეს ვიხივე — მინდოდა ფულის მოშორებელი დასავლეთის სამყაროსთვის მეჩვენებინა, რომ ჯომარაკის დირექტორი ცხოველებზე ზრუნავს, რაც შეუძლია. — აკეთებს, მაგრამ არ ჰყოფის ფული, მეორე დღეს არც გალიები გაწმინდეს და არც ლოლუადაცეულ ვეფხვს შეუტრეს ყუთი.

როდესაც კონკრეტულად მოვითხოვე, ოთხმა მუშამ მშვენიერად ყუთი შეკრა, მაგრამ ამის

გაკეთება ზომ დროზე იყო საჭირო, ეს ზომ სულ მართივად, იოლი იყო.

გალეული, მისუსტებული ცხოველი რაც უნდა კარგად კვებო, თუ ვერ გათბება, ენერგია გაეფანტება სიცოცხლეში. ამიტომ გალიაში უნდა იყოს ადგილი, სადაც ის გათბება — ეს ელემენტარულია, ჯანმრთელ ცხოველსაც უნდა, მით უფრო — გაძლეულსაც უნდა და სწულს. ერეგის ჯომარაკს მანძილზე გადავყვით 5.000 დოლარი, რადგან აღნიშნული პრობლემები იქ არ არსებობდა. ერეგის ჯომარაკის დირექტორმა უდიდესი ენთუზიაზმით გამოაქვინა, დაიშინა ჯომარაკი, ჩვენ დავრწმუნდით, რომ მას გული შეტეოდა ცხოველებზე და ის უეჭველად მოუვლის და უბატონებს მათ.

თბილისის ჯომარაკში მსგავსი რამ ვერ გავკეთებთ, დირექტორს ფულით ვერ დაეხმარებთ

— გაურკვეველია, რას მოსწონება გამოყოფილი თანხა.

დღეს ბედნიერება გქონდა ბატონო შევარდნაძეს შეხვედრით. მან აქუსტისი საქმის ვითარება და ის დაგვიხატა, რომ ჯომარაკის მდგომარეობის შემსწავლელ კომისიას შექმნის. მე მოვახსენე, რომ მალევე ბევრი ევროპული სააგენტო — ბი-ბი-სი, ასოშიეტელ პრესი, ევროპის გაერთიანებული საინფორმაციო სააგენტო და სხვა — დირექტორს შეხვედრის ჩვენი ორგანიზაციის შეფასებით, ჩვენთან თბილისის ჯომარაკის ამბავს ელოდნენ. დღიერ მსურს, გუთხრა ამ სააგენტოებს, რომ ადგილობრივი მმართველობისა და ჯომარაკის დირექტორის მხარდაჭერა გვაქვს, მაგრამ ამ უკანასკნელზე ნამდვილად ეჭვი მეპარება.

მინდა დავიწყო საერთაშორისო კამპანია, რომელიც ფულს შემოიტანს. შაბათს მივფრინავ, წასვლამდე იმეფარი სამოქმედო პროგრამა უნდა შევქმნა, რომ შემოსული თანხები გზადგაზა არ ეკარგებოდეს... როგორმე, ასეთი რამ უნდა გამოვიცხოვრო...

— მოგახსენებთ, დღევანდელ უკუღმართ დროში ყველას თავისი გასაჭირებია და შეიძლება გავითხოვ, რა დროს ცხოველებია, ხალხი ვიხივებთ შიმშილით. ცხადია, ეს არც გამოსავალია, არც პასუხი და არც პრობლემების გადაწყვეტა. თქვენ ერეგის ჯომარაკზე საუბრობდით — ისინი ზომ ჩვენზე დიდად დაღუპილნი არ არიან... საინტერესოა, როგორ წვევებს ჯომარაკის საკითხს გაჭირვებაში მყოფი საზოგადოება, იმედია, ქართველებივით არ იქცევიან?

— გვიჭირს და ცხოველებისათვის რაღას ვიჩვენებთ, ჩვენი გამოცდილებით, ასეთ რამეს ხალხი არასდროს იკითხავს... ეს შეიძლება ცალკეულმა ორგანიზაციამ გვეთხროს, მაგრამ საზოგადოება ამისთანა შეკითხვას არ დასვამს...

ბოსნიაში 20 საერთაშორისო ჰუმანიტარული ორგანიზაცია იღვწოდა აღდგენის სასიკეთოდ... როცა ჩვენი საქმიანობის გამო შეკითხვა გაჩნდა, ვუპასუხეთ: ამდენი ჰუმანიტარული დახმარების ფონზე რატომ აკვირვებს ვინმეს, ერთადერთი ორგანიზაცია — ჩვენ — ცხოველებზე რომ ზრუნავს? როდესაც შინაურ ცხოველებს ვმეფარველობთ, განა აღდგენასაც არ ვიკეთებთ? აღმინა ზომ აკეთებს ამ ცხოველებს, ვთქვით, ძირითადად მოკვდეს აღდგენა არ ექნება საკვები, რძე, კარაქი, ყველი... ბოსნიაში ხალხი იყო და მთავრობაც ჩვენი დიდად კმაყოფილი იყო — ცხოველთა დაცვა და მფარველობა ზომ აღდგენის, აღმინაობის დაცვასა და მფარველობას უკეთებდა.

ერევანში გასაოცარი რამ ვიხილეთ: ჩვენს გვერდით, ჯომარაკის გვერდით, საზოგადოება იდგას; ხალხს მიჰქონდა საკვები, უზაროდ, ცხოველები კარგად რომ გრძნობდნენ თავს, ეამაყებოდნენ, ჯომარაკი რომ ჰქონდათ, ზრუნავდნენ მასზე და ეს ჩანდა კიდევ... სწორედ ამ ყოველდღიურ ზრუნვის გამო ცხოველები კრიტიკულ სიტუაციაში სიკვდილს გადაურჩნენ.

ამოსავალი ის არის, რომ ცხოველები ეკუთვნიან საზოგადოებას. ეს პასუხისმგებლობის

გარჩობასაც გულისხმობს: ჩვენ ვიჭერთ ცხოველებს, ველური ბუნებიდან მათი სიცოცხლის დაცვას მოვუვსებთ და მათი სიცოცხლის დაცვას მოვუვსებთ... მათ უყვება ათარ შეუძლიათ დამოუკიდებლად იარსებონ, ინადირონ, მოიპოვონ საკვები... ისინი ჩვენ იმედოდ არიან და საზოგადოება მოვალეა უკეთესი პირობები შეუქმნას მათ, იზრუნოს მათზე.

ერევანში ეს ყველას ესმოდა, სადაც კი ვყოფილვართ, მუდამ ამ შეხვედრით გვხვდებოდნენ...

ცოტა ხნის წინ აფრიკაში, ზაირში ვიყავით. ამ გაუბედურებული ქვეყნის ხალხი მთლად უფასოდ ზომობდა, ცდილობდა ცხოველებს გადაეჩინა. ჯომარაკში 10 თვის მანძილზე არ ყოფილა საკვები, მთავრობა გაბანკოტებული იყო, ხალხი უხელფასოდ დარჩა. მიუხედავად ამისა, ზაირში მინიმალური დანაკარგით შეინარჩუნეს ჯომარაკი — მოქალაქეები წმენდდნენ გალიებს, საკუთარი ჯიბიდან გალესული თანხებით კვებდნენ ცხოველებს... ამ ცხოველების უკან საზოგადოება იდგას.

წარმოდგინეთ, ეს ხდება აფრიკაში... გვეგონა, აქ, საქართველოში, ევროპაში, უკიდურეს შემთხვევაში, აფრიკის მსგავსი ვითარება მაინც იქნებოდა... სამწუხაროდ, ასე არ არის... ყოველ შემთხვევაში, ჯერჯერობით...

ვიმედოვნებ, როცა საკითხი პრესით, ტელევიზიით გაშუქდება, ხალხი დაფიქრდება და იტყვის: დიახ, ჩვენ გვწია, მაგრამ ეს ცხოველები გალიაში არიან გამოწყვედილი, მათ არ შეუძლიათ ნადირობა, დამოუკიდებლად საკვების მოპოვება... ისინი ჩვენზე — საზოგადოებაზე არიან დამოკიდებული. მაშინ საზოგადოება პასუხისმგებლობას იგრძნობს და ცხოველები გადაჩრებიან...

— ბატონო ტრენტი, საქართველოში მრავალი სხვადასხვა დარგის უცხოელი სპეციალისტი თანამშრომლობს და მუშაობს ბროცის მათთვის განსაკუთრებით კარგად წარმოჩენილი ქვეყნის სახე — საინტერესოა, როგორია თქვენთვის პროფესიული კუთხიდან დანახული საქართველო?

— ნუ გამოგებთ ისე, თითქმის ჩემი მონათბრობით ქართველებს ვუტყვი... მიჭირს დავიჯერო, რომ რასაც მე ვაწყდები, მაინც მაინც საქართველოს სახეა. მე შეხვედრებივარ არაჩვეულებრივ აღმზიდებს იგივე ჯომარაკში, ძალიან მცირე ანაზღაურებაზე რომ აქვთ და მაინც, საკუთარი ჯიბიდან ცხოველებს კვებდნენ. სახლიდან ზოგს ღუმელიც მოჰქონდა, რომ ცხოველი გაეთხოვ...

ეს დიდი სიკეთეა, წმინდა საქმეა...

ამავე დროს შეხვედრებივარ ზანტ, ზარმაც ხალხს, რომელსაც არ ადებდნენ მის თვალში უბედურ დღეში ჩაგვარდნის ცხოველის ხედავად... იოლად ეგუება ყველაფერს და როდესაც მოიხივებთ რამეს ან პასუხს მოსთხოვთ, უიროვნეს გასაძირებლად გზას იშვინებთ... არ არის ფული...

ეს ძალზე შიშველი გამოგონია საქართველოში, ეს ფრაზა ყველაფრის მტრულია, ყველაფერს იტყვს და ყველაფერს დაგვას, მაგრამ აქ არ არის სიმართლე. დიახ, არ არის ფული, მართალია, მაგრამ მთელი რიგი საკითხებისა ფულის გარეშე, დიდი შრომით, გნებათ, უბრალოდ, ენთუზიაზმით შეიძლება გადაწყდეს და მოგვარდეს.

ლოკუმენტურად აღწერს, რომ ბევრი ჯომარაკში ცხოველების საწამებლად დადის... ნებისმიერ საზოგადოებაში, ნებისმიერ დროს ეს საზარელი დანაშაულია... ვეფხვს თავში რკინის არმატურა ჩაარტყეს და მოკლეს... სულ ახლახან თბილისის ჯომარაკში ორი უსურული ვეფხვი მოკლდა... უსურული ვეფხვი ზომ მსოფლიო კუთვნილობისა, ამ სახეობის დაახლოებით 250 წარმომადგენელია დარჩენილი, ორი მათგანი აქ, თბილისში იყო და მოკლდა, უფრო ზუსტად, მოკლეს... ჯომარაკის დირექტორს განგაში უნდა აეტება, საზოგადოებისაგან შევლა მოეთხოვოს, მსოფლიო საზოგადოებისთვის მიემართა — მაშინ ცხოველები გადარჩებოდნენ... მაგრამ ცხოველთა ბედი დირექტორის არ ანადგვებს...

ეს ორი ვეფხვი საქართველოს მართლაც და დანაკარგია, ეს ორი ვეფხვი მთელი სამყაროს მართლაც და დანაკარგია... მხოლოდ თქვენ, თქვენმა შეილებმა კი არ დაკარგეს რაღაც, არამედ ყველამ, ჩვენმა შეილებმა და შეილიშვილებმა, მათმა შეილებმა...

მინდა ძველი ინდიელების ნათქვამი გავიხსენო: წინაპრისაგან სამყაროს კი არ იმედიდრებ, არამედ სესხულობ, ვალად იღებ, რომ შეილთაშვილს გადააბარო...

ამაზე დაფიქრება ვეძრათებს — სამყარო ზომ იღებ ჩვენი არაა, ის მომავალ თაობებსაც ეკუთვნის.

თანაც, ცხოველთა დაცვა, მათზე ზრუნვა ცივილიზაციის საფუძველია. თუ უმადლესი ქმნილება ვარ, მოვალეობა ვართ ჩვენზე დაბლა მდგომ ქმნილებებზე ვიზრუნო...

ქართველებს დამოუკიდებლობა სურთ, თავისუფლება უნდათ, არ უნდათ არსებითი ანექსირებული ყოფნა, არ უნდათ სსრკ, სნა... მუდამ მიგრძენია, რომ ამით ქართველი ამაყობს და ვერ გამოვიდა, რატომ არ ამაყობს ქართველი იმით, რაც მათ ქვეყანაში, მათ ქალაქში არის — რატომ არ სურს ქართველს, თავისი ჯომარაკით იამაყოს... ერევანი ამაყობს, ბაქო ამაყობს ჯომარაკით და საამაყოდაც აქვთ საქმე... თბილისშიც ასე უნდა

დასასრული მე-12 გვერდზე

„დგანან და ელიან... უსაზღვროა მათი მოლოდინი“... — ასე იწყებს ერთ-ერთ თავის მოთხრობას ვაჟა-ფშაველამ, მაგრამ იმ საუბარი მთავრად, ხოლო ჩვენ კი აღაშინებთ გასაჭირი გვინდა გაგიზიაროთ და იქნებ უხერხული და უადგილოც კია ასეთი უხეში შედარების მოყვანა, მაგრამ ჩვენმა დუხიკრამ თანამედროვე ცხოვრებას, კარბა ხანია, მივვიყვანა იმ ედგომარეობაზე, რომ ყოველ გაჩენაზეა მართლა უმსაზღვრო მოთმინებით, ხშირად მოუთმენლად „დგანან და ელიან“... განაწყობი მგზავრები ტრანსპორტს — გადაადგილების რაიმე საშუალებას.

ანბანური გეგმარება, დაწყობილ და დალაგებულ ქვეყანაში, უპირველესი ნიშანი ნორმალური ცხოვრებისა, სწორედ ტრანსპორტის გამართული მუშაობაა, რადგანაც ამ საკითხის მოუგარებლად, ბუნებრივია, ნუბსით თუ უნებლიედ, ბევრი სხვა სფეროც ზარალდება, უმთავრესად კი ინფრასტრუქტურა — ჩვეულებრივი მოქალაქის, მოუწესრიგებელი ხდება მათი ცხოვრება, რადგანაც ადამიანი, დიხაც რომ, ცოცხალი, დინამიური არსებაა და მუდმივად მოძრაობაში უნდა იყოს. როგორც ბრძანება ჩვენი დიდი წინაპარი: „მოძრაობა და მხოლოდ მოძრაობა...“ ქვეყნის სიცოცხლისა და ძალის მომცემი...

მოველ საქართველოში, დღეს რომ ტრანსპორტის მუშაობა, ისევე როგორც სხვა მრავალის, რბილად რომ ვთქვათ, გაუმართავია, ამიტომ დაინტერესდით, დედაქალაქში შექმნილი სიტუაციის შესახებ რას გეტყვოდა თბილისის მერიის ტრანსპორტისა და კავშირგაბმულობის უფროსი ბნი ეზზარ გაბუნავა, რომელმაც ჩვენთან საუბრისას აღნიშნა: — ამჟამად თბილისში 9 საავტომობილო და 4 ელექტროსატრანსპორტო საწარმოა, რომელთა განკარგულებაშია 800 ავტობუსი (აქედან 400 ბენზინზე მომუშავე), 42 ტრამვაი და 95 ტროლეიბუსი. გასით მუშაობაზე გადაყვანილია 100 ავტობუსი, 113 კი დიხელის საწვავზეა, ამჟამად პარკებში დგას 400 ავტობუსი, რომელიც შეეუბნება საჭიროებს.

ყველაზე მეტად გვიჭირს საწვავ-საბენზინო მასალა, რადგანაც ძალიან ძვირი ჯდება. თვად განსაჯეთ — 1 ჯვონი ხალიარი 750 000 000 კუპონი ღირს და ქალაქის ავტობუსებს მხოლოდ 3 დღე ჰყოფნით. საერთოდ, ტრანსპორტი, ამჟამად წამგებინა და ჩვენ სახელმწიფოსაგან დიდ დოტაციებს ვიღებთ. ამიტომაც გვიჭირს საწვავის შეძენა, რაც შეეხება სათადარიგო ნაწილებს, მართალია, მწვავე დეფიციტს განვიცდით, მაგრამ კატასტროფული მდგომარეობა ჯერ-ჯერობით არ არის. ძირითადი პრობლემა, როგორც აღვნიშნე, საწვავია.

დიდ სირთულეს გვიქმნის დენის არასტაბილური მიწოდება. თუკი ერთ რომელიმე უბანზე, თუნდაც ყველაზე მცირე მონაკვეთზე, შეწყდა ელექტროენერგიის მიწოდება, მაშინ ხაზზე გასული ყველა ტროლეიბუსი და ტრამვაი ჩერდება. ასევე მნიშვნელოვანია მეტროპოლიტენის შეუფერხებლად უზრუნველყოფა დენით.

კითხვაზე, თუ როგორ აპირებენ მდგომარეობის გაუმჯობესებას, ბატონმა ეზზარმა გვიპასუხა, რომ ცდილობენ შეინარჩუნონ დღევანდელი დონე, როგორც ვხედავთ, ბატონმა ეზზარმა გაბუნავამ ვერაფრით დაგვაიმედა. დღევანდელი დონის შეინარჩუნება რომ საქმეს შევლოდეს, კიდევ არაფერი, ვის დაამატოფილებს ტრანსპორტზე დღესდღეობით შექმნილი ვითარება? — ცხადია, არავის. თანაც ყურადღება იხიც, რომ დაუშვით და ვერ შეინარჩუნეს

ეს „დღევანდელი დონე“, მაშინ საკითხავია, ამაზე უარესად ვის როგორ წარმოუდგენია ტრანსპორტის მუშაობა?! სხვისი არ ვიცით და ხსენებულ შემთხვევაში, გვეონია, რომ ის მოქალაქეები, რომელთაც არ ჰყავთ პირად მფლობელობაში ავტომანქანა, ან ჰყავთ, მაგრამ არ აქვთ საწვავის ფული, თუ მთელ დღეს ფეხით სიარულს ან ვერ, ან არ მოანდომებენ, მაშინ უნდა შეიძინონ მთელი ზამთრის სამყოფი სურსათ-სანოვარე და ისხდნენ სახლში. დამეთანხმებით, ეს თითქმის უნებლად აღიქვამს კიდევ შესაძლებელიც რომ გახდეს, მაშინ ქალაქის ყოველი კორპუსი, ალბათ, თანამედროვე ფორმით ნაგები შუასაუკუნეების დროინდელ ჩაკეტილ ციხე-კოშკს დაემგებნება. ხოლო თუ ყველაფერზე ფეხით სიარული არნია, მაშინ „მასიური სახალხო სეირნობის“ მოწყობა უნდა გაეხდეთ დილა-სა-

ლევთ და დაინტერესებულნი ვართ, რომ ქალაქის შესაბამის რაიონებში მეტროპოლიტენამდე მაინც მიიყვანოს სადგურიდან მოშორებით მცხოვრები ხალხი. მაგრამ აქაც არის ერთი მეტოვნეული საკითხი. კერძოდ, დილით ადრე, უფრო კი საღამოსა და ღამის საათებში ისინი ვერ მუშაობენ. ეშინიათ გასვლა, რადგანაც აყაბლებენ ხოლმე. ართმევენ ამონაგებთანას ან სულაც მანქანას და სხვა.

— თუ კეთდება რამე მძლოთა უსაფრთხოების დაცვის მიზნით?

— ადრე გვეზმარებოდა სახავტონისპექცია, რომელიც ორ-ორ შეიარაღებულ თანამშრომელს ახმარდა მძლოლს და ამას გარკვეული ფეგქტი ჰქონდა. მაგრამ დახმარება მალე შეგვიწყვიტეს. არ გვეცალიაო. მათ თავიანთი საქმე აქვთ და ჩვენთვის არ ცალიათ. აქედან გამომდინარე, მძლოლთა უსაფრთხოების დაცვამ დროებითი, კამპანიური ხასიათი მიიღო და შეწყდა.

— ბატონო ეზზარ, ავტოსატრანსპორტო კოორპორაციებთან ან ქირით მომუშავე კერძო პირებთან თუ გაქვთ რაიმე კავშირი, ან თუ შემოღან თქვენს დაქვემდებარებაში.

დგანან და ელიან...

ღამოს უახლოეს მომავალში.

ვცადეთ გაგვერკვია, იქნებ არის კიდევ რამე დამატებითი საშუალება მდგომარეობის გამოსასწორებლად და გაგვარძელეთ საუბარი, რომელიც დაახლოებით ასე წარიმართა:

— ბატონო ეზზარ, რა საშუალო ტარდება ვითარების სტაბილიზაციის მიზნით?

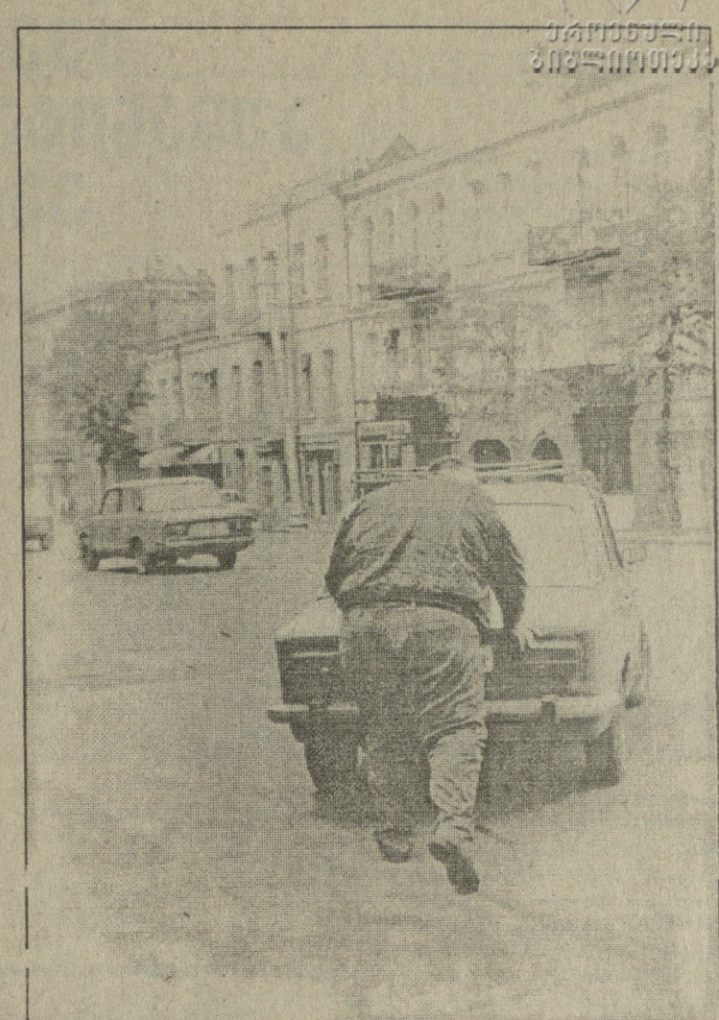
— ჩვენ დიდი იმედი გვაქვს CHF-სი, თუ აღდგა ძველი კონტაქტები, რომელიც გვექონდა, მაშინ მდგომარეობა უნდა გამოსწორდეს. ლეოვის მანქანათმშენებელი ქარხანა შეგვიკეთებს „ლაზ“-ის მარკის ავტობუსებს, ან გამოვიგზავნის სათადარიგო ნაწილებს, ასევე სხვა რეგიონებიდან დამატებით მივიღებთ ტროლეიბუსებს. გარდა ამისა, საწვავის საკითხსაც უკეთ მოვაგვარებთ და სხვა...

— ბატონო ეზზარ, რომელიმე სხვა სახელმწიფოსთან თუ სვადეთ დაკავშირება?

— ჩვენ ვცადეთ კონტაქტი დაგვეყარებინა უნგრეთთან, მაგრამ „იკარუსის“ ქარხანას ფუნქციონირება შეუწყვეტია და ჩვენც ხელმოცარულნი დავრჩით.

— მძლოლების მხრივ ხომ არ შეიძლება დენდობა?

— მძლოლებს არ გუჩიხვით. უნდა ითქვას, რომ მძლოლი ყოველთვის დაინტერესებულია ხაზზე გასვლით, რადგანაც მას აქედან გასამრჯელო აქვს. დასამალი არ არის და არც ჩვენ უნდა დავხუჭოთ თვალი, რომ მძლოლს, ხელფასს გარდა, აქვს კიდევ შემოსავალი. ეს მისი საქმეა, ჩვენ ვერ ჩავერევით, რადგანაც მანქანას საკუთარი ხარჯებით უვლის. ჩვენ მხოლოდ საწვავს/ვაძ-



ნახავს ამ „ნუგბარიტ“ დახუნდულულები.

მგზავრობის საზღაურად რუსული მანეთი! — არის ზოგიერთი მძლოლის კატეგორიული მოთხოვნა. ჩვენ კი გვმბადება კითხვა — საკუთარი სახელმწიფოს ინტერესების შელახვა (ამ განაცხადს სხვა კვალიფიკაცია არ შეიძლება მიეცეს) რომელ ნორმალურ ქვეყანაშია დასაშვები? ან კიდევ: რა განსახვავებელი ნიშანი აქვს კერძო სატრანსპორტო საშუალებას სახელმწიფოსთან შედარებით? სხვაობა ხომ არც ნომერში და არც წარწერაში არ ჩანს.

ზოგიერთი მძლოლი (უმეტესობაზე ნამდვილად ვერ ვიტყვით), გარდა იმისა, რომ ფასსაც ხელფერად უწევს და ზოგ შემთხვევაში მაინცადამაინც რუსულ ფულს ითხოვს, არასდღაღვეთ იმ მოქალაქეთა უფლებებს, რომელთაც, სახელმწიფო უფასო მგზავრობის საშუალებას აძლევს. ხოლო ვინც ამ შედგავით არ სარგებლობს, საკითხავია, როგორ გადაიხადოს ათასობით კუპონი?! მაგ.: მეტროპოლიტენის სადგურ „დელისიდან“ ნუცუბიძის ფერდობამდე სამარშრუტო ტაქსით მგზავრობა 10-15 ათასი კუპონი ღირს, მეტრო „სამგორიდან“ ლილომდე ან აეროპორტამდე 5-8 ათასი კუპონი და ა.შ. ამიტომაც მოყვნილ აღმართ-დამართზე ფეხით მოსიარულენი რეკორდებს გამოდგენებული სპორტსმენები არ გვეჩონთ, მათ უბრალოდ სხვა გამოსავალი არ აქვთ. მანძილის დაფარვას კი 1, ზოგჯერ 1,5 ან 2 საათს ანდომებენ, კარგ გუნებაზე რომ იყოს რომელიმე მათგანი, იქნებ წაედინა კიდევ „გზა სიარულშია დალია, სიბი ქვა წვლისა დენაში“-ო, მაგრამ ნაკლებსავარაუდოა თავისი ვოკალური ნიჭის გამოჩენის გუნებაზე დადგეს მთელი დღის განაწამები მგზავრი.

ვიცით, რომ ზემოთაღნიშნული ფაქტები „ზღვაში წვეთია“ იმასთან შედარებით, რაც სინამდვილეში ხდება, ამიტომაც რედაქცია ელის მკითხველთა გამოხმაურებას და ჩვენც კვლავ მივუბრუნდებით ამ თემაზე.

მამუკა ალაფია

მე-6 გვერდიდან

ლებსა და ამერიკელების ურთიერთობა სწორედ საკვების ფონზე. ამერიკის ადმინისტრაციამ ინგლისელებს ჩაიხრჩო მათი უფრო დაბალი მდგომარეობა არაბებს ჰქონდათ, ინგლისელები არაბებს დაუპირისპირდნენ და ისევე, რაღაც სხვა სახელით ჰქონდათ, პოლიტიკამ აიძულა, ყავაზე უარი ეთქვათ და ჩაის პლანტაციები გაეშენებინათ. ამიტომ თავიანთ კოლონიებში ჩაი დაამკვიდრეს, ჩაისთვის კი შაქარი იყო საჭირო. სწორედ ეს იყო ინგლისის ინდუსტრიალიზაციის დასაწყისი, აშენდა პირველი ფაბრიკა. ფაბრიკაში მუშები თითქმის მშორები იყვნენ, მაგრამ მთელი დღის მანძილზე უფასოდ და უღირსად ჰქონდათ შაქარი. ჩაი — ეს მათ ენერგიას მძლავრად და, ამიტომ, ჩაის ყველა ძალიან მოეწონა. ასე რომ, მთელი ინგლისი ჩაის მეშვეობით დაამორჩილეს სწორედ პოლიტიკური მიზნების გამო.

შეიძლება პოლიტიკურად თავს მოგვხადოთ საკვები და შემდეგ იწყება მთელი ციკლი, პროცესი. იგივე თითქმის ყავაზე, კაკაოზე — ეს ძალზე კოლონიალისტური, პოლიტიკური მნიშვნელობის საკვებია...

თუმცაღა ამაზე სულ არ ვფიქრობთ, როცა ჩაის ან ყავას მივირთმევთ, მოგვწონს მისი გემო, არაბატი, სიტკბო, მაგრამ ვერ გვრჩნობთ, როგორ „გვეუფლებს“ და „გვუპატრონებს“ აგ... —

— ვერ ვფიქრებდი, სმა-ჭამა პოლიტიკურადაც დიდ როლს თამაშობდა. საინტერესოა, ჰუმანიტარული დახმარების ტვირთს თუ ახლავს პოლიტიკური ელფერი?

— ჰუმანიტარული დახმარების ტვირთშიც არის ზოგიერთი პოლიტიკური მნიშვნელობის საკვები, თუმცა ჰუმანიტარული დახმარება ჰქვია... იმ ქვეყნებს, ტვირთს რომ გზავნიან — ვეროგეროვანება, ამერიკა თუ სხვა, სურთ, თავისავე ქვეყანაში იტანონ სარგებელი, თავის ხალხსაც ასე პასუხობენ, ვთქვით, ამერიკაში: ღიან, ჩვენ გავგზავნით ეს დახმარება, მაგრამ სანაცვლოდ უკიდურესად რამეს მივიღებთ... ცხადია, აქ უნდა იყოს გამოთვლები და დაანგარიშებები არ გვუიზიანდეს, ეს არც მომენტალურად მოხდება, მაგრამ მაინც დახმარება — ჰუმანიტარული, სამხედრო თუ სხვა არ გვეგონათ „უსასყიდლო ძღვენი“...

ჰუმანიტარულ დახმარებას რომ ვიძლევი, უნდა ავარსოთ მის, რაც მეტად ესადაგება ამა თუ იმ ქვეყანას. გავეცემთ მაშინაც, როცა ძალიან ბევრი გვაქვს. ხალხი არჩევს, რა ჰგონოს... ეს არჩევანი ძალზედ მნიშვნელოვანია და მას, მეტწილად, პოლიტიკური საჩუქარი აქვს. მერეც მსოფლიო ომის დრომდე არსებობდა მარშალის გეგმა, იგზავნებოდა პროდუქტები ევროპის დასახმარებლად, პროდუქტები, უნდა რომ იყო შევრთებული შტატებში, ვერძოლვ, თეთრი ფეხილი. ასეთი ფეხილი ვერაპირა არ ჰქონდათ, თუმცაღა იყო ფეხილი სხვა სახეობის და ჰერის გამოცხობა სწორედ ამ თეთრი ფეხილიდან იდებოდა — ის გახსნობილობისთვის მაინც ძალიან სასარგებლო არ იყო.

პოლიტიკური არჩევანი რომ გაკეთდება, ხალხს ასარჩევად ალბათ აქვს საქმე — გაიხსენებ ჩაის ამბავი ინგლისში. ძალიან რომ მიმეგვი რამიმე საკვებს, ეს არჩევანი პოლიტიკური მნიშვნელობის იქნეს და შემდეგ იცვლება ტრადიცია, ჩვეულება...

ამ ყაიფის საკვები ჰუმანიტარულ დახმარებაშიც შეიძლება იყოს. მაგალითისათვის, ვთქვით „Formula“ — ჰუმანტარული ბავშვებისათვის. როცა ქალი ბავშვს ვერ აკვებს რძეს, ამ საკვებს აძლევენ. საავადმყოფოში ძალიან ბევრ ქალს ჰგონია, რომ არა აქვს რძე, მომუშავე პერსონალმა არ იცის, როგორ დაეხმაროს ქალს, როგორ უშვებოთ... რადგან ბავშვისთვის ეს საკვები შემოსულია და არაბებობს, აძლევენ და დღეა შვებთ ამოიხუთქვას. მაგრამ გაითვალისწინეთ, რომ ეს პროდუქტი ძალიან ძვირია, ჰუმანიტარული დახმარება როდესმე დასრულდება, და თუ „Formula“-ს მტრისმეტად მიმეგვი, მოგიწევთ მისი შეძენა — სხვა გამოსავალი არ გვექნებათ. ვფიქრობ, ეს ძალიან ცუდი პოლიტიკაა ერთი ციკლი ბავშვებისათვის...

ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ ქალებს ასწავლიან, როგორ მოიქცნენ, რომ რძე ჰქონდეთ... თითქმის ყველას შეუძლია ბავშვი კვებოს, თუ ასწავლიან, როგორ მოიქცეს...

— თქვენ ბრესის თაობაზე ბრძანებით, როცა კვების ჩვეულებათა შესწავლის თაობაზე საუბრობდით... რა მდგომარეობა იხილვება საქართველოში? კვების ჩვეულებათა ფონზე, როგორ ვითარდება მოვლენები?

— მე ვფიქრობ, პროცესი ისე განვითარდა, რომ ბევრ ქართველს თავისავე ქვეყანაში უსამშობლობის გრძელა აქვს. ამას ემატება ნოსტალგია რაღაცა კარზე. მევე რომ გამქრალა თუ დღითიდღე ქრება... აქ ხარ, ქართველს ვერ გაეცემა, ვერ გაერეება და მაინც, თითქმის უცხო ქვეყანაში იყო... უცხოეთში მყოფს თითქმის ფეხქვეშ მიწა გამოეცალა — ეს დრამატული მდგომარეობაა. ამას (ნოსტალგიასთან ერთად) ახლავს დაუხანგლობის, სისწრაფის განცდა. თუ აქაურ ვითარებას შევიცარიათ მაქსიმალურად ამერიკელთა ყოფას შევადარებთ, შეიძლება ითქვას, აქ გაცილებით მძიმეა სისწრაფის, დაუხანგლობის განცდა. არის ლამის პანიკა, შიში, — არა მხოლოდ იმიტომ, რომ საჭიროა საჭმელი არ გაქვს — მძიმეობაა გვინია, არ იცი რა მოგვლის, როგორ შეგვეუბნოს უცხო გარემოს. სწორედ ასევე დამფრთხალი ადამიანი უცხო ქვეყანაში — მან არ იცის, რა ბედი ეწევა.

ამავე დროს, საკვები ადამიანისათვის ძალიან დრამა და სისხლჩაქცეული რამაა. საკვებს ადვილად შეგვიძლია პანიკა... გაითხარით იდეები, რომ პოლიტიკა ახლოსაა საკვებთან. გაიხსენეთ გამსახურდაის...

თან დაკავშირებული ამბები, ამ ციკლს ხნის წინ ხშირად გაიკონტროლებოდა მას უნდა შიშობოდა ამოწმებოდა თბილისში... ის გზებს გადაკეტავს და თბილისში საკვები არ შემოვა. ეს თბილისში პროდუქტს არ გამოუშვებს...

— ეს თავისებური პოლიტიკური იქნა — ხალხს მაშინვე პანიკა მოიცავს, რადგან საკვების პრობლემა მისივე ზემოქმედებას ადამიანზე — მის ყოფნა-არყოფნას გულისხმობს.

კვების ჩვეულების შესწავლა საკითხთა მთელ რიგს გულისხმობს, თუმცა ახლა მე ცალკეული ადგილების გაშუქება მიხდება. ერთ-ერთი ასეთი საკითხია, თუ საიდან და როგორ მოდის საკვები, როგორ ნაწილდება იგი...

საქართველოში თვალშისაცემია ბანდიტიზმის პრობლემა — სწორედ ბანდიტიზმის გამო საკვები საშუალო ძვირი ღირს, ვიდრე უნდა ღირდეს. სწორედ ასევე ბენზინის შემთხვევაშიც — ყველას თავისი წილი მაქვს, ფასი იზრდება იმიტომ კი არა, რომ არასაკმარისია, არამედ იმიტომ, რომ ყანალობა მძლავრია...

პირადად ჩემი აზრით, ეს სისტემის ხარვეზია... თუ არაფერი გაკეთდება ქვეყანაში მოთარეშე ყანალები — სა და აგრეთვე ოფიციალური მოკალათებული თეთრ-

მავე ხალხის არაკომპეტენტურობა.

ვეროპარლამენტის ამ კომისიას ფეხზე უნდა დაეყენებინა ქვეყანა, რომ გერმანელები, იტალიელები თუ სხვა ინვესტორები აქ უშიშრად ჩამოსულიყვნენ და ინვესტირება მოეხდინათ. ეს იყო მიზანი... სამწუხაროდ, მათ შრომას შედეგი არ მოჰყვა...

— დღევანდელი ვითარების პოლიტიკურმა ფონმა რამდენადმე შორს წავიყვანა თუმცა, ვფიქრობ, მეტად საფულისხმო და მწარე სიმართლე ითქვამს... როგორც ჩანს, ეკონომიკასა და პოლიტიკაშიც საჭიროა



„სმა-ჭამა, დიდად უმსარბი...“

საყვლიანო მძარცველების ასალავმად, ფასები უფრო გაიზარდა და ხალხი მეტად გაიტაცება. განსაკუთრებით სმაშია ყანალობა სახელმწიფო სტრუქტურებში — პოლიტიკური ხერხებით ჯიბის გასკვლევა სიკეთეს არავის და ყრის...

— დარწმუნებული ვარ, ქართული სიტუაცია საკმაოდ კარგად შედგება ფცხვითში და დიდად არასახარბილოდ გამოვიფურებთ, ასე არ არის?

— ჩემთვის მეტად გულსატკეპია, მაგრამ ასე... არსებობს აზრი, რომ ქართველები ანგარებანი, ოდეს საკუთარ სარგებელზე მოუქცეობენ და ყანაობა ხალხს... მე ვიცი, რომ ასე არ არის, ვხედავ, მაგრამ მაინც მოგამაგლდათ ხალხი, ადვილად რომ ქმნის ამგვარ შთაბეჭდილებას.

საქართველოში ყველა რაღაცას ვლილდება... თუ ვინმე ჩამოვა, მას დახმარებას თხოვენ და თანაც ამ დახმარების ექსპერტს. ამიტომ არაფერი გამოდის. ასე ჩანდა რამდენიმე ჰუმანიტარული დახმარების პროექტი. ზოგიერთი სხვა გეგმაც. ხალხი სინამდვილეს თვალს ვერ უსწორებს, წარსულში გაიბნის და ამბობს, რომ საქართველო, საქართველო და სხვა ქვეყანა — სხვაა. აქ ვლინდება ნოსტალგია და ეს გასაგებია, მაგრამ რეალობის არმეფასება — ცუდი პოზიციაა.

საქართველოში მუშაობდა ევროპარლამენტის კომისია, რომელიც პრივატიზაციასთან დაკავშირებით მოიწვიეს. მათ პრივატიზაციის პროექტის შემუშავება ევალებოდათ. როცა ნახეს, რა ხდება საქართველოში, თქვეს, რომ ამ ეტაპზე ყველაფრის პრივატიზება არ შეიძლება. საჭიროა ძველი კომუნალური ბინების შენარჩუნება, რადგან ძალიან ბევრი პრობლემა არსებობს, მათი ნაწილი სხვადასხვა ოფიციალურ სტრუქტურებს უკავშირდება... დარწმუნდა ძველი დიდი მანქანები, არ არის პატარა მანქანა-დანადგარები ყიდვის საშუალება, კომუნალურ ბინებში უპირავე ხალხი ცხოვრობს და მათ ქვეყანაში ვერ მოიხვრის, უღუგმაპირად ვერ დატოვებ. მე ხელთა მაქვს მათი ანგარიში; ისინი ამბობენ, რომ სახეზეა სრული დეზორგანიზაცია, რომ გლეხთა არაა დაცული, ხალხი დაუცველია პიროვნულად და მატერიალურადაც. ბევრი ოფიციალური პასუხისმგებელი პირი იმდენად ზანტი მენტალიტეტითაა დაჯილდოებული, ძნელია რამეს შეცვალო, მათ ჩვენი სისტემის გახრება უნებლდებათ. არ არის განაწილები გლეხებისთვის — თუ ბანკში ჩადებ ფულს, ვერ იქნები დაწმუნებული, რომ უკანაც დაიბრუნებ... ასე რომ, სულ უფრო საგრძნობი გახდება საკვების უკმარისობა და ეს ვითარება უფრო გამწვავდება... ნახევარი წლის წინ, მათ იწინასწარმეტყველეს, რა მოხდებოდა საქართველოში და რა დღეში ჩავარდებოდა განსაკუთრებით ქალაქის მოსახლეობა.

სხიზ ადინშავენი, რომ ყოველივე ამას ადმინისტრაციის მიმართ უნდობლობა ახლავს, არავის სჯერა, რომ ვინმეს რამიმე გაკეთება სურს. ამიტომ ყველა იმას აკეთებს, რაც თვითონ უნდა და მოსწონს. ეს საყოველთაო განუკითხაობა და დაუსჯელობა სმაში ნელი მონეტრია, ქაოსი რომ დაბადებს და ქვეყანას შთანთქმავს.

როცა ასეთი უნდობლობაა, არ არის ინიციატივა... არ მოგიწევს, მოუარო შენს სოფელს, შენს კუთხეს — გეშინია, რომ მარტო დარჩები... საკუთარი ფერების ინვესტირებაც კი არ ხდება — სწორედ დაუცველობის გამო, ეშინიათ... ნოსტალგია აქვთ ძველ სტრუქტურებზე — თუმცა ცუდი იყო, მაგრამ ნაწევია, ამიტომაც მახლობელი. ასე რომ, ფაქტიურად, საქართველოში ძველი სისტემის კლავორება ხდება. საგრძნობი ეკონომიკური სისტემები მოუ-

საცნურია ნოსტალგია და შიში... დაუბრუნდით თქვენს ნაშრომს... რა შეგეძლებოდა არსებობს ქართულ სტუმართმოყვარეობაზე, პირადად თქვენ რას ფიქრობდით, ვიდრე საქართველოში ჩამოხრანდებოდით.

— ყველაფერი, რაც დრე საქართველოზე იყენებოდა, ძალზედ პოზიტიური იყო. წერდნენ, რომ საქართველო სოფლის, სტუმართმოყვარეობის ქვეყანაა, რომ ქართველები მომღიმარი, ღალი და კეთილგანწყობილი ხალხია — ეს ლამის ერთსულოვანი შეფასება იყო. მინდა წავიკითხოთ ნაწევრები კანადელი მარკეტინგების სამსახურელო წიგნიდან, ჩემს ნაშრომში რომა მოხმობილია, რადგან საქართველოზე ტიპიურ შეხედულებას გამოხატავს: „ქართველები უყვართ ბაზარში პროდუქტის ყიდვა. ამ აზრით განსაკუთრებული პარაკეის დღეა: თქვენ იხილავთ ამავე ღირსებითა და აღმზარეო თამოყვარეობით განთქმულ ქართველებს — ისინი ნაირგვარ პროდუქტს ყიდულობენ, არჩევენ და გაყიდვებს შორის მიდი-მოდიან“... ასევე ნიშანდობლივია ერთი ავტორის ციტატა, ტურისტზე რომ დაწერა წიგნი: თქვენ უცოდოდ გაიკვირდებით, რა უხვი რაოდენობის საკვებაა საქართველოში. მაგდა კერძების სიმრავლისაგან იხილეთ... კერძების სიუხვე სუფრაზე ქართული ბუფების სიმდიდრეს გამოხატავს, — ეს ზეგრიელობა მათი სულიერი ერთიანობის, სიუხვისა და უმურველობის ნიშანია... ეს ორი რამ ურთიერთდაკავშირებულია...

ავტორი აღნიშნავს, რომ ქართველებს არა აქვთ თანმიმდევრული კერძები, ყველაფერი მაგდაზა, ყველაფერი ერთადაა... სხვადასხვა სასმელი, სხვადასხვა საჭმელი... გოჭი, ჩვეულებრივ, დაჭრილი შუი-აქეთ (ეს ელასთან გადახანძრული საინტერესო). ახალი კერძის შემოტანა თუ ხდება, მხოლოდ იმისთვის, რომ განაზღვრეს სუფრა, დაცარიელებული თიფშები გაივსოს, ყველაფერი იყოს უღვად. საქართველოში მომავალ ტურისტებს კი აფრთხილებს: თუ უნდათ, მასპინძელი ასამაზონონ, რაც შეიძლება ბევრი უნდა მიიართან...

ძირითადად, ასე წერდნენ საქართველოზე... ჩემთვისაც საინტერესოა სულიერი სიუხვისა და კერძების სიუხვის ურთიერთდაკავშირება... თუ მართლაც ასეა, უკვე ახლა, სუფრაზე თუ არაფერი გვაქვს, ვინ ვართ? თუ სული სუფრით გამოიხატება, რაღა გამოდის?

— მერი ელენ, რა იყო თვალშისაცემი თქვენი ჩამოხრანებიდან ვიდრე დღემდე — მთელს მიმდინარე პროცესში რა საკითხებს გამოარჩევდით?

— საქართველოში რომ ჩამოვიდი, სწორედ იწყებოდა ცვლილებები... თუმცა მაშინ ხალხი უფრო ღალი და თავისუფალი იყო, ბაზარიც უკვე ფუფუნებად არ ქცეულიყო.

ახლა უკვე ღლითიდრე ძვირდება პროდუქტი, კერძებს ისეთი ფასი აქვს, მეც კი მიმწილდება ყიდვა, თუმცა დღევანდელმა მაქვს. მომარტუნენ ქრდება, ბაზარში ქურდობენ, ყველან ქურდობენ ქართველებისთვის ეს არ იყო ჩვეულებრივი მოვლენა, ამიტომაც მათარად ავიწყება. ჩემთვის, როგორც მეცნიერისთვის, მნიშვნელოვანია, როგორ ვითარდება ცვლილებები, რა ჩნდება ახალი, რა იკრება, როგორ გვეყვება ამის ხალხი...

ჩემი ნაშრომის ერთ-ერთი თავში მოთხრობილი მაქვს იმ ქალის შესახებ. 16 ივლისს დღისის მეტროსთან მდებარე მაღალსართულიანი სახლიდან რომ გადმოხტა — თავი მოიკლა, რადგან აღარ იცოდა, როგორ გაეტანა თავი, როგორ ეგრესია ოჯახი.

ბოლო ხანებში ვერცხლად ხმები, რომ ხალხი ბილდებს ჰმს. ერთ-ერთ ინტერვიუში მაამებს, რომ სოფელში, სადაც მდებარეობს სანატორიუმი, სმა ლეკი

გაქრა. ამ სანატორიუმის მკვიდრნი, ავადმყოფები, უსახსრობის გამო ღვთის ანაბრა რომ დარჩენილან, სოფელში მისულან და ლეკვი უთხოვიათ: ძალიან მოვიწყინეთ, ცრტას გაგვართობს... ასე გაქრა რამდენიმე ლეკვი...

არ გვეგონათ, რომ რაღაც გაუგონარ ამბებს ვგროვებ, უბრალოდ, მინდა წარმოჩენილი კონტრასტები უწინდელ ყოფასა და ახლანდელს შორის, ასევე მოვლენათა ცვალებადობის სისწრაფეც და ისიც, თუ სადმე შეიძლება ეს მივიღო...

— ალბათ, კვების ჩვევების სოციალ-კულტურული ასპექტების თვალსაზრისით, ქართული სუფრის წესი, სტუმართმოყვარეობის ტრადიცია ფრად საფულისხმო უნდა იყოს?

— სუფრა ერთ-ერთი რგოლია კვების ჩვეულებათა მთელს ჯაჭვში... სუფრასთან თავმჯერა, სადღერბელობა, ყოველივე ეს, არსებითად სადღერბელობა მუშეობით საზოგადოების აგება. ძალიან საყრადღებოა თამალობის ინსტიტუტი — ეს პიროვნება, ვინც პირიანებს თავმჯერა, ვისაც მაიყვს სუფრა... საგანგებოდ გამოვყოფიან, სიმბოლიკას, მნიშვნელოვნებას...

უღრესად მნიშვნელოვანია, რა ხდება, როცა ხალხს გვატყეობთ. ბერძნების შესახებ არსებობს საინტერესო გამოცვლევა, თქმულია, რომ ბერძნები მან აქვეყნდნენ სტუმრებს არსებული სოციალური თუ პოლიტიკური წინააღმდეგობის გასაწყობებლად. ადამიანი უნდა ჩაერთოს გარკვეულ სტრუქტურაში, სოციალში, იქცეს ამ საოჯადობის წევრად.

ვის ეძვევთ სუფრასთან? ნებისმიერთან ხომ არ ვისურვებთ ყოფნას... თუმცაღა ადრე საქართველოში ყველა შეიძლება სუფრასთან ყოფილიყო. ახლა, საფულისხმოა, ვის არ მოიწვევენ ვინ არის ის, პირველს რომ ვიქცე უარ?

რაც უნდა იყოს, სტუმართმოყვარეობა მაინც არ გულისხმობს ოდეს გატყმას... ადრე ვიქცე, ეს არაა უსასყიდლო საჩუქარი... ანთროპოლოგებმა ვიცით, რომ ყველა საზოგადოებაში ასეა — ძველს მუდამ სანაცვლო საჩუქარი მოსდევს — ცხადია, მარტეკამანტარამებზე არ ვსაუბრობ. ქეთის დროს თავისებური მომცემა ხდება. ორი ინგლისელი მკვლევარის — გიონისიტან-თროპოლოგების მიერ არის შესწავლილი, როგორ მოქმედებს ქეთის დროს შავი გიონიზაცია...

გაიხსენეთ, საბჭოთა წყობილებისას უსახლო ქეთი აკრძალული იყო. რატომ? იცოდნენ, რომ ეს ფულის გასუფთავების გზაა — როცა ბერი გაქვს, მანქანა ქეთის და ფულის მიწაშია დაფლავილი გზისადაა. თანაც დიდი ქეთის დროს იქნება ერთგვარი მკლარი საზოგადოება უცხოეთისთვის, ხოლო მოწვევდნის, იქ მყოფნი ხელსაყრელ ეკონომიკურ კონტაქტებს, შეთანხმებებს და მოლაპარაკებებს აკრძებდნენ. ამავე დროს, ქეთიში დახარჯული ფული კომუნისტების ეკონომიკური კონტროლის გარეშე... ცხადია, რომ აქ თქმული მხოლოდ წრეკადსულ, არანორმალურ ქეთიებს ეხება...

— ვწუხვარ, რომ ამ ფრაგმენტულ საუბარში თქვენი ნაშრომის მრავალი საფულისხმო საკითხი ყურადღების მიღმა დარჩა. მე ვფიქრობ, ჩვენი მკითხველი უდაოდ მოინდომებს, უფრო ღრმად გაეცნოს თქვენს ნაშრომს, საკუთარი თავი „სარკვე“ რომ უყეთ დაინახოს... მაღლობები დავიჩნჯით, თუკი მომავალშიც დავითმოვთ დროს...

— ცხადია, რომ ყველაფერზე ერთდროულად ვერ ისაუბრებ... გაითვალისწინეთ, რომ კვების ჩვეულებანი ეს ერთიანი ჯაჭვია და კვების პროდუქტებითა დაკავშირებული ნებისმიერ აქტივობას მოიცავს: ეს იქნება კულტურის მოყვანა, მისი განაწილება, დამზადება, ზამთრის მარაგის მოშალა, ტრადიცია, სადღერბელობები, სუფრა და ნახუფრადიკი... ქვეყანაში დავრდები ნაგავი ბევრის მთქმელია... ასე რომ, საკვების შესწავლა მრავალმხრივი პროცესია... ნუ გვეგონებათ, რომ საკვები ოდენ კარგი ლეკია, ამ მომენტს უპირავე რამ ახლავს...

ესაუბრა

6060 პირთაძე

წინასიტყვა

ჩამოღმა მრისხანე 1921 წელი და თან უხვად მოიყოლა „სისხლი და ცხედრები“ (გალაკტიონი). რუსთა ურდოებმა კვლავ, არნახული სისასტიკით, დაიპყრეს ჩვენი ბედგარული ქვეყანა. შემოიჭრა გეგულები ძალა, რომელთა კვებაც დიდად აღებატებოდა ქართველთა ფიზიკურ შესაძლებლობას თან ისიც გასათვალისწინებელია, რომ „ქარს წინ მოუძღოდა წითელი ბარადლი ხელში თეთრ ცხენზე მდომბი ერთი ქართველი კომისართავანი (სერგო ორგო-ნიკიძე). მას გვერდით მოჰყვებოდა გაძვალტყავებული ჯანრიკაზე, ძონძებში გახ-ვეული ჩონჩხი და გასისხლიანებული თითებში ეჭირა წერვის ცელო“ (ზ. ავალიშ-ვილი საქართველოს დამოუკიდებლობა). სოციალ-დემოკრატიულმა მთავრობამ უკანმოუხედავად მოკურცხლა ევროპაში, მწარე გაქირვების დროს მიატოვა ერი რომელმაც მას ყველაფერი აწოდო, ერწმუნა სავსებით, ახლა კი ღრმად იმედგაც-რუებული, მხოლოდ საკუთარი თავის აშარა დარჩა „თებერვალმა სამუდამოდ დაგვიწამოდა მისი“, — ჯოდებდა კოტე მუაშვილი, „იზრდება გულში ერის ტანჯვის გამოშასხველი, ერთი ნაღველის ორი მწვერვალი კრწანის ველი და თებერვალი“, — ბანს აძლევდა ალ. ამაშვილი.

ლიახ, კრწანის ველი და კოკრის სანახეობა... ორი ვატერლოო საქართველოს სვედავსილი ისტორიისა.

კრწანის ველზე საბედისწერო მარცხმა, იმდროინდელი მოაზროვნე საზოგადოების წინაშე მთელი სიმწვალით დააყენა „ქართველის ბედის“ პრობლემა, რამაც სათანადო მხატვრული ასახვა ჰპოვა კიდევ ნ. ბარათაშვილის ამავე სახელ-რედების პოემაში. შორს გაგვიტყუებს ამის თაობაზე მსკელობა ვიტყვი მხოლოდ, რომ პოემა, იმთავითვე ნაირნაირი ინტერპრეტაციის საშუალებას იძლეოდა, რითაც კარგად ისარგებლა ზოგერთმა საბჭოთა მედროვნემ და „ქოთამს უური იქ გამოაბა“, სათიკნაც შიშველმა დიქტატმა და კონსენსუალურ მოთითა ბარათაშ-ვილი საქართველოს რუსეთთან იძულებით ჩახუტების მზურავლე მებოტბედ შერაცხეს, ხოლო ერეკლე რუსული ორიენტაცია, პოეტს ერთადერთი სწორი არჩევნად მიანევიწეს, რაც, რბილად რომ ვთქვათ, სულაც არ გამოხატავდა მის ჭეშმარიტ ზრანას ბარათაშვილმა, რაღა თქმა უნდა მშვენიერად იცოდა რუსე-თთან კავშირი ისტორიულად გარდაუვალი რომ იყო, მაგრამ ცნობილია, გარდა-უვლოდა“ ჭერ კიდევ არ ნიშნავს „მოწონებას“.

რაც შეეხება ავადსახსენებელი 1921 წლის თებერვალს, ვითარება გაცილ-ბით რთული გახლდათ თუ თავის დროზე, 1901-ში იმპერატორმა ალექსანდრემ საქართველოს მიმართ მინიმალური სახელმწიფოური ეტიკეტი მარც დაიცვა საბჭოთა იმპერიის გაღივებლმა დაშქარმა ველური სიმშვილი შემოიღო ჩვენი ქვეყნის საზღვრები და გურამიშვილის არ იყოს ცეცხლის კვერი დაბრუნა.

ამას მალე დაერთო 1924 წელს ხელისუფლების აწევის ტრაგიკული მოვლენები, როცა მომხდურებმა და ადგილობრივმა ბოლშევიკებმა, ჩანეს

„ეს წერილი გამოეგზავნა „ცისფერ ყანწებს“ ნიმიწი-შვილის მიერ სტამბოლიდან 1922 წლის 30 აგვისტოს. ვინაიდან მასში აღძრულია ბევრი საინტერესო საკითხი — რედაქცია აქვეყნებს მას ავტორის თანხმობით. „ქართული მწერლობის“ შემდეგ ნომერში დაიბეჭდება გრობაქიძის პასუხი ამ წერილზე.

„ქართული მწერლობის რედაქცია“ ძვირფასო აშხანაგებო!

ეს წერილია თქვენზე და პოეზიაზე. — შეიძლება ხელო ამის გამოგზავნა მოგახერხო და ამაღამ მინდა გესაუბროთ თქვენ. მითუმეტეს, რომ ეს ჩემი უკანასკნელი დღეებია სტამბოლში და შემდეგ არ ვიცი, როდის შეგძლებ რამეს მოწერას. ეს სამი თვე, რომელიც დევნივი ამ გარეყვილ ქალაქში — გაგატარე მარტა კითხვასა და ჩვენზე ფიქრში. და ამ წერილში მინდა ამაზე გელაპარაკოთ, ხომ გასოვთ ტიტუჩევი:

„Но вам друзья, знакомо вдохновенье,
На краткий миг в сердечном умиленьи,
Я жребий свой невольно забывал,
И радость пел когда о вас мечтал“.

სიხარული, როგორც ამას დაინახავთ — აქ აღარაა, მაგრამ ფიქრები — თქვენზე და საქართველოზე — არის. და ეს მინდა თქვენ დაგებოთ.

თქვენ დაინახავთ, რომ ჩემი შთაბეჭდილება არაა სრული, ყოველმხრივი და დეტალური. მაგრამ ესაა პირველი შთაბეჭდილება და ვნახით შემდეგ რა იქნება.

გარდა ამისა მე ჩემს დაფასებაში მივეყვები იმ თ. პას. რომელიც წამომყვა საქართველოდან და შეიძლება ეს ეიხნარო უმთავრეს საბუთად და ჩემს გასამართლებლად.

საქმე იმაშია, რომ პოეტმა უნდა გაიგოს, თუ რაშია საქმე.

პოეტისთვის მე მგონია, ესაა უმთავრესი და საყალღებულო. მან ერთი შეხედვით უნდა გასინჯოს ბულის, ჩაიღდეს „ძირს“ და არ „დაადოს ხელი იქ, სადაც არ უნდა“.

ამას იქით იწყება უკვე „დოქტურობა“, დიაგნოსტიკა, ქირურგია და ლექვა. ესე იგი ყველაფერი ის, რაც სწოვს პოეზიას, რითაც საზრდოობს მითი, ხოლო რასაც პოეზია არასოდეს არ დაერქმევა.

ამ გრძნობას მივეყვები მეც და ყველაფერი, რაც აქ ითქმება — ამის ნეგატივია.

ეს არის თქვენი გრძნობაც პოეზიის, მე მგონია. ყოველ შემთხვევაში ესაა, როცა მე ასე თუ ისე უკვე შეგადგინე ერთგვარი წარმოდგენა უცხოეთის ლიტერატურის შესახებ და ვეკითხები ჩემს თავს: ჩამოვრჩიეთ, თუ არა ჩვენ პოეზიას — მე უსათუოდ ერთი პასუხი მაქვს: არა, ჩვენ არ ჩამოვრჩენილვართ, მიუხედავად იმისა, რომ უკანასკნელი ხუთი წელი დახურულ ყუთში ვხვდებით.

შეიძლება ჩვენ ვერ გავთვალთ ბერგსონი, უცნობია ჩვენთვის ეინშტეინის თეორია, ბუნდოვანი იყო მპენგლერი (და ის მართლაც ბუნდოვანია ისე, როგორც მისი გვარი), უფრო აშკარად ამბობდა გერცენი თავის დრძხე: „Правшай буржуазная Европа“ — მეტად სუსტნი ვიყოთ კანტებსა და სხვა ამისთანებში. ეს მართალია. მართალია, რომ ყოველივე ეს, როგორც აზროვნება, როგორც ცეცხა და ცოხნა — მიდის ჩვენს გარეშე და ჩვენში შეიძლება ვერ სტოვებს კვალს. ამ მხრივ, შეიძლება, მართლა ჩამოვრჩიეთ და, — ეს ჩვენი ნაკლია, მაგრამ ის, რაც

ჩასახშობად, ზღვა სისხლი დაანთხიეს. მაშინ კი მართლაც სასწოროზე დაიღო ქვეყნის ყოფნა-არყოფნის საკითხი და ვინ იცის, მერამდენედ, ერის წინაშე, კვლავ აისვენა უმწვავესი საკითხი „ქართველის ბედისა“.

და აი, 1926 წელს, ჟურნალ „ქართულ მწერლობაში“ (4-5), დაიბეჭდა პოეტისა და ჟურნალისტის, ნიკოლო მწიშვილის (ნიკოლოზ სირბილაძე, 1896-1987) წერილი სტამბოლიდან, სათაურით „ფიქრები საქართველოზე“. ამ წერილში უდავოდ არის მძაფრი, მტკივნეული განცდა ჩვენი ქვეყნის წარსულის აწმყოსი და მომავლისა, მაგრამ იგი უაღრესად პესიმისტური ხასიათისა გახლავთ და შეიძლება ითქვას, აძრწუნებს ადამიანს, თავის უსასიძობით ავტორი ვერც გუმი-ნდელ და ვერც სანდროო საქართველოში ხელდას რაიმე სასიკეთოსა და სულის მოსაბრუნს, ხოლო მომავალი ნამდვილ კოშმარად დაგუჯულ წყარამად ესახება აქედან გამომდინარე, იმდებდა გლობალური ეროვნული ნიშლიშისა და ცინიზ-მამდე მისული სკეფსისის საფრთხე.

„ქართულის ბედი“ ნ. მწიშვილის მიხედვით თუ ვიმსწელებთ, გადაწყვეტი-ლია, იგი დასაღუპად არის განწირული, რადგან „საქართველო ბასიური მოკლენ-და მისი ენერგია გამოყვეული იყო სხვა მის გარეშე მყოფ მოკლენისაგან (ენერგია ჭიის, როცა ფეხს დააბეჭდეს, საკუთარ შინაგან აქტივობას მოკლებული იყო საქართველო და მოკლებული იყო, მაშასადამე, შემოქმედების გენიასაც, მოკლე-ბულია აქედან გამართლებას, მსოფლიო გამართლებას, საკუთარ რელიგიას, მო-წოდებას აზრს, შინაარსს ამითა, რომ შშრალია და ფუფე საქართველო. აქედანაა მისი „უშვილობისა“ თუ ბერწობა ამის შედეგია, ჩემის ფიქრით, სიმჩატე ქართუ-ლი არსებობა. ქართული ჭკულის განწირა ქართული ხელოვნების, პოეზიის, მე მგონია, ესაა მიზეზი იმისა, რომ ყველაფერი ქართული უდაღუჯა, რომ ქართული ბედი სწევდება და ტყდება ყოველთვის შუა გზაზე“.

დამეთანხმებით თავის დროზე, ამის წამოთხველი ვერ დადგებოდა მაინც-დამაინც უდაღუჯაზე, ვაი, რომ ვერც ახლა დადგება რაიმე, უნდა აღვივროთ, აქ საკმაოზე მეტად მოიპოვება ურწმუნოების ხელჩაქნეულობის შხამიანი ბაცი-ლები.

მით უფროა საზივითო! ერი, რომელმაც ბედითი მარცხი განიცადა პოლიტიკურ სარბიელზე, კულ-ტურულად დაკნინდა ინტელექტუალური აბულის ნიშნები დაეცა, ასე, „მო-წამლულ“ სიძარითეს იქნება საქართველს კიდევ „ქესაუნიზიზებლად, მაგრამ მხოლოდ იმ პირობით, თუ ამასთან ერთად, იმედსა და რწმენას ჩაუნერგავ და ბუნდოვანი მომავლისაგან მივაგვლ გზაზე მზურავლე სანთლის მაინც დაანვედრებ წინააღმდეგ შემთხვევაში დაღუბა გარდაუვალიმ!

ეს კარგად გაიხივრებანეს იმდროინდელი (20-იანი წლების) ინტელეგენციის ამათომ საზოგადო ხრთის წარმომადგენლებმა და ამიტომ იყო, რომ მწიშვი-ლის „ფიქრები საქართველოზე“, ერთაშად რამდენიმე ოპონენტი გამოუჩნდა. ესენი იყვნენ ჩვენი სასიკეთლო მწერალი გროგოლ რობაქიძე (1880—1963) სიეთ დედგარანი, ძველი რელიგიკონიერი, პარტიული ფუნქციონერი და პუბლიკი-

ამ ცოხნიდან გამომდინარეობს, რისთვისაც ყველაფერი ეს გაჩენილია და რასაც ყველა ეძებს — ამას ჩვენ ვგრძნობთ. თუ მაგ. შენგლერი მექანიკური სეისმო-გრაფია, მაჩვენებელი დღევანდელი კულტურის შექა-ნების და შენგრევის — ჩვენ ვართ ის ხარი, რომელიც სეისმოგრაფზე ადრე გრძნობს მიწისძვრას. ეს არის კოსმიური გრძნობა ყოველი პოეტის; მიკრობი, რომელიც შედის მის სისხლში და ჟუცელის მას ფერს.

ვერობის ხელოვნება და პოეზია, როგორც ხედვითი საახაობა, როგორც წაუთიხხავი წიგნი, უნახავი გამოფენა, ან მოუხმენილი მუსიკა, მიდიდა შორს ჩვენგან. მაგრამ ის მარადიული სინათლე, რომლითაც ანათებს ხელოვნება ყოველ დროს, და ის შეუხსლტკელი სისხლი, რომელიც საუკუნეებით სჩქევს ყველა პოეტის ძარღვებში — ვგრძნობ, გაღმოსამულია ჩვენშია.

ეს გრძნობა და თვისება გვაერთიანებს ჩვენ უცხოეთთან და, ალბათ, ეს იყო მიზეზი იმისა, რომ მე აქ არ ვიგრძნე თავი ჩამორჩენილად.

მივეყვები შემდეგ. ამრიგად — ჩვენ ვიცით ის „ღვილო“, სადაც შესულია პოეზია.

ჩვენ მხარადახარ მივეყვებით იმ შეგნებას, რომელიც დღეს არსებობს სხვაგან და შეიძლება ჩვენში ზოგიერთი უპირატესობანიც კი ვიპოვოთ.

მაგრამ, როცა ვფიქრობთ ჩვენზე, ჩვენს გზებზე და ჩვენს მიღწევებზე — მე ვხედავ, რომ ჩვენ ეს შეგნება, ეს ძალა, ვერ ავიყვანეთ იმ სიმბოლემდე, რამდენზედაც ეს შეგვეძლო. ვერ გავზარდეთ, ვერ გამოვიყენეთ. და რომ ჩვენი შემოქმედება არ არის გამართლებული.

მე მჯერა ჩვენი პოეტური ინტუიცია და პოეტეიცია. მაგრამ მე ვხედავ იმასაც, რომ ჩვენი შემოქმედება შეგვეძლო, ფრთაშეჭრილი, დამცირებული და გაუშ-ლეულია.

ეს ჩემთვის უდავოა და აქ წერტილს დავსებ. და აქ იწყება ჩემთვის საშინელი ფიქრები. თუ ერთია — რატომ მეორე არაა?

მე მინდა ვნახო ამის მიზეზი და ჩემი ეჭვები გადადის თვით ჩვენს ყოფნაზე, იმ წვეთის სიმშრალეზე, რომლითაც უნდა ვსაზრდოობდეთ ჩვენ, როგორც ქართველი პოეტები, აქ არის, ჩემის ფიქრით, ჩვენი კრიზისი, რომლიდანაც მე გამოსავალს ვეძებ.

მე არ ვიცი — ვის უყვარს საქართველო ჩვენზე მეტად. დღეს ყოველ გავტრებულ პოლიტიკოსს თავისი თავი წმინდა სებასტიანე მგონია, რომელიც დაისრულა სამშობლოთი და სამშობლოსათვის ყოველი შემწანინი, რომელიც ვერ ახერხებს ნამდვილი საქონლით სპეკუ-ლაციას, სპეკულანტობს დღეს საქართველოს სიყვარუ-ლით.

საქართველო და პატრიოტობა დღეს ჩვენში შეიქნა ყოველი კარიერ შეჩვეულ ქართველის ჭაღავადათ, რომელსაც მიანახნალებს დონ კიხოტივით.

მე არ ვიტყვი აქაურებზე, რადგანაც, გერცენის არ იყოს, ემიგრანტობა თავის თავად მეტად ცუდი ავადმყოფობაა, და ქართველ ემიგრაციას, რომ განსაკუთრებული ტკივილი მართებს — ცხადია.

მაგრამ მე ვიცი ხალხი, რომელიც აქაურებში მიწასთან ასწორებს ქართველ ბოლშევიკებს და საქართველოში კი იმავე ბოლშევიკურ ხელისუფლებს ქვეშ მილიარდებს

სტი. იგი ისევ, როგორც ნ. მწიშვილი, ემსხვერპლეს „ქვეყნის ბედას; მაშინ სულ ახალგაზრდა პოეტი — ფუტურისტიკი სკაფერ, ფიქციკი — სიმონ ჩიქოვანი (1908-1968); ბენო გორდენასი (1894-1975), შნატვა-რი ფუტურისტი, შემდგომში ცნობილი პოლიგრაფისტი, შრიფტ „ბორდუნი ანის“ დამამკვიდრებელი; და დიდი ქართველი მწერალი მიხეილ ჯავახიშვილი (1880—1987), აგრეთვე, ჭარბი 87 წლის უღმერთობისა.

ბოლოს პოლემიკას მოჰყვა ნ. მწიშვილის შემაჩმებული „ჩემი პასუხი“.

მე, ცხადია, არ შევეუდებე წერილების შინაარსის გადმოცემასში უმეტესს ანალიზს უძმობისა, მკითხველი თავად გაეცნოს ამ ძალზე საინტერესო სერიოზოს უმთავრეს ფრაგმენტებს (მთლიანად ვერ ვბეჭდავთ, უაღვლოობის გამო) და დასკვნებიც თვითონ გამოიტანოს, მე კი ვიტოვებ უფლებას, ჩემი შეხედულებების ბოლოსთვის გამოთქმისა (სხვათა შორის, ჟურნალმა „ცისქარმა“, 1988 წელს (ოპ), გამოაქვეყნა მწიშვილისა და რობაქიძის წერილები პროფ. ე. კოდუას წინასიტყ-ვაობით).

შეიძლება დასივას კითხვა: განა აუცილებელი იყო, თითქმის 70 წლის წინანდელი პოლემიკის გახსენება და კვლავ გამოშეურება? რას მოგვცემს ეს?

დაიხაც აუცილებელი იყო!

საქმე ისაა, რომ „ქართულის ბედის“ ქირ-ვარბა ოდითგანვე „წყვეტა-კრუ-ლივან“, „თანამდეგ სულად“ მოგვეყვება ქართველებს, ხოლო დღეს, როცა ამ ჩვენს პარტს დროში ძმამ ძმაზე აღმართა ხელი და კაცის ცოდვა ჩაიდინა, როცა აუხანეთში მწარე სამხედრო დამარცხება ვიწვინეთ და რუსეთის ორიენტაციის ფატალური გარდღევალობა ისევ მრისხანე უღმობლობით აჯვტუშა თვალწინ, საკითხი არ ჭარგავს (პირიქით — იქნის!) აქტუალობას და დაუთნებთ მოითხოვს პასუხს რა ვქნათ? საით ავიღოთ გეზი? სად არის, ან არის კი საერთოდ, გზა ხსნისა?

კითხვა პირდაპირა დასმულია და ჩვენ ვალდებული ვართ, პასუხი გავცეთ, რაგინდ სანდელი იყოს იგი!

„კავკასიონი“ დარწმუნებულია, რომ ეს პუბლიკაცია ინტერესს გამოიწვევს ჩვენს საზოგადოებაში და ბუნებრივი იქნება, თუ გამოზაურების სურვილიც აღიკვეთს. ბატონისკვით ვიხივ მწერლებს, მეცნიერებს, ყველა დარგისა და პროფესიის ადამიანებს გამოგვეზაურონ, მოგვწერონ, ჩვენი გაზთვის კარი ყვე-ლასთვის სტუმართმოყვრულად იქნება ღია — მიუხედავად აზრთა შესაძლო სხვადასხვაობისა.

თეიმურაზ მაღლაშვიტი

P. S. პრესბიტო შრამეანებას ნ. მწიშვილის ოპონმ. ნბტა წმრილმბიდან, მკითხველი მომხმველო ნომერში გაეცნობა.

ფიქრები

აკეთებენ. საქართველოში ბოლშევიკებს უძვრებიან უკანა კარებიდან და ყოველ შემთხვევისთვის, რომელიმე რესტორანში მენშევიკებსა და ნაცდემ-თან მაინც მოიწმენონ ხოლმე კეთილშობილ ცრემლს.

და ყველა ასეთებს, ალბათ, ჩვენზედ მეტად უყვარდა საქართველო.

თქვენ იცით ბევრი ქართველი, რომელიც ტბილად ემსახურება საბჭოთა ხელისუფლებას, მერიგებით და მორიგებით, „არ იკლებს არაფერს“, მაგრამ „დღიური წესრიგის“ ამოსაწურავად ყოველ შემთხვევისათვის მაინც გააჩერებს მოსახვევში თავისიანს, პკითხავს „თუ რა ისმის“, და დამშვიდებული სინდისით წაგა შინისაკენ.

თქვენ იცით ასეთი ხალხი და ამგვარი „ტბიბი“ ყველაზე მეტს გვიყვაროდნ ჩვენ და წრაიპიზოდნ ჩვენს ბოლშევიკობასა და კომუნისტობაზე (რამაც სტამბოლამდე და პარიზამდეც კი ჩააწია).

ეს ქართული „თილისმობაა“, ეს ყოველთვის ქართული ჩვეულება იყო. და თუ ეხლაც ჩვენში ეროვნული მორალი და კეთილშობილება ამ ხანით უნდა წაიღდეს — დღე ღმერთმა ხელი მოუშაართო და ხეირი ანახოს. მე ამ გზით ვერ ვიარ.

დღევანდელ ხანაში ეს უსინდისო სპეკულანტური, გაიმყრული ფსიხიოლოგია, რომელიც წალმა-უცუღმა „მეტორილიზება“ საქართველოს სხეულს — განსაკუთრებით ძლიერია.

ასეა აქაც.

და როცა ფებრობ ასეთ ფიქრებს, როცა თვალწინ გიდგება ასეთი ხალხი და საქართველო — მე ვერ ვბოულობ ვერც ერთ სახეს, რომელიც ღირსი იყოს საქართველოსი და მინდა ვიყვირო: „Тыфу, свином!“

თქვენ იცით, ეს თავდახმა ჩვენზე, რომელიც, ალბათ, გრძელდება, რომ ჩვენ არ გვიყვარს სამშობლო, რომ არ ვართ პატრიოტები. ამას ყრანტალობს ხოლმე ერთიანად, როგორც ვინმე ფილისტერა. ისე „პატრიოტიკ“ უკმაყოფილო და გულმოსული იმით, რომ ჩვენ არ დავდივართ ქუჩა-ქუჩა და სიმონა ჭდამაქსავით არ ვყვიროთ „მზეო, ამლი, ამლი“.

გამიგაძელდა ამაზე წერა, მაგრამ აქეთ წამომიყვანა სიტყვებმა, საცა მე გაგჩერდი ჩვენს შემოქმედებაზე ჩემს იჭებზე და საქართველოზე და განვგაგობო. „ლიახ, მე ვამბობ, რომ ჩვენმა ჯგუფმა მიუხედავად იმისა, რომ მასშია დიდი გრძნობა პოეზიის გაგებისა და ათვისების ვერ აიმაღლა თავი შემოქმედებაში იმდენად, რამდენადაც ეს შესაძლებელი იყო თვით-ული ჩვენი ამხანაგის პოტენციის მიხედვით. ამას ვუწოდებ მე ჩვენი კრიზისი“ და არა თავის გასამართლებლად ვახსენებ მე საქართველო და მისი სიმშრალე.

ჩვენი მტრები იტყვიან, რომ ჩვენ „ამოვიწურეთ“.



ან რომ ჩვენ ვართ, ზარმაცები, ან კიდევ სხვა რამეს. მაგრამ ეს არ მიმართავს საყურადღებოდ და ამაზე არ გავჩერდები.

ჩემი ფიქრები ებჯინება საქართველოს, და იგრიხება ასე:

ჩემს წინ დგას კითხვა: კითხვა დედაშვილობის და ვკითხულობ: სამშობლო პოეტისათვის (ხელოვანისათვის) თუ პოეტი სამშობლოსათვის.

საზრდოობა სამშობლოსაგან, თუ „ჩვენა“ სამშობლოსი.

იმ სახით, როგორც მე ამას ვკითხულობ, ეხლა გეოგრაფიაში ეს საკითხი არ დაისმის. შეიძლება რუსეთში დაისვას ეს კითხვა. ეს იქ მართლაც არის, მაგრამ განსაკუთრებით კი ეს ჩვენი ქართული საკითხია.

და მე მივიღივარ იმ დასკვნად, რომ „სამშობლო-პოეტისათვის“ (ხელოვანისათვის) ე.ი. რომ სამშობლოში (არამარტო ზოოლოგიურ ცნებებში და ეტნოგრაფიულ ფერებში) უნდა არსებობდეს ის ენერგია, ის საკლასიკოება, რომელიც ბადებს დიდ შემოქმედებას. სამშობლოში უნდა ყოს სუსტი სტიქია, ატმოსფერო, ნოყიერება, რომელიც აღმოაჩენებს შემოქმედებას.

სწორედ აქ მივყავართ მე საქართველო. აქ მეჩვენება მე ის იმეგვარ ქალაქი, რომელსაც, სოფელში, რომ იტყვიან „უშვილობის წამალი აქვს დაღუპული“.

ბოლოს და ბოლოს ეს სიტყვა უნდა ითქვას, და მისი არ უნდა გვეშინოდეს, თუმცა დღეს გახურებულ ქართულ ატმოსფეროში ძნელია ამის თქმა... აქ გვეტყვიან, შეიძლება, რომ ეს არის თვითმკვლელობა ჩვენი და მოიყვანენ ძველი ჩემქმასავეთ გავეთილ მაგალითს იმ შტოს გადაჭრის შესახებ, რომელზედაც კაცი ზის, რა გაქვართა.

და მე ვფიქრობ, დიხ, ჩვენ და დღევანდელი საქართველო (და შეიძლება საქართველო საზოგადოდ) ვართ ორი ანდროგინი, და ჩვენგან არ შეიქმნის შთამომავლობა და თუ საქართველოს წარმოვიდგენთ — სულიწმინდის მიერ დარჩასულებულ არსებად, რომელსაც „ბები“ სჭირდება, რათა მიიღოს ხელთ „ნაყოფი მუცლის მისისა“, მაშინაც ჩვენ ვერ გამოვდგებით ასეთ ბებიად, ეინაიდან ნაყოფი იგი არ არის და არც იქნება გამართლება ჩვენი წარმოდგენის, ჩვენი სურვილების, ჩვენი შეგნების.

ნიკოლოზ პინიუპილი

საქართველოზე

დ. იმ დიდი სიყვარულის, რომლითაც აკეთებს საქართველო.

ჩვენი მოწინააღმდეგეები აქ ახსენებენ სხვა სახელებს ჩვენს ვარშემო. იტყვიან, რომ ეს მარტო ჩვენი ვართ უვარდისი, რომ არიან სხვები. კი ბატონო.

— რაა? ვინაა?

აქ იტყვიან, რომ პოეტი, მაგალითად, „დახეული დროშის“ ლექსით სამშობლოს ემსახურება. როგორ? განა მასზე ნაკლებად ემსახურება სამშობლოს უცხო გინე რუსთაველის პოსტაქტიდან, რომელიც „ანტანტის ფლოტის“ შესახებ გავრცელებულ ჭორებით ნაკლებ კი არა, უფრო მეტად აღლევებს „პატრიოტების“ გულსა და „ემსახურება“ ქვეყანას? ეს მეტორე და ეს პოეტი ერთნაირად ღელდებიან და აღლევებენ, მაგრამ რა უშუალოა აქ პოეზია?

ესაა, ჩემის ფიქრით ის უცულობითი მოვლენა, რომელზედაც ზვეთი ვლადიმერობა, როცა სამშობლო არ აძლევს პოეტს რასმეს და, პირიქით, პოეტი ცდილობს მისცეს მას.

პოეზიაში და, საზოგადოდ, ეს დამარცხების ამბავია და ჩვენ ვიცით რომ ეს სიყალბეა, გაუგებრობაა და მართლა სირცხვილია იმ პოეტს, რომელსაც შეგხარბება ასეთ გაუგებრობაზე ამყვებელი ძეგლი.

ჩვენში დღეს ვერც ერთ პოეტზე „კვანჭს ვერ მოიკიდებ“ და ვერ ნახავ მასში ვერც პოეზიას და ვერც საქართველოს.

ასეთი ყუმი და უშია ჩვენი პროზაც. აძვირებული, როგორც ციებიანი ქათამი სამეგრელოში.

მე მეშინია ამაზე ფიქრი.

კი, ბატონო, ჩვენ ვყვით დევნებურები; დევ, საქართველო არ გვიყვარდეს; დევ, ჩვენ გაგვრჩიოს საქართველომ და ვთავსდეთ თუნდა რწყოს. კი, მაგრამ სხვები სადაა? სხვებს რაღა ღებართა? რომ არც სხვა სწანს!

და შემდეგ, ჩვენთვის, ჩვენნიარად ხომ გვიყვარს საქართველო. ხომ გვინდა ის, ჩვენი საქართველო, რომელიც ჩვენს ოცნებაში ზის, მუდამ ველოვრსებო და სხვანიარია. რომ არც ამ საქართველოზე გვაქვს ჩვენ კონკრეტული წარმოდგენა?

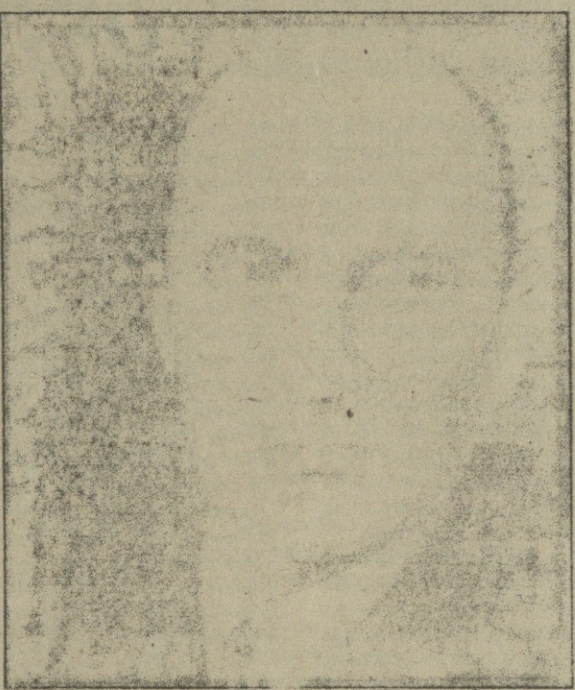
ჩვენს ოცნებას საქართველოზე ელაპარაკება მხოლოდ ჩვენი გული და სიყვარული, ჩვენი სურვილი, მაგრამ არის სურვილი, ნდობა და არ არის რეალობა...

ჩვენი საქართველოს მზე არ გაგვანათებს; მაგრამ, როგორც ვთქვი, ის ვერც სხვამ ნახა. და თუ მარტო ჩვენა-ახლოხია საქართველო. უტიეთ მას, წამოდით აქეთ, დავიკარგოთ, წყალში გადავარდეთ!

ჩვენ ამხანაგებო, დიდი დეფექტები გვაქვს, მაგრამ ერთი ცხადია, რომ პოეზია უსათუოდ გვესმის, ვგრძნობთ მას სხვაზე მეტად. ამას მიმტკიცებს მე მთელი ის თანამედროვე ლიტერატურა, რომელშიაც ვბუნავთ აქ და სწორედ ამიტომ ჩვენ ყველაზე ადრე უნდა მოესულიყავით საქართველოს მიგნებამდე.

ეს ჩვენ ვერ ვქენით. ვერ შევძელით. აქაა ჩვენი საფრთხე და ჩვენი უბედურება. ამის მეშინია მე და აი რატომ:

როგორი ინტერნაციონალურიც არ უნდა იყოს პოეზია და ხელოვნება ის, ჩემის ფიქრით, მაინც ატარებს ეროვნულ სახეს. თვით ვერლენი, რომელსაც ნაკლებად ახსენდება სამშობლო და რომელიც ამბობს — „Я равнодушен к судьбе народа“ — (ვარც კიდევ ვერ მომყავს ფრანგული ციტატები) ეროვნული მოვლენაა. შექსპირიც, დანტეც, ეროვნულია „ომი და ზავი“, „უან კრისტოფი“ (რომელიც მხოლოდ ეხლა გადავიკითხე), მაგრამ ამ ერის და ეროვნების სახე იმდენად ძლიერია შემოქმედებაში, რომ მას სრულიად არ სჭირდება ლაპარაკი: „გაუმარჯოს საფრანგეთსო!“ და სხვა. ამას ყვირის თვითველი სტრიქონი ყოველი ავტორისა. ეს წვრილმანი არ სჭირდება ავტორს, რადგან მის ერს



ხელოვნებას, ასუქებენ და ანავადებენ.

და ჩვენც, თუ გავშლით ფრთებს — ჩვენც ეროვნული მოვლენაა. თუ გავაღოთ ეგრობაში — გავაღოთ, როგორც და მარტო ქართველები, რომელნიც გავიტანთ და გამოვანჩენთ საქართველოს სახეებს.

და როცა კვლავ ვუბრუნდები საქართველოს, მე მას ვერ ვხედავ, ვერ ვნახულობ და მეშინია: ნუთუ საქართველო მარტო ეთნოგრაფიული მოვლენაა, თანდათან გადაგვარებაში გადასული?

როცა გადავხედავ ჩვენს ისტორიას — იქ მე ღვთის ხელს ვერ ვნახულობ. ჩვენი არსებობა დაცინვაა განავებისა ჩვენს თავზე. ჩვენშია ჩამჯდარი ღომა და რწყილი, ეშმაკი და ანგელოზი, ნიჭი და ყიყუა... არის რაღაცა შეგოწმებული და გადაყრილი. მიზნეულ-მოზნეული. ხერხემალს ქართულის იდენტა მე ვერ ვპოულობ და ვერც აზრს საქართველოს წარსულში.

იქნებ საქართველო წარსულში გაამართლოს ჯვარმა, რომლისთვისაც ის იგლიჯებოდა ყოველ მხრიდან. მაგრამ ჯვარისაგან ხომ კურთხევა უნდა გამოდიოდეს და სადაა ეს კურთხევა? ნუთუ ჩვენი აწიოცებული ისტორია კურთხევაა? ნუთუ ორიათასი წლის განმავლობაში ამ ჯვრის ძალამ ვერ შეა მოვლენა, რომელიც გამოირგვედა საქართველოს, როგორც მოწოდებას, საკუთარის აზრით და დანიშნულებით. ნუთუ საბოლოოდ და სამუდამოდ მოკლებულია საქართველო იმ „ნათლის სვეტს“, რომელიც წინ მიუძღვის ყოველს ხალხს ახალი სიტყვისა და შემოქმედებისაკენ. ორიათასი წლის განმავლობაში მე ვერ ვხედავ ამას და მეჩვენება თვით რუსთაველიც: თუ ის ჩვენი ცხოვრებისაგანია — უსათუოდ გაუგებურია ის; თუ არა და — ან რუსთაველი არაა ქართველი, ან და მისი პოემა ადვილად ნაშთინია სადმე.

მე ვიბნევი და მეშინია ასეთი კითხვების; მაწუხებს ეს აქ, ისე როგორც არასოდეს და ირყევა ჩემი სიმტკიცე და გული.

მე არ მინდა უარყო საქართველო წარსულში და მომავალში. მაგრამ ესე ხდება ეს. თუ ერის სახე იხატება მის შემოქმედებაში — საქართველოს სახე დღეს განსაკუთრებით ძნელი სანახავია. ჩოლო ჩვენს შემდეგ რა მოდის ხელოვნებაში და პოეზიაში ეს თქვენ იცით. ეს საუკუნე ვერ მისცემს საქართველოს ვერც ერთ პოეტს. ვერც ერთ ჭეშმარიტ მწერალს...

შეიძლება ვერც ჩვენ ავამაღლოთ ხმა, როგორც შემოქმედმა, შეიძლება ჩვენც ჩავველაპოვო ამ არაბაობამ, რომელიც სვამს საქართველოს ბედს, მის სულს და მისხლს საუკუნეთა განმავლობაში.

მე მგონია, რომ ყველა ჩვენგანი ამას ვგრძნობთ.

ჩვენ რომ ვეძებდით დღევანდელს, სახერს იაფს — ამას ყოველი ჩვენგანი შესძლებს. ეს აუცილია, მაგრამ ეს იქნება ღალატი სინდისისა და მოიწიჭა და ის, რაც მართლაც ყველგან, რასაც ეს სიტყვა სხვა ხელოვნებას სხვა სამშობლოში — ჩვენ საქართველოში მას ვერ ვხედავთ და ვგრძნობთ სკეპტიციზმი, რომელიც, ალბათ, მივიყვანს ცინიზმამდე.

სადაც არ უნდა წავიდეთ, ამ მიზეზის გამო, ჩვენ თავს მაღლა ვერ ავწევთ და ვერც ერთ ჩვენგანში დღეს ვერ ალაპარაკდება საქართველო ისე, როგორც ალაპარაკდა იტალია მარინეტის ინტერნაციონალური მანიფესტებში.

ისეთი ინტერნაციონალური მოვლენა, როგორიცაა რევოლუცია, უღერესად ეროვნულ სახეს ანიოსირის ხოლმე პოეტში. საუკეთესო პოეტები რუსეთის რევოლუციისა, რომელიც იმეცნ რევოლუციითა და ნუ-აქ ინტერნაციონალის ვარსკვლავსაც უგალობენ — ევლანზე მეტად ეროვნული არიან მაიაკოვსკი, ესენინი, კოლუევი.

ტატლინის ძეგლი, მესამე ინტერნაციონალისათვის ეროვნული პოეტისადი შედგება, რომელიც გააქანა, აამოძრავა და გამოაჩინა რევოლუციამ.

ღროა გავათაო წერილი!

ჩვენი გემი, რომელზედაც მე ვცხოვრობ სდგას „ოქროს რკაზე“. ღამეა და ამ სიწყნარეში უკვე მესამედ ყივის თათრის მამალი ნაპირიდან.

მეც დავიდალე.

სტამბოლი ხომ ისტორიული პუნქტია, სადაც სტორიონენ ქართველები. ეს წყლები „ბაბილონის მდინარეებია“ და იქნება ოდესმე ქართველი პოეტიც დასტირიოდა აქ თავის ბედს და სამშობლოს ისე, როგორც მე. იქნება ისიც ეძებდა საკუთარ ვარსკვლავს ამ მინარეთების წვეტიან თავებში. და ეს მთაკიანი მინარეთები მასაც უფარავდნენ სამშობლოს სახეს ისე, როგორც ჩემთვისაა ის დავარული და მიუგნებელი...

ვინ იცის.

ვიჩქარი დასკვნებს. მეშინია ამ „ერესი“-ს. მაგრამ ესაა და რა ვქნა.

საქართველო პასიურ მოვლენაა.

მისი ენერგია გამოწვეული იყო სხვა, მისი ვარეშე მყოფ მოვლენისაგან. (ენერგია ჭიის, როცა მას ფეხს აკირებენ).

საკუთარ, შინაგან აქტივობას მოკლებული იყო საქართველო და მოკლებული იყო, ნაშასადამე, შემოქმედებს გენისაც.

მოკლებულია აქედან გამართლებას, მსოფლიო გამართლებას, საკუთარ რელიგიას, მოწოდებას, აზრს, შინაარსს. ამითია, რომ მშრალია და ფუყე საქართველო. აქედანაა მისი „უშვილობა“, თუ ბერწობა.

ამის შედეგია, ჩემის ფიქრით, სიმჩატე ქართველი არსებისა. ქართული ტკუისა. განწირვა ქართული ხელოვნების, პოეზიის.

მე მგონია ესაა მიზეზი იმისა, რომ ყველაფერი ქართული უდღეა. რომ ქართული ბედო სწყდება და ტუდება ყოველთვის შუა გზაზე დაუშვარებელი. მიუღწეველი...

ასპერ გაბონილს ერთხელ ნანახი სჯობს

გათონი გაბონილს თბილისში დაახლოებით 1991 წელს შეხვდა. გაბონილს თბილისში დაახლოებით 1991 წელს შეხვდა. გაბონილს თბილისში დაახლოებით 1991 წელს შეხვდა.

— ამ ბოლო დროს შეინიშნება ტენდენცია, კულტურის სფეროს წარმომადგენლები ბათუმში გადადიან სამუშაოდ. რა არის ამის მიზეზი?

— ალბათ ის, რომ ამ კულტურში სტაბილური ვითარებაა. შექმნილია ნორმატიული პირობები მუშაობისთვის. ბელოფონი კაცისთვის კი სიმშვიდეს დიდი მნიშვნელობა აქვს. სრული ნახა ვერ გავიგებ, ქუჩაში პოლიციელის გარდა, იარაღიან კაცს ვერ ნახავ. ქუჩაში და ყოველთვის თითქმის არ არის, ადამიანის გატაცების შემთხვევა საერთოდ არ ყოფილა. ლამის ორ საათზე შეგძლია უშუალოდ გამოხედვით სახლიდან. ხალხიც დამშვიდებულია, ნერვები ისე არა აქვთ აღშფოთებული, როგორც თბილისში.

ამას გარდა, ფიქრობ, რომ მიმდინარეობს ბუნებრივი პროცესი. აქამდე ყველა თბილისისკენ იმერეთიდან, ყველაფერი დედაქალაქში აყრდა თავს. ეს მანკური პროცესი იყო. ჩვენი სამშობლო მთლიანად საქართველოა და ყოველწლიურად უნდა ვეცადოთ, რომ ყველა რეგიონი ერთნაირად განვითარდეს. როგორც ეკონომიკურად, ისე კულტურულად.

— თბილისში დღის ხმები, რომ ბათუმში სამუშაოდ გადასულთ გაუფრთხილება უნდა აღვნიშნავდეთ.

— სამწუხაროდ, ეს არ არის მართალი. ფრთხილად მათთვის თვითონ, კინოს, ტელევიზიის და სხვა დარგების წარმომადგენლებთან და რამდენადღაც ციცი, იქაური და აქაური ბელოფონები პრაქტიკულად არ განსხვავდება. რაც შეეხება კინოსტუდიას „აქარას“, მკობრითაა რომ რაღაც იგი მაშინვე გაიხსნას, მთავრობა აღინიშნებს. მთავრობისგან კაპიტილ არ მიგვეღოს.

კინოსტუდია „აქარა“ გერ კიდევ 1991 წელს წინააღმდეგობას. მას შემდეგ ორი წელი გავიდა, მაგრამ კონკრეტული საქმის გაკეთება ვერ მოხერხდა. ახლანდელი კინოსტუდიის დირექტორი, მისიონერი ზურაბი ცინცაძე და მე შევხვედით ბატონ. ვანტანე ქაჩიაშვილს. იგი მოსკოვში მოღვაწე ქართველი კინორეჟისორი. მას გასაწყვეტილი ჰქონდა თავისი კამერის საქართველოში დაბრუნება. სამთავრო მოლაპარაკების შემდეგ იგი დაგვიანდნა თანამშრომლობაზე, როგორც ამ პირობით, რომ მეც გადავიდოდი ბათუმში. ასე აღმოჩნდა იგი.

— იმერეთში რა კულტურული ზღვრები შეინიშნება?

— იმერეთში კულტურული ზღვრები შეინიშნება. იმერეთში კულტურული ზღვრები შეინიშნება. იმერეთში კულტურული ზღვრები შეინიშნება.

— შეგიძლია რომელიმე მომდინარეობს კინოსტუდია „აქარაში“?

— მალე დამთავრდება ისტორიული კინოსტუდიის რეკონსტრუქცია. მისი რეკონსტრუქცია ნიჭი წყობა. კინოსტუდია „მომდინარეობს“ ერთად ვმუშაობთ მეორე ფილმზე, რომლის რეჟისორია არმან ბურჯაძე. მოწვეულნი არიან მსახიობები ბათუმიდან, ფიქრობ, ოსტრეგოვიდან, თბილისიდან. გადაღდება ქვემოთ თბილისიდან არის ჩამოსული.

— არის მოსაზრება, რომ აქარის ხელმძღვანელობაში სეპარატისტული განწყობა არსებობს თქვენ თბილისიდან ჩასული კაცი თუ გრძნობთ ამას?

— ჩემთვის გაუგებარია. საიდან მოდის ასეთი ბეჭედი. ალბათ, ციციც არ სჯობს, რომ საქართველოს ერთ კუთხეში მარცხი იყოს სიწყინარე. ახლანდელი ბათუმში ჩატარებულ მუსიკის ფესტივალზე უამრავი ხალხი ჩამოვიდა და გერ წარმოადგენს, რა სიხარული სუფთაა იქ იმ დღეებში. ადამიანებს მოეწონათ ადამიანური ცხოვრება.

— მართალი ბრძანდება, საქართველოს ისტორიაში ხშირად მოხდა, რომ საერთო სტაბილიზაციის პროცესი ერთი კუთხიდან დაწყებული, მაგრამ ციცი უხერხული ხომ არ არის, ქვეყნის ერთ ნაწილში სისხლისმღვრელი ომი მიმდინარეობდა. მეორე ნაწილში კი შოუ კონცერტები იმართებოდა. თვისობადაც ჩნდება კითხვა გვაქვს კი ამ დროს მხიარულების უფლება?

— ამას მეც მივხატები. გაანია რა თვალთ შეხვდა ამ მოვლენას. რამდენადღაც ციცი, ფესტივალის ორგანიზატორებს მხოლოდ კეთილი განზრახვა ჰქონდათ. ადრევე შეუთანხმდნენ მსახიობებს და მოიწვიეს ისინი. სამწუხაროდ, ფესტივალის ომის გეგმის დაგეგმვა, მაგრამ ვის შეეძლო ამის წინასწარმეტყველება. ამასთან ფესტივალში ჩატარდა თბილისიდან და თელავიდან, მაგრამ ამის შესახებ არაფერი თქმულა.

— და ბოლოს, როგორ გრძელდება პრესა თუ აჩვენებს ტენდენციას?

— თბილისიდან თითქმის ყველაფერი პრესა ჩამოვიდა. ჩვეულებრივად აჩვენებს საქართველოს ტელევიზია. მხოლოდ 7-დან 8 საათამდე ერთგვარაა აქარის ტელევიზია, რომელიც ზღვრულად რეჟისორის აწვდის მოსახლეობას. გიორგი თარგამაძის ჩამოსვლის შემდეგ გადაიცემა მთელი საქართველოდან მიღებული ინფორმაცია.

— დიდი მადლობა სუბსტივის, რაზეც ხომ არ დაამტკიცებთ.

— იგონებ, რომ თითქმის ერთგვარი გაუცხოებაა პროცესი მიმდინარეობს, ფიქრობ, საინფორმაციო საშუალებებში ამას ხელი არ უნდა შეუწყონ. ჩამოვრჩენილი და თქვენი თვალთ ნახეთ ყველაფერი, ასევე გავიგონის ერთგვარ ნახაი სჯობს.

ესაუბრა

თამარ კირიშვილი

ამ შემთხვევაში საქართველოს ცხოვრებაში მოხდა ერთი ღირსშესანიშნავი მოვლენა, რომლის საზოგადოებრივ-კულტურული და, მე ვიტყვოდი, პოლიტიკური მნიშვნელობის გადაფასება შეუძლებელია. ჩვენს უმრავლესობას აზარაზი — ბათუმში გაიხსნა საოპერო თეატრი და წარმოადგენილ იქნა ჯაჭარა ფალაშვილის უკვდავი „აბესალომ და ეთერი“.

სამწუხაროდ, მაშინ აღტაცების, სიხარულისა და მადლიერების სიტყვები პირზე შეგვაშრია: აპოკალიფსურმა მოვლენებმა, რომლებიც იმჟამად აფხაზეთში განვითარდა, დაგვავიწყა ყოველგვარი რაც კი არ იყო უშუალოდ დაკავშირებული ჩვენი ქვეყნისა, და ჩვენი ერის ყოფნა-არყოფნის ალტერნატივასთან.

ამიტომაც არის, რომ მხოლოდ ახლად ვახდენთ ამ დიდმნიშვნელოვანი მოვლენის ნამდვილ გაანგებებას და გაცნობიერებას: დღეს, როცა, რომ იტყვიან, ხული კბილით გვიჭირავს, როცა თითქმის დაგვავიწყდა ისეთი სიტყვები, როგორცაა — დარჩება, გახსნა, აშენება — ყალიბდება დიდი ახალი შემოქმედებითი კოლექტივი (გუნდი, ორკესტრი, სოლისტების დასი), ისხნება სარკერო თეატრი, რაც ნორმალური, მშვიდობიანი ცხოვრების პირობებშიც კი ექსტრაორდინალურ მოვლენად ჩაითვლებოდა.

ულრწინი მადლობა ამისათვის ბატონ ახლან აბაშიძეს, თეატრის სამხსოვრს — საქართველოს საზღვაო სანაოსნოს.

ცხადზე ცხადია, ასეთი რამ მხოლოდ პოლიტიკური კატაკლიზმებისაგან დაცულ და მშვიდობიან საზოგადოებაში შეიძლება მომხდარიყო, იმ სოციალური მიკროკლიმატის პირობებში, რომელიც აქამდე აქარის ესოდენ საშუალოდ პრერეგისტრაციას შეადგენს. ყოველივე ამასთან თვალწინაა დარწმუნება ქართული კულტურის მოვლენათა დიდი ჯგუფი, რომელიც ჩავიდა ბათუმში საოპერო თეატრის ოფიციალურ გახსნაზე.

განსაკუთრებული ნიშნა შეხიბვა სახეობა „ალამა“ იმ გარემოებაში, რომ მას, დავსწრე ბათუმში სპეციალურად ჩამოსული ბატონი ედუარდ შევარდნაძე, თეატრის ხელმძღვანელობასთან შეხვედრამ და ტელეინტერვიუში სახელმწიფოს მეთაურმა ალანა აქარის დედაქალაქში ოპერის გახსნის დიდ კულტურულ-საზოგადოებრივ მნიშვნელობა და წარმატებები უსურვა მას.

ახლა კი, კონკრეტულად ბათუმის საოპერო თეატრისა და მისი პირველი სპექტაკლის შესახებ.

დავინფიქტო იმ საკულისსმო უაქტის კონსტრუქციით, რომ თეატრის მთელი შემოქმედებითი კოლექტივი ძირითადად ზღვილოზიური კადრებითაა დაკომპლექტებული; ხარვედ ესაა მისი მომავლის უმთავრესი გარანტია და პუცლებელი პირობა. თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელია — ჩვენი ცნობილი მომღერალი, ალექსი სომერგი, რომელმაც კვებერეჟია საორგანიზაციო სამუშაო ჩაატარა, სათანამშრომლოდ მოიწვია გამოცდილი სპეციალისტები და განსაკუთრებით უხედა — შემოქმედებითირომას მონაწირებული ახალგაზრდობა.

სწორედ მისი შეცადინებობითა და ენთუზიაზმით შეიძლება დროის მანძილზე დასაბუთებლად მომზადება ქართული სამუსიკო კლასიკის მშენებელი — ფალაშვილის „აბესალომ და ეთერი“.

მოუხედავად ამისა, რომ ჩვენ ყურამდე აღრევ აღწევდა ხმები ბათუმელთა წარმატების შესახებ, სპექტაკლისგან მიღებული შთაბეჭდილებამ მოლოდინს გადააჭარბა. მივიღეთ მხატვრულად ძალიან მთლიანი, ყველა პარამეტრით გამართული მონუმენტური სპექტაკლი — ისეთი, როგორიც ეგადრება ფალაშვილის გენიალურ ქმნილებას. მიღწეულია ის უმთავრესი,

რაც პუცლებელია მისი ღირსეული, სცენური განსახიერებისა და ინტერპრეტაციისათვის. ეპიკური სიდიდე და სიღრმისეული, შერწყმული და შინაგან დრამატიზმთან და დინამიზმთან, რაშიც თანაბარი დამსახურება მიუძღვით დირიჟორს — დავით მუქერას, დამდგმელს გიორგი დანაიას და სპექტაკლში დაკავშულ მთელ შემოქმედებით კოლექტივს.

ახალბედა დირიჟორი დათო მუქერა ისე უძღვება სპექტაკლს, თითქმის მას მუშაობის მრავალი წლის გამოცდილება ჰქონდეს: ლაღად, დაუბაზავად, შემართებით. მისი სადირიჟორო ფესტი პლასტიკური და მკაფიოა, მორგანიზებული, რიტმული იმპულსის შემცველია. მარჯვდა კორდინირებული სხვადასხვა საშემსრულებლო რგოლის (გუნდი, ორკესტრი, სოლისტები) გამომსახველი ფუნქცია, დამყარებულია საორკესტრო სოფანების საერთო ბალანსი. განსაკუთრებული აღმავლობით მიჰყავს დირიჟორს ოპერის ცენტრალური (II—III) აქტები.

გამოცდილი რეჟისორის, გიორგი დანაიას დამსახურებაა ის, რომ სპექტაკლი გამოვიდა მხატვრულად მთლიანი და შეკრული, თავისუფალი ყოფითი აქსესუარებისაგან, რაც ზოგჯერ ენებდა „აბესალომის“ წინა დადგმებს.

ადვილ წარმოსადგენია, რა დიდი და შრომატევადი სამუშაოს ჩატარება მოუხდა რეჟისორს სრულიად გამოუცდელ ახალბედა სოლისტებთან, რომელთა მიზანსცენები ბუნებრივობითა და სისადავით გამოირჩევა.

ცნობილია, თუ რაოდენ დიდი და საპასუხისმგებლო როლი აკისრია „აბესალომ“ და ეთერი“ გუნდს და აქაც ქების მეტი არაფერი გვეთქმის (ქორმაისტერები ავთანდილ ჩხენკელი, ზაირა ვადაჭორია და რუსლან გვაზაძე). გუნდი ჟღერდა მწყობრად, კომპაქტურად, ომანიანად (სადაც ეს საჭირო იყო), გამომსახველად (განსაკუთრებით III მოქმედებაში). აქვე უნდა აღვნიშნოთ კონცერტმაისტერების, პირველ რიგში, ვიქტორია ჩაპლინაიას მიერ გაწეული ნაყოფიერი შრომა. მიღწეულია ამ სიტყვის პირდაპირი და ფიგურალური მნიშვნელობით სპექტაკლის მხატვრული გაფორმება (უშანგი იმერლიშვილი და მირიან შევლიძე). სათანადო მხატვრულ დონეზე ბალეტმაისტერებისა (ბექარ მონაგარდისაშვილი და თემურ ბიბილიშვილი) და მოცეკვავეების ნამუშევარი.

ახლა — მთავარი პარტიების შემსრულებლებზე. სიტყვას არ გავაგრძელებ ალექსი სომერგიზე (აბესალომი). ჩვენი ცნობილი მომღერალი აქამდე მშვენიერ ფორმაშია. მისი ხმა აუხებს მთელ დარბაზს. სცენაზე თამაში მისთვის ბუნებრივი და ორგანული

პროცესია. ყურადღებას შევაჩერებ ეთერის როლის შემსრულებელზე ახალგაზრდა მომღერალ მარინე ჯახუტაშვილზე. ლამაზი ხმა, სცენური გარეგნობა მის წინაშე მდიდარ პერსპექტივებს შლის. უკვე ამჟამად იგი დასრულებული

მომღერალია და მშვენიერად ართმევს თავს ამ რთულ პარტიას.

მეორე პარტიების შემსრულებელი ახალგაზრდა მომღერალი ალექსი ქავთარაძე ჯერ არაა შესული არტისტული სიმწიფის ასაკში, მაგრამ მისი სასიამოვნო ტემპრის ხმა, მუსიკალობა იძლევა იმედს, რომ მისგან კარგი მომღერალი დადგება. ახლაც იგი ღირსეულ პარტნიორობას უწევს გამოცდილ ალექსი ხომერის, მთავარ პარტიების შემსრულებლებთან მწყობრ ანსამბლს ქმნიან ომარ ხოფერია (აბიო მეფე), ელენე ჯახუტაშვილი (დედოფალი), ზაირა კიკელიაშვილი (მარინი), ნათელა ხომერია (ნანა), ამირან მამალაძე (მსახურთუხუცესი), განსაკუთრებით გამოვყოფ ორი ეპიზოდური პერსონაჟის — თანადარსისა და სტუმრის პარტიების შემსრულებელს — ზურაბ ნინუასა და ალექსანდრე გუჯაიძეს, რომელთა შექმნა ტანოვებმა არაჩვეულებრივი ელვარება შესძინეს „ჩაკრულს“ შესრულებას.

აღსანიშნავია, რომ სპექტაკლს შეავსებ შემსრულებელთა მეორე შემადგენლობაც, რომელიც როგორც აბსოლუტ, შესანიშნავად გამოდის.

აი, მოკლედ ის, რისი თქმაც მსურდა ბათუმელთა სპექტაკლის შესახებ. ახლა თეატრი ემზადება მორიგი პრემიერისათვის. ესაა ვიქტორ დოლიძის უხერხული „ქეთო და კოტე“ და მასკანის „სოფლური ღირსება“. უკვე შეთანხმებულია გასტროლები თურქეთსა და ისრაელში. გაზრახულია გუნდის და ორკესტრის შემადგენლობის გაზრდა, სოლისტ-მომღერლების მონევა და რაც მთავარია თეატრისათვის სპეციალური შენობის გამოყოფა. იმის გათვალისწინებით, რაც ჩვენ ბათუმში ენახეთ, ყოველივე ეს სრულიად არ გამოიყურება არარეალურად.

სიტყვა მოიტანა და ჯერ კიდევ 13 წლის წინ პრესის ფურცლებზე (გაზ. „კომუნისტი“ 1980, 30.10) გამოთქეი იმედი, რომ ბათუმში ოდესმე დაარსდებოდა საოპერო თეატრი. ეს ოცნება დღეს რეალობად იქცა და ამით გათამამებული, ებედა სამომავლოდ კიდევ ერთი სურვილის გამოთქმას: ბათუმს, მის საოპერო თეატრს, თავისი ნორმალური არსებობისათვის, პუცლებლად სჭირდება კონსერვატორია, რომელიც აღზრდის მას სხვადასხვა პროფილის მუსიკოს-შემსრულებლებს. ენახოთ, იქნებ, ეს სურვილიც აგვიხდეს.

... სპექტაკლის დამთავრების შემდეგ აღტაცებულმა მსმენელმა შემსრულებლებს გაამეორებინა „ჩაკრულ“, რომელმაც გაიჟღერა, როგორც სამშობლოს მადიდებელმა პიმმა, საქართველოს გადარჩენისა და აღორძინების სიმბოლო.

გულგანთ ტორაძე

მარტოობისა და აგრესიის ზღვარზე

დიტო ცინცაძე, კინორეჟისორი.

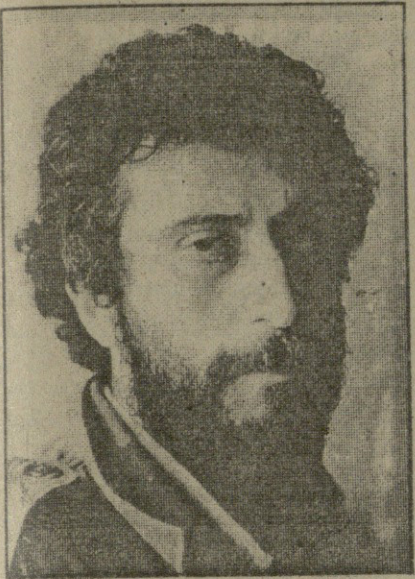
დაიბადა 1957 წელს, თბილისში.

1974 წელს დაამთავრა თბილისის 53-ე საშუალო სკოლა.

1980 წელს დაამთავრა თბილისის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო სახელმწიფო თეატრალური ინსტიტუტის კინო-საინჟინერო ფაკულტეტი (ელდარ შენაველიას სახელმწიფო).

გადამღებელი აპსის ფილმები — „სტუმრები“, „დახატული წიგნი“, „სახლი“, „ზღვარზე“.

ფილმმა „ზღვარზე“ ლოკარნოს საერთაშორისო ფესტივალზე მიიღო პრიზი — „პერსონალის ლეოკარდი“, ხოლო თბილისის საერთაშორისო ფესტივალზე „ოქროსი არწივი“ დაჯილდოვდა პრიზით საუკეთესო რეჟისორისათვის.



დიტო ცინცაძის ფილმებში, რომელთაც სხვადასხვა მხატვრული ღირებულება აქვთ და შეიძლება საკმაოდ განსხვავებულ ნაწარმოებებად მოგეგონოთ, აშკარად იკვეთება ერთი გაბნეული, ხან — ესაა აღაშთიანო ურთიერთობის კვლევა: როგორ ჩნდება მათ შორის ზნარი, როგორ ქრება სუფარული, მის დღეის კი იკვეთს სიცივე, ვერაფერია, ერთმანეთისგან იზოლირება და, რაც ყველაზე მთავარია, სულის გაცილება, რასაც მიჰყავს „სახლის“ გმირი უაზრო მგელმელოზად. მარტოობიდან აგრესიამდე ერთი ნაბიჯია.

ფაქტურად, ამ თემის გაგრძელებას (უფრო სწორად, განვითარებას) წარმოადგენს დიტო ცინცაძის ბოლო ფილმი „ზღვარზე“. განსხვავებით „სახლისაგან“, რომელიც მაინც კონკრეტული ფაქტის აღწერას ჰგავდა, მათოლოგიური ახალგაზრდის საფულისხმოა, რომ იგი ებოძებოდა ერთი შემთხვევას წარმოადგენდა, აქ უკვე განზოგადებული სურათი იხატება. ფილმის გმირი ნიკოლაი ძალზე ჩვეულებრივი ორდინალური კაცია ნორმალური ფსიქიკით, არაფერს გამოიჩენს ქვეყნითა თუ საქმიანობით. ერთი შეხედვით, ის 80-იანელთა ესოდენ საყვარელ აპოთურ გმირადაც შეიძლება მოგეგონოთ, რომელიც რელიგიურ-სულიერ უფროსს ყველაფერს, რაც მის გარშემო ხდება, ვერაფერს ბოლომდე ადგის, ვერაფერს ნახულობს საერთო-სულიერ დასაწყისში ნათელი ხდება, რომ მას ცოლთან ზეგნის გარდა აღარაფერი აკავშირებს, ამ უკანასკნელისთვისაც უცხოა — ხალხისგან გამოცირებული მარტო მოსაირე მამა-შვილი ცალ-ცალკე ნაგებში ჩაშენდრან, მათ აღსაპარაკო არა აქვთ (აქ გოგონამ თავი დაუქნია, აღარ

მიყვარებო). გარინდებული-ნიკოლაი აგრძელებს სახლის ბუშტების გაშვებას. ამ ბუშტებით ეფერებოდა მისი ოჯახური იდოლი, რომელსაც ერთგვარი ნოსტალგიით გაითამაშებს კაფეში შემთხვევით შეხვედრადი ცოლ-ქმარი. აშკარაა, რომ ერთმანეთზე კიდევ უფრო ნაკლებ ანტირესებთ საყვარლები — ბაღერინა და პავლანა. გულისცემით ერთად მოსაირულე ანაში მამაკაცი — რომელიც იძულებითი მოთმინებით ელოდებოდა ყოფილი ცოლ-ქმრის „მოსიყვარულებას“. ნიკოლაი საყვარელთან მხოლოდ ფიზიკური ლტოლვა ახლოვდება: თანაც ისიც მარტოა, თუმცა კარგად ატარებს უდარდელის ნიღბს. მხოლოდ ერთხელ ამოხედავს ბოლო და ყველა თავის მოჩვენებებს, თუ როგორ ეფლობა ხოლმე კაობში მისთვის საბუღალტრო სახლი. მაგრამ ნიკა მასთანაც ვერ ჩერდება დიდხანს, მატარებელშიც მოატოვებს და ძალიან უბრალოდ არც კი მიიხედავს.

უკან დაბრუნებული ნიკა თავისი ახლობლის „მეორე რჩევას“ უფრად იღებს. ავტომატით ხელში ჭაღაქის მიჭრულ ბუჩქს უბნში „სადაზღოვო“ მღვარი სოცავს ზავშთან ერთად გამოჩენილ ქალს და მამაკაცს, ის აღარც ნაცნობ გოგონებს ინდობს. შემთხვევით არ მოქმედებს ნიკა ერთი შეხედვით შეიძლება 80-იანელთა უმოქმედო, აპოთურ გმირად მოგეგონოთ-მეტი. ეს მხოლოდ ერთი შეხედვით: რადგან ის უკვე „ქმედით გმირია“, თუმცა სხვა საქმეა — რა გზით წარმართავს თავის ენერგიას თუ ფილმის დასაწყისში დისტანციას ინარჩუნებს გარშემო მომხდარი ამბების მიმართ და აცხადებს — ყველამ თავისი საქმე უნდა აკეთოს, დასასრულს მისი ახლობელი ვაჟს მტკა-

ვსად მიდის იმ დასკვნამდე — მართლაცდა ვის სჭირდება მისი ფიზიკა? თუ მთელი ფილმის მანძილზე ცოტა აჩრუოთ დგება ზანზე და ჭარბსაკებთან გასასაუბრებლად მისულ რეპორტიორს უხსნის — მე არაფერი შეუშინა ვარო; თუ მანამდე გაუცნობიერებელი შიში და ზიზღიც კი აქვს ზარალის მიმართ, ბოლოს მაინც კიდებს ხელს ავტომატს და ნდება კიდევ უფრო დაუნდობელი, ვიდრე მისი ნაცნობი მეომრები, რომლებიც კიდევაც ამაყიან თავიანთი სპონსორით და კამერასაც არ არიანდებენ მზერას; ბირჟით, საკუთარ სიმართლეს და რწმუნებულნი (რაც მთავარია, ალბათ წინაშეაჩინა მართალნი), უფროსად აცხადებენ — კაცს მოვედეთ, აბა რას ვიზავთო. როგორც ჩანს, ყველა ადამიანის ბუნებაში წის აგრესიულობის მარცვლი, ყოველი ადამიანი თავის თავში ატარებს კანის მოს, რომელიც სათანადო პირობებში მოხვედრისას იწყებს აღორძინებას.

ტოტალური აგრესია, ტოტალური შეიარაღება ადამიანის უფროსად აცხადებენ — იმნი დინამიკა საუბრობენ კაცის მოკვლის შესაძლებლობაზე, იარაღის მიმართ ჩამოუყალიბებიათ არასერიოზული დამოკიდებულება; ის ხან სათანადოა, ხან თავისებური სამკურნელი (დასამშვიდებლად და ზეფუტითა და ავტომატით საგანგებოდ აღჭურვილი რეპორტიორი გაეძრანქება მჭურებელს), ზოგისთვის ის, საერთოდ, ხელისუფლების ნიშნად იქცევა.

ყველანაგვანა მეთოდით „დაუზღუდებიათ“ — ახლა სკოლის შენობაც მათ უკავიათ, ზანზე ყოველ ნაბიჯზე აჩერებენ მანქანებს, აღსანიშნავია, რომ ყველანი სხვადა-

სხვა „შეიარაღებული“ ფორმირების — მოსწავლე-გეთა ბანაკის წარმომადგენლები არიან, თუმცა ვერაფრით განსხვავებულ ერთმანეთისგან. აქედანაც უნდა იდენტურის იმედგან — სიმართლე მკაფიოა: არ დაინდობთ არავისა საზოგადოებაში, სადაც აღარ არსებობს მყარი ფასეულობანი. ყველა „მართალია“, ყველაფერი არალოგიკური ლოგიკურად აღიქმება, არა-ბუნებრივი ბუნებრივად ედრეს. რეჟისორი ირონიით გვიჩვენებს ტელერეპორტიორს, რომელსაც ვერ გაუაზრებია იმის სისასტიკე და მომორბეს „დადაიჯებული“ უფრო ეკაპლუცება მათ, ვიდრე სინამდვილეში ანტი-რესებს, „სიკვდილის ზანზე შემდგაროა“ ზარი და მთელი ფილმის მანძილზე გაისმის უაზრო კითხვები: იარაღის ტარება იცით? შეგაძლია ესრალო? თდენი ყოყმანის შემჩნევისას რეპორტიორი გოგო დაიფუთი ჩაეკითხება — „და თუ ის მტერია, ქვეყნის მოღალატეა“ რაზეც რაღა თქმა უნდა, მეომრები უკვე რიხიანად პასუხობენ — „არავის დაინდობთ“, „მტერია“, „ქვეყნის მოღალატეა“. მტრის ტარის შემჩნის წყურვილი — ალბათ, ჩვენი ფსიქიკის გადაგვარების თავი და თავი — ბადებს რაღაც გასაოცარ ტენს საკუთარი სისხლისა და ზორცის არდნადობისა. მტრები კი ვინ არიან? — გვირბის თავსა და ბოლოში გამაგრებული ერთი ჯიშის ხალხი, რომელთა შორის ყოველი კლასელები სხვადასხვა ბანაკში აღმოჩნდებიან. ერთ-ერთი მათგანი ტყვედ ჩაგარდნილი.

როგორი დამოკიდებულება გეჩნებათ მას შემდეგ, როცა ყველაფერი დამთავრდება? — კითხულობს რეპორტიორი. — მეგობრული. ახლობლური. მასხის მიმდევით ცხადია, რომ ეს ხალხი ომსაც სისხლისღვრასაც ისევე ინფანტილურად უყურებს, როგორც იარაღს — სათანადო: კიმათ აქვთ უფრო ომობა, ყველა ბიჭი რომ უთამაშა დიდი ატკინებით — გაყოფიან ორ ბანაკად: „ჩვენებად“ და „გერმანებად“ (თუმცა ეხლანდელ ზეგნებში ახალი ტერმინოლოგია დამკვიდრდა — „ზვიადისტები“ და „სუტისტები“). ესეიან, მოკლავენ, მაგრამ თამაშის შერე იცე მეგობრებად დარჩნან. პასუხითა და ტყვესადმი ლობობით მოქცეით მოხიბლული კეტლუტ რეპორტიორი კი ჩვენთვის კარგად ნაცნობი თვითმყოფელობით დასკვნის, თუ რა დიდსულოვანი ვართ ჭრთველები — კრიტიკულ მომენტშიც არ ვკარგავთ ადამიანობას (I). თუმცა რეპორტიორის წასვლისთანავე მეომრები ხალხისად აგრძელებენ შეწყვეტულ საქმიანობას — მეგობარ-ტყვეს ძალით აშეგვენ გულისს-მრევ უფლუას.

სწორედ საკუთარი ქვეყნის გაუცნობიერებლობას მიყვარათ ტოტალური უგუნურებად. ჭაღაქის უსასურო ხედვების ფონზე ავტომატით ხელში ჩივსკენ ზურგიით მდგარს ეტოვებთ ფილმის გმირს — არავინ იცის სად წავა და რას მომიტყველებს ისევ მარტო დარჩენილი, მაგრამ „ამოძრავებული“ ნიკოლა.

თეო ხატიაშვილი

ნიკიმი ნიკი...

თეორეა

თეონა კონტრიაძე 1977 წლის 23 იანვარს დაიბადა. თბილისის ცენტრალური სამუსიკო გიმნაზიის მეათე კლასის მოსწავლე. შეიდა წლის ასაკიდან 12 წლამდე „მზიურში“ მღეროდა. 14 წლისამ მონაწილეობა მიიღო კომპოზიტორ ბორის თბილისის მეორე მოქცობილ კონკურსში „ჩვენ ვეძებთ ტალანტებს“, სადაც პირველი ადგილი დაიკავა. შემდეგ მას მოუსმინა კომპოზიტორმა სოსო პავლიაშვილმა, რომელმაც თეონას აწუხა სიმღერა. ეს სიმღერა თეონამ სოსო პავლიაშვილის კონცერტზე ავტორთან და თემურ ყვითელაშვილთან ერთად შეასრულა.

„მე ფიქრობ, რომ პირველი განაცხადი ჩემი მომღერლობის შესახებ მაინც ფირმა „კოკა-კოლა-კავკასიონის“ პრეზენტაციას ჰგავდა. აქით-ქვე, რომ ფირმის პრეზენტაციის გარდა, ეს საღამო ახალგაზრდა შემსრულებელთა პრეზენტაციაც იქნებოდა“ — ამბობს თეონა. ამას მოჰყვა ის, რომ საქართველოს ტელევიზიის მუსიკალური პროგრამების მთავარ რედაქციის მთავარ რედაქტორმა სანდრო ლომიძემ თეონა დააქვია. თეონა დაიწყო მალდიერებით იხსენიება. ასე მოხდა ეს მომხიბლავი გოგონა კონკურსზე, სადაც თითქმის მთელი მსოფლიოს წარმომადგენლებმა მონაწილეობდნენ. „კონკურსში მონაწილეობა უკვე პრესტიჟული იყო ჩემთვის, პირველი ადგილის მო-

პოვნა კი — განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი“ — ამბობს თეონა. ამ გამარჯვების შემდეგ მისი წინააღმდეგობებიც ზედა წილად: „იუნესკოს“-თან არსებულმა ორგანიზაციამ „ფილოფ-მა“ სპეცპრობით დააჯილდოვა და თავის წევრად მიიღო, აგრეთვე აქვს მიწვევა ტრადიციულ საერთაშორისო კონკურსზე — „Славянский базар“, სადაც ეთურის თავმჯდომარე იქნება მიშელ ლეგრანსი, კონკურსის სტუმარი კი — ლიზა მინელი (I).

ვილიუსიდან მოსკოვში რომ ჩავიდა, მისი სიმღერა და ინტერვიუები ხუთი რადიოხანოთ გადაიცა, მიიღო მიწვევა შემოქმედებითი გაერთიანება „ლად“-ისაგანაც, სადაც, სამწუხაროდ, ვერ წავიდა სახსრების უქონლობის გამო. ასეთი საშინოება ახლა უკვე აღარ ემუქრება, რადგან ამჯერად მეცენატობა ითავს საფეხბურთო კლუბმა „დინამო“ და მისმა პრეზიდენტმა ბატონმა მერაბ გიგინეიშვილმა. სულ ჩქარა მოსკოვში გაემგზავრება, სადაც მომავალი გეგმები დაიხატება. წინასწარ ლაპარაკი არ უყვარს, მაგრამ ერთს მინც ამბობს — ამას წინათ საინტერესო სიტუაციონო საუბარი ჰქონდა ბოგდან ტიტოვირის ყოფილ პროდიუსერთან — სტანდარ-ანვარ მუჰამედ-ტაგ-თან. ვნახოთ, რა იქნება...

— თეონა, ჩვეულებრივ რა ჯანრის სიმღერებს ასრულებ და როგორ მოხდა, რომ საქართველოში არცთუ „ფეხბურთელები“ ჯანრებს დაუფლდნენ?

— ძალიან მიყვარს ჯაზ-როკი და ჩვეულებრივი პოპი. საერთოდ, ქართულ სუფრულ სიმღერებსაც ვმღერო, მაგრამ როგორღაც მიხვდით, რომ რთულ საესტრადო ჯანრში შემიძლო მეცადა ბედი. ბავშვობიდან პარმინულ და მალაღი გემოვნების მუ-

სიკაზე ვიჭრებოდი. არცერთა ფრანკლინი და ელჯერო ჩემი საყვარელი „მუსიკალური ლეგენდები“ არიან, საყვარელი ჯგუფი „Earth, Wind and Fire“... ალბათ, ამან განაპირობა ჩემი სტილის შერჩევა.

სიმღერას პირველ რიგში პარმინულობის და შოკარი გემოვნების კრიტერიუმებით ვაფასებ — პრინციპები არ მიყვარს. სიმღერის ტექსტს რაც შეეხება, იგი უნდა იმდერებოდეს.

— ვინ მოგანია შენს მასწავლებლად და გავს თუ არა გამოჩენილი „მეზობელი“ მომღერალთა შორის?

— ჩემი პირველი და მთავარი მასწავლებელი დავაჩემია. იგი თვითონ შესანიშნავად მღერის და მისი დამსახურება ჩემი მუსიკალური გემოვნების და სტილის დახვეწა, სხვათა შორის, არა მარტო მუსიკალურისა... დიდხანს მაქვს ნაცნობი მოქცევისა და თვით ჩაცმის კულტურაც. საერთოდ, ეთიკა.

მასწავლებლებად მიმაჩნია, რა თქმა უნდა, მთელი მსოფლიოს მუსიკალური ელიტა, რომელთაგან ჩემთვის საჭირო და აუცილებელ წვრილმანებს ვსწავლობ. გამოჩენილი „მეზობი“ არა მყავს, რადგან ფიქრობ, რომ მომღერლისათვის ასეთი „მეზობი“ ყოლა სტილის დაშლამდე იწვევს. ერთ მომღერალს თუ აღმერებ, როგორ კარგადაც არ უნდა. მღერო, მაინც იმ მომღერლის იმიტატორად დარჩები, რომელსაც უნებლიედ მიბაძავ.

— შენი საყვარელი საქმიანობა, რა თქმა უნდა სიმღერის გარდა...

— ძალიან მიყვარს ქართული კერძების დამზადება და სამზარეულოში ტრიალი და საერთოდ, ოჯახში ყოფნა. ვიცნობ, კარგი მომღერლის გარდა, ვიყო კარგი დიასახლისი, მეუღლე, დედა და საერთოდ, კარგი ქალი.

მიყვარს კითხვა, მაგრამ ეს ერთი წელი იმდენს ვეღარ ვკითხულობ.

ვერ ვოტყვი, რომ დრო არა მაქვს, უბრალოდ, იმდენად დიდ ვეოცისა ვხარავ სცენაზე, რომ ძალიან მყვინის წიგნის საკითხავად, არადა ბუღაკოვს (ჩემი საყვარელი მწერალია), ერთი თვალის გადავლებით ვერ წაიფიქრებ.

ძალიან მიყვარს კინო. ყველა დიდი რეჟისორის ფილმი მომწონს, რაც მინახავს. განსაკუთრებით გამოყვებოდა მხოლოდ ფორმანს, მისი ყველა ფილმი მაქვს ნახა. ჩემი საყვარელი კინო-სურათებია: „ამადესი“ და „ბინძური ცეცხლი“ პატრიკ სვეიზის მონაწილეობით, რომელიც ჩემი საყვარელი მსახიობია.

— შენ თვითონ არსად გისწავლია ცეკვა?

— არა. ცეკვა სპეციალურად არასრდეს მისწავლია. სიმღერის დროს რომ ვცეკვავ, თანდაყოლილი პლასტიკის ხარჯზე გმოძრაობ. ალბათ, თანამედროვე კლიპების მოდის მიყვებო. მუსიკასთან შეუთავსებელი მოძრაობა ძალიან უსიზღვრეა. არ ვიცი, რა როგორ გამომდის...

— თეონა, შენ ბატარა ზარ, მაგრამ არც ისე ბატარა, რომ ჩვენს ქვეყანაში მომხდარ სამწუხარო მოვლენებს ვერა-ცნობიერებდე. როგორ მოქმედებს ყოველივე ეს შენზე?

— რა თქმა უნდა, ძალიან მოქმედებს. მე სულ სიყვარულზე ვმღერო, მზარული თემატიკა და რიტმებიც მაქვს, მაგრამ ვილიუსში რომ ვმღეროდი, მაინც სულ მეტირებოდა და, ალბათ, ამის შედეგი იყო ის, რომ კონცერტის შემდეგ გამართულ ჯემსეიშენზე მსოფლიო კლასიკის რომელიმე შედეგები კი არ ვმღერებ, არამედ ჩვეულებრივი, ქართული „სულიკო“ საკუთარი იმპროვიზაციით და აკომპანემენტის გარეშე. იმდენად დიდი იყო ჩემი ემოციური დატვირთვა, რომ დარბაზსაც გადავიცა და მე მივხვდი, რომ მსმენელმა გამაგო.

მაინც მიმაჩნია, რომ ძალიან

ბევრი უნდა ვიმღეროთ. ქართველებმა, რომ კარგად ვიყოთ. მღეროვნების, განსაკუთრებით კი მუსიკის გარეშე ჩვენი ერი ვერ იარსებებს. ჩვენი წინაპრები ყოველთვის მღეროდნენ გასაქმის ყამს, ჩვენც უნდა ვიმღეროთ...

— როგორ ფიქრობ, რა ბედია უწერია ქართულ როკ-მუსიკას? — ქართველ ხალხში იმდენად დიდია სასიმღერო ნიჭი, რომ ეცეკვოს არ შეუძლებია, რომ ქართული როკ-მუსიკა სულ ცოტა ზანში აღორძინდება, რა თქმა უნდა, სათანადო ინფორმაცია, თუ გვექნა და ქართველი ბიზნესმენებიც თუ დაგვეხმარებიან.

დარწმუნებული ვარ, რომ მალე „ჯებურმანის“ ნაცვლად ქართველი ხალხი ლამაზ ცხოვრებას მოინდომებს და შეძლებს კიდევ. ცხოვრებას ხომ ლამაზი სიმღერებიც და კონცერტები ამშვენებენ.

— და ბოლოს, რას ეტყვი შენი თაობის გოგო-ბიჭებს?

— შეიცისთივე ტიპური თბილისელი გოგონა ვარ, როგორც დანარჩენები, უბრალოდ, გამიმართლა და ღმერთმა სიმღერის ნიჭი მომცა. ჩემი თაობის ახალგაზრდებს ვუსურვებდი, რომ ყველამ საკუთარ თავში მოძებნოს რაიმე განსაკუთრებული ნიჭი, რადგან ეს ნიჭი გეოლას გააჩნია, — თუნდაც ერთმანეთის სიყვარულის ნიჭი. მიიღა, რომ ბიჭებს უყვარდათ გოგონები, გოგონებს კი ბიჭები. დეტანობა, ჩემს თაობაში არავინ იყოს ლოთი და ნაოკომანი, ნუ დადგებიან ქუჩებში; ყველამ ჩანსაღი იცნოვოს და თავისი საყვარელი საქმე აკეთოს; რადგან ამაზე დიდ ბედნიერება არ არსებობს. კიდევ ერთი რამ მინდა ვთხოვრა ყველას: ძალიან მიყვარს ჩემი საქმე, მაგრამ სადაცაა უნდა წამოყვანოს სიმღერა, მე ყველთვის თბილისელი თეონა ვიქნები.

მსაზრბა ნიკო სპანიძე



ჩვენი საზოგადოება ვალშია იმ ადამიანებთან, ვისაც ბედმა არასრულყოფილი არსებობა განუჩინა. ჩვენი საზოგადოება ჯერაც გულგრილია იმათ მიმართ, ვინც მტკივნეულად არის დაზარალებული იმ სამყაროს, რომელშიც თითქოსდა უნდა იყოს, მაგრამ ამ სიშორის მიზნით არაა თვითონ, არამედ ის ტვირთი, მას ბედმა რომ არგუნა. ეს არის კატეგორია ადამიანებისა, რომლებიც ბედისწერას საკუთარი არსების ნაწილად, ნამდვილედ უნდა მდგომარეობდა გრძნობენ და ამ მძაფრი განცდით ატარებენ ცხოვრების წლებს.

შევეცდებით განვმარტოთ, რას ვგულისხმობთ. ადამიანი, ერთი შეხედვით, თავისუფალი არსებია, თუმცა კი უხილავი საზღვრები აქვს დადებული. უპირველეს ყოვლისა, ეს არის მისი ფიზიკური შესაძლებლობები, შემდეგ — ის სოციალური პირობები, რომლებშიც მას ცხოვრება უწევს, ამას ემატება ქვეყნის ის წესი, რომელსაც აღიარებს საზოგადოება და რომელსაც პიროვნება უნდა დამორჩილდეს, რათა არ გაიჩიოს. და კიდევ, ამას ემატება შინაგანი ზნეობრივი ძაბილი, რომელსაც, გარკვეული აზრით, აკრძალვითაა სხვებზე და ადამიანი ყურს უდევს მათ, რათა საკუთარი ადამიანური ღირსება შეინარჩუნოს — მე არ შემიძლია სასიყვარულო ისტორია გავაბა მეგობრის ცოლთან, თუნდაც იგი უნაგაროდ მიყვარდეს და არ შეიძლება, უანგაროდ არ ვემსახურო მოხუც მშობლებს. მსგავსი მოვალეობებისაგან გაქცევა გვაძლევს იმას, რასაც ნეგატიურ თავისუფლებას უწოდებენ ხოლმე. ზომ ცხადია, რომ ადამიანი მხოლოდ იმდენად იწოდება ადამიანად, რამდენადაც იგი სინდისის ძაბვას მისდევს. სინდისი ამ შემთხვევაში მისი შინაგანი ზნეობრივი კანონმდებლობის საწყისია.

ყველა ჩამოთვლილ შემთხვევაში ადამიანი საკუთარი ნებით უღუდავს თავისა, თავისუფლების საზღვრებს — მაშინაც კი, როდესაც საქმე მის ფიზიკურ თუ ბიოლოგიურ შესაძლებლობებს შეეხება, თუნდაც საქმე სრულიად ჯანსაღ ადამიანს ეხებოდეს. ბავშვობის პირველივე წლებიდან ჩვენ ვიზრდებით, რომ არ შეგვიძლია მთის აწვევა ან კედელზე კიბის გარეშე ასვლა, რომ არ შეიძლება გავარჯერებულ საგანს მივეკაროთ და სხვანი. ეს ცოდნა ჩვენ არაცნობიერად დაგვყვება მთელი ცხოვრების განმავლობაში. ამასთან, არის მთელი კატეგორია ადამიანებისა, რომელთა თავისუფლების ხარისხიც დამატებით დანერგულია თუ რაიმე შემთხვევის

გამოთქმისა და უსასრულოდ ვიწროვდება. მათ არ ძალუძთ ის, რაც სხვებს შეუძლიათ და რაც ესოდენ ბუნებრივია სხვებისათვის. ეს კი ცხოვრებისაგან მათი დრამატულ გაუცხოებას ედება საფუძვლად. მათ, სურთ თუ არა, ეგუებათ თუ არა ამას მათი ადამიანური ღირსება, ესაჭიროებათ შუამავალი, რომელმაც ყოველწამიერად უნდა აღადგინოს სამყაროსთან დამაკავშირებელი ძაფები. ასეთი შუამავალი ყოველდღიური აუცილებლობაა მათთვის — ზოგჯერ, თუ გულახდილნი ვიქნებით, მტკივნეული, დამამტკივებელი, მაგრამ მაინც აუცილებლობა.

ხშირად მიდევნებია თვალი უსინათლოსათვის და მიცდია, გამომეცნო იმ სამყაროს საზღვრები, რომლებშიც ის მოძრაობს. ცხადია,

შესაძლებლობა არა აქვს. მას სამუდამოდ უკუნში ჩაძირული საკუთარი თავის ცეკრა აქვს მისჯილი. იგი იძულებულია, უხილავ კედლებს შორის დარჩენილ მცირე სივრცეში მოძრაობას დასაწყერდეს. მაშინაც კი, როდესაც იგი სხვების მსგავსად თითქოსდამოძრაობს, მაინც ამ კედლების გარემოცვაში რჩება. როდესაც დამზარე პირი და იგი ერთად მოძრაობენ, სინამდვილეში ისინი თითქოს ორ სხვადასხვა სამყაროში იმყოფებიან. უსინათლო მუდამ იქ არის, სადაც დაიბადა (თუ შემთხვევის გამო მოხვდა) და ეს არის მისთვის სამშობლოც, სახლიც და საკუთარი თავიც.

სინათლე ჩვენთვის თავისთავადი არაა არის, — არა მხოლოდ იმ აზრით, რომ ამის წყალობით შეგ-

სებით გვესურდა, ვყოფილიყავით ეჭიმი და ყველაფერი ისე წარიმართა, რომ სულ სხვა რამეს დაგვრდიო. გვინდოდა სახლის აშენება და მთელი ცხოვრება ფიცრულში გავატარეთ. ძალზე იშვიათია ადამიანი, რომელიც თითქოსდა ბედისწერის ფრთებზე აცოცხლულა და თავისუფლად ფლობს საგნებსა და მოვლენებს. ასეთებს იბღლიანებს ვუწოდებთ ხოლმე. და მაინც, იმდენად დიდი რჩება ჩვენი თავისუფლების ხარისხი, რომ თუ არა ბედისწერის მწვევე დარტყმა, არც ვისვენებთ ამ უკანასკნელს, ან თუ ვისვენებთ, ისე, ზერეულედ. უმეტესწილად მაინც ჩვენი ძალების იმედით ვიწყებთ ამა თუ იმ საქმეს, ამასთან, არსებობენ ადამიანები, რომელთა ადამიანური ღირსება იმდენად შეღავნა, რამდენადაც კი ეს შესაძლებელია

თითქოსდა ჩვენივე ტიპიელში გვპოვებს და მის წინაშე მას სიხარულს, იმ უსინათლო ითქვას, კოსმურ ბედისწერას, რომლის დანახვაც არ გვესურს სამყაროში გაბნეულებს.

არის ერთი საიდუმლო, რომელიც იცის სამყაროში, მაგრამ არ იცის ჯანმრთელმა ადამიანმა. ეს არის საკუთარი ტიპიელში უზენაესი სიხარულის მოპოვების საიდუმლო. ასკეტები საკუთარ თავს საგანგებოდ ანიჭებდნენ ტიპიელს, რათა ეს სიხარული ეგრძელოთ. იშვიათი მათგანი თუ აღწევდა ამას. უმეტესობა სასოწარკვეთით განაგრძობდა მცდელობებს და ზოგჯერ საკუთარი სულის დამაზინავების ხარჯზე. სამყარო კი უკვე ბედისწერის განჩინებით დვას მაცხოვრის ეკლიან გზაზე. მისთვის ტიპიელი ნიღბი კი არ არის, არამედ თავად არის ტიპიელიცა და მის წიაღში დაბადებული სიხარულიც.

ამ აზრით, უსინათლოს თანხმობა ერთი შეხედვით ბედისწერასთან აღარ არის პარადოქსი. ამავე აზრით, მისი ცნობიერების მრუდე კედლები მხოლოდ ჩვენთვისაა წყვედილში ჩაძირული, საკუთარი თავთან მუდმივ თანხედრობაში იბადება ის, რაც ჩვენთვის მარად უხილავი რჩება.

ამ განსჯისათვის ბიძგის მიმცემი აღმოჩნდა ლუბუმ ნავაგურიძე, კაცი, რომელმაც უკვე ზრდასრულ ასაკში დაკარგა მხედველობა, შემდეგ ცოლად მისთვის თავდადებული ეთერ ცისკარიშვილი მოიყვანა, ეყოლა სამი შვილი, რომელთაგან არც ერთი არ უნახავს და მათ მხოლოდ ხმით, სხეულის კონტურებით და კიდევ ჩვენთვის მეტად შორეული ალღოთი გრძნობს. მისგან ჯერ კიდევ სტუდენტობის წლებში ვისწავლე ერთი რამ:

ადამიანი უნდა იყოს, როგორც არ უნდა მოეყრან მას გარემოებები და როგორც არ უნდა დაგიწიროდეს მისი შესაძლებლობების საზღვრები. იგი თუნდაც იმიტომ უნდა იყოს, რომ სწორედ ამ დაეწიროდეს წყალობით მისთვის ისწავლა შესაძლებლობა, რომლის შესახებაც ადრე, ალბათ, არც სმენია. ღმერთი ხომ არაფერს გვაბრძნობს, რომ იმედგარეულად იგივეს არ გავიბრუნებდეს, როგორც უსასრულო შესაძლებლობა — შესაძლებლობას მისი, რომ უკუნში ჩაძირული უსასრულოდ მცირე სივრცე უცნაური ნათლით იქნას მოსილი.

ზაზა შირალიშვილი
ფილოსოფიურ მეცნიერებათა კანდიდატი

ყალბად ფეკალურ ბასაში...

მე-4 მემბრანა

იყოს, მაგრამ უნდა იმაყონ არა ზოგადად, რომ არსებობს ზოოპარკი, არამედ იმით, რომ ზოოპარკში ცხოველები კარგად გრძნობენ თავს, ცოცხლობენ და არ კვდებიან...

საზოგადოებამ უნდა იგრძნოს, რომ ეს მათი ზოოპარკია, მათი ცხოველებია და თქვას: შეხედეთ, რა კარგად გრძნობენ თავს ცხოველები, რადგან ჩვენ ვზრუნავთ მათზე, ჩვენ მათ ემფარებოდნენ.

ეს უნდა მოხდეს და მივიღოთ, რომ ასე არ ხდება...

მასპარეზი ნინო კირთაძე

გოგონიძე

ბატონი ტრენტი 27 ნოემბერს სამშობლოში გაემგზავრა იმედით, რომ ქართველებში ადამიანობა გაიღვიძებს და შესაქმნის გვირგვინს — ადამიანი გულმონყალებდნენ მოვიკიდება მის იმედად მყოფ ცოცხალ არსებებს...

როგორც ჩანს, უცხოელებს უფრო შესტივით გული ჩვენს საკუთრებაზე, ჩვენს მომავალ მდგომარეობაზე, ჩვენი

შვილიშვილების ხედვებზე, ვიდრე ჩვენ — ქართველებს. ბატონი ნილ ტრენტი, ანთროპოლოგი მერი ელენ ჩატვინი და სხვანი ზოოპარკში ცხოველებს კვებავდნენ, მათი გადარჩენის გზებს სახეუდნენ, ქართველებს ეს სასაცილოდაც არ აყოფნიდათ და იმდენადაც ამჩატდნენ, თავს უფლება მისცეს პირდაპირ, სტუმრების თანხს რეზერვში გამოეთქვათ თავისი „ღრმადპროფესიონალური“ აზრები მათი პკონიით, ამ თეზით გადარჩენენ ცხოველს... „როდესაც ბატონმა ტრენტმა ვეფხვისთვის ყუთი დაადგმევინა, რომ სიცოცხლე განაგრძო, ერთ-ერთმა ზოოტექნიკოსმა იკითხა: „მაგათ რა პკონიით, აფრიკაში ვეფხვები ქოლგებით დადიანო...“ აი, ასე უხედავად დახმარებას სხვა ქვეყნიდან და როცა ჩვენს გასაკეთებელს სხვა აკეთებს, მას კიდევაც მასხრად ვიკვებთ და ვიოცებთ — ნეტავ, რა რჯის ასეო.

უნდა მოგახსენოთ, რომ ქალბატონ ჩატვინს შესანიშნავად ესმოდა ქართული რე-

ვიძლია ფეხბურთის თამაში ან ულამაზეს ქალებთან არშეი. იგი ჩვენი სილამის თავწყარადაც ეს, ერთი შეხედვით, შეუძნეველ ქვეყნებში ჩანს: ჩანგლის ხმარება, თაროდან წიგნის ჩამოღება თუ თავდაჯერებულობის შესაძენად ტანისამოსის შეწორება. ჩვენ არ გვკვირდება, ხელის ცეცებით ეფებოთ ახლოს მდებარე საგანი და მისი მოხელვის შემდეგ, შინაგან ალღოს მიუხედავად თუ არა — მართლა ის საგანი თუ არა. ის კი იძულებულია, თავისი ცნობიერების ბნელ ეკრანზე ეძიოს ის პასუხები, რომლებიც ჩვენ თავისთავად მოგვდის და ვერ ვამჩნევთ, თუ როგორი მაღლია ეს. ჩვენ არ გვესაჭიროება ჩვენი გონება უკიდურესად დავაბნოთ, რათა სულ უმნიშვნელო დეტალში გავგეკვებოთ, ჩვენ შეგვიძლია, ვიყუროთ რომინზებები და არც ვეფქვრობთ, თუ როგორი მაღლიერნი უნდა ვიყოთ დღისა, ამის გამო, უსინათლო კი მაღლიერია ყოველი ანონიზებული საგნის გამო, ყოველი იმ შესაძლებლობის გამო, რომელსაც მას ეძლევა.

ისევე ადრინდელ თემას თუ დავტრუნდებით, ყველაზე მწვევედ აღმაშენი იმ აკრძალვებს განიცდის, რომელთაც ბედისწერა განუჩენს ხოლმე მას. ჩვენ გამუდმებით ვგრძნობთ — თუნდაც არ ვიზრებდეთ ამას — უჩინარ ხელს, რომელიც წარგვმართავს და ზოგჯერ იქით მიგვყავართ, საითაც სულაც არ გვინდოდა წასვლა. მთელი არ-

დაისინი, მცირე-მესამეხარისხოვანი არსებობისათვის არიან განწირულნი. ბედისწერა მათთვის ტიპიელია და არა თავის სანუგეშებელი იდეა, მათი სხეულის ნაწილია, ის მრუდე კედელია, რომელთა შორისაც მოძრაობენ.

და მაინც, არის ერთი რამ, რაც ამ ადამიანებში ყოველთვის მაოცებდა, ეს არის მათი სიმშვიდე, ბედისწერასთან თანხმობის არაჩვეულებრივი უნარი. ამ ადამიანებისათვის არსებობს უფრო დიდი სიმართლე, ვიდრე უმწეობა, უფრო დიდი ჭეშმარიტება, ვიდრე შუამავლის მდგომარეობა აუცილებლობა. ეს არის საკუთარი განჩინებასთან თანხმობის ის უნარი, რომელსაც სტოიკოსები ბედისწერის სიყვარულს უწოდებდნენ. ისინი უზმოდ იღებენ იმას, რაც განჩინებით მისცემიათ და არც ცდილობენ, ილუზიებს აყალიბებენ საკუთარ თავს ანაბეჩენ რასაც ჩვენ ყოველდღიურად ვაკეთებთ. მათთვის ბედისწერა ის ცხოველყოფილი ღმერთია, რომელიც, მართალია, მკაცრი და უღმრთელი, მაგრამ გონების რაღაც უცნაური წესით სწორედ ამის წყალობით შეიცნობა ის უსასრულო სიყვარული, რომელიც მას ადამიანებთან აკავშირებს. ძნელია, ერთმანეთს სიყვარული და უღმრთელობა შევეთვასოთ, ერთმანეთთან დავაკავშიროთ ადამიანური ტანჯვა და ამ ტანჯვის წიაღში დაბადებული დღითიური ნაპერწკალი. ღმერთი

ლიკები, ასე რომ, ჩვენი „მაღალი ზრდილობა“ და „პროფესიული მიდგომა საქმისადმი“ შეუძნეველი არ დარჩენილა... შეგახსენებთ, როგორ კლავენ ცხოველებს, რომლებსაც მტაცებლებს აჭმევდნენ? ქართულად იწყებოდა განსჯა — ხომ არ ვეტყვი, რომ უროს ვარტყამთ თაშში? ხომ არ ვეტყვი, რომ ელექტროშოკით ვკლავთ?

კიდევ ერთი ფაქტია საინტერესო: ამერიკის სადაზღვევო კომპანია ერთი პირობით გამოუშვა საქართველოში ბატონი ტრენტი — მას უნდა ეტარებინა ოცკილოგრამიანი ტყვიანობის ფილმები. ეტყობა საქვეყნოდ ცნობილია, საქართველოში მყოფი ცხოველიცა და ადამიანიც ერთმანეთს დაუცველი რომა...

ზოოპარკის შესასვლელიდან დატოვებული „ნიოს“ დაუცველობის მწუხარე შედეგები მისმა პატრონებმა — „ბი-ბი-სი“-ს კორესპონდენტებმა ინენიეს. 25 ნოემბერს „ბი-ბი-სი“-ს, „ასოშოვიტედ პრესის“, „ლიბერასიონის“ კორესპონდენტები ზოოპარკში იყვნენ ინტერვიუსთვის ბატონ ტრენტთან. დათვის გალიის წინ რომ იდგნენ, მოვარდა ავტომანქანის მძღოლი, მუქარით მანქანიდან რომ გადმოვდგოთ და თქვა, თურმე მანქანის ნაშეყანებს „აჭარასთან“ დაეპარებინათ და 100 000 რუსულ მანეთად „ნიოს“ დაბრუნებას პირდებოდნენ...

უცხოელი უფრადისტები შეურაცხყოფილად დარჩნენ. სამწუხაროდ, რით და მთავრდა ეს ამბავი, ვეღარ შევიტყუეთ.



არასოდეს ყოფილა ცხოვრება უინტერესო ეპოქათა და საუკუნეთა მიჯნაზე. ცვლილებები და სიასლე ყოველ ახალ ასწლეულს რომ მოჰქონდა, შთაბეჭდილებად აისახებოდა საზოგადოებრივი არსებობის სხვადასხვა სფეროში, მათ შორის სამხედრო საქმეშიც. ასე იყო მე-18 საუკუნის ბოლოსა და მე-19 საუკუნის დასაწყისშიც. ამ ეპოქაში ცხოვრობდა და მოღვაწიობდა გამოჩენილი რუსი მხედართმთავარი მიხეილ ილარიონის ძე კუტუზოვი. ეს გახლდათ განუწყვეტელი, ხანგრძლივი და სისხლისმღვრელი ომების პერიოდი.

გაცოცხლონის ისტორია 14500-ზე მეტ ომს ითვლის. ყოველ ომში, დიდსა თუ მცირეში, განსაკუთრებული როლი და პასუხისმგებლობა სამხედრო წინამძღოლის — მხედართმთავრისა. მხედართმთავარი მაღალი ყოფილა. სამხედრო მატარებელ უამრავი სარდალი და მთავარსარდალი იცის, მაგრამ იმ ადამიანების რიცხვი მცირეა, ვინც მხედართმთავრის სახელს იმსახურებს. ერთ-ერთი მათგანი კუტუზოვიცაა. „სიმბოლური სახელი, საკუთარიდან საზოგადოდ მკუთარი“ (ბ. გელისკი).

მ. კუტუზოვი არაბარტო დიდი მხედართმთავარი. არამედ თვალსაჩინო სამხედრო მოპირუფალი იყო. მართლაც, ადმინისტრაციულ და დიპლომატიურ ასპარეზზე მოღვაწეობდა, მრავალწლიან ომებში უშუალო მონაწილეობა მას საშუალება არ მისცა, სამხედრო თეორიაში განსოგადებული შრომები შეექმნა. მაგრამ კუტუზოვის ბრძანებების მითითებების, ინსტრუქციების, წერილების შესწავლა ცხადყოფს მხედართმთავრის შენიჭებული ცოდნის სიღრმესა და მასშტაბურობას. კუტუზოვის პრაქტიკული შემოქმედება კლასიკურ ნიმუშებს შეიცავს სტრატეგიისა და ტაქტიკის დარგში, რომლებმაც უდიდესი ზეგავლენა მოახდინა სამხედრო ხელოვნების შემდგომ განვითარებაზე.

მ. კუტუზოვმა შეისისხლბორცა ყოველივე საუკეთესო და მოწინავე იმდროინდელი სამხედრო თეორიებიდან. დრამა შეისწავლა პეტრე პირველის „სამხედრო წესდება“, რუმინცევის „სამსახურის წესი“ და სუვოროვის „გამარჯვების მეცნიერება“. მას წილად ჰქონდა პედნიერება რუმინცევისა და სუვოროვის გასცნობილი არა სახელმძღვანელოებით, არამედ უშუალოდ ბრძოლის ველზე და მონაწილეობა მიიღო სამარო ოპერაციებში ამ ლეგენდარული მხედართმთავრების წინამძღოლობით. ეს იყო დიდი და ფასადუდებული სკოლა, რომელმაც უმნიშვნელო განესი როლი შეასრულა კუტუზოვის სამხედრო შეხედულებების ფორმირებაში.

კუტუზოვმა სიცოცხლის 50 წელზე მეტი შექნა არმიაში სამსახურს. ფართო და მრავალმხრივი იყო მისი სამხედრო მოღვაწეობა. დაიწყო ასეულის მეთაურობით და გაიარა ჯარების მართვის ყველა საფეხური: სარდლობა ბატალიონის, პოლკის, დივიზიის, კორპუსის, არმიის, ხოლო 1812 წლის სამაჟლო ომში სრულიად რუსეთის არმიის მხედართმთავარი გახდა.

კუტუზოვი არ არის შემთხვევითი გვარი რუსეთის ისტორიაში. მის წინაპრებს — გოლენიშჩე-კუტუზოვებს თვალსაჩინო სახელმწიფო და სამხედრო თანამდებობები ეკავათ რუსეთის ცენტრალიზებული სახელმწიფოს წარმოშობისა და განვითარების პერიოდში. მხედართმთავრის ერთ-ერთმა წინაპრმა — გაბრიელ კუტუზოვმა ჯერ კიდევ მე-13 საუკუნეში, — 1240 წელს ალექსანდრე ნეველის წინამძღოლობით შედეგობიან წარმოებულ ბრძოლაში მამაცობითა და გამბედაობით გამოიჩინა თავი.

გენერალ-მაიორი, სამხედრო ინჟინერი და მრავალმხრივი განათლებული პიროვნება იყო მ. კუტუზოვის მამა — ილარიონიც.

სამხედრო განათლება მიხედვით ჯერ კიდევ პეტრე პირველის მიერ დაარსებულ საინჟინრო სკოლაში მიიღო. სასწავლებლის გადამდებ დამთავრების შემდეგ ერთხანს ამავე სკოლაში ასწავლიდა მათემატიკას. 1861 წლის ივნისში კი, მისივე თხოვნით, სამწყობრო სამსახურში გაიგზავნა. ამ დროს იგი 16 წლისა გახლდათ.

კუტუზოვის ოჯახი სასახლის კართან იყო დახლოებული, მაგრამ ვაბუკი ოფიცერი ვერ მოხერხდა საშუალო კარის ბრწყინვალეობამ, მისმა უდარდელმა ყოველდღიურობამ. კუტუზოვმა ოფიცრის მამიე, მაგრამ მუდამ მწვერულ და საინტერესო ცხოვრება არჩია. იგი მოქმედ არმიაში დაინშნა. დაიწყო მისი საბრძოლო მოღვაწეობის დიდი და სახელოვანი გზა.

მ. კუტუზოვის სამხედრო ასპარეზზე გამოხედვისას კვლავ გრძელდებოდა შეიქმნილი ომი (1756-1763 წწ.), რომელშიც რუსეთი საფრანგეთთან, ავსტრიათთან, საქსონიასა და შვედეთთან კოალიციაში ინგლისსა და პრუსიას ებრძოდა.

რეზერვ უდიდესი ზეგავლენა მოახდინა იმ გამოცდილებაში, რუსებმა რომ მიიღეს ევროპაში უძლიერესად მიჩნეულ პრუსიის არმიასთან ბრძოლაში.

შეიქმნიდა ომში ეპიკურული დაჟენა ურდობის მეორის განთქმული პრუსიული სამხედრო სისტემა, რომელიც ჯონის დისციპლინას, სახაზო ტაქტიკასა და „ირიბი იერიშის“ წესს ეფუძნებოდა. რუსეთის არმიის მიერ გამოყენებული ახალი ტაქტიკური ხერხები, კერძოდ, ქვეითი კოლონებისა და გაფანტული მწყობრის პრაქტიკა წინადადებული ნაბიჯი იყო სამხედრო ხელოვნებაში.

კუტუზოვის სამხედრო ბიოგრაფიაში მნიშვნელოვან ეტაპს წარმოადგენდა 1768-1774 წლების რუსეთ-თურქეთის ომი, რომლის დროსაც ასაღვარდა მყოფრმა თავი გამოიჩინა როგორც მასაცმა, ენერგულმა და ინიციატივამა ოფიცერმა. ამ ომში ერთ-ერთი შეტაკებისას კუტუზოვი მძიმედ დაიჭრა, მტრის ტყვიამ შუბლს გაუხვრიტა. ექიმებმა განწირულად ჩათვალეს, მაგრამ გადარჩა, ოღონდ მარჯვენა თვალი დაჰკარგა. აუცილებელი გახდა მცირე ხნით სახლგარეშო სამკურნალოდ გამგზავრება. სწორედ ამ პერიოდს ეკუთვნის ეკატერინე მეორის ნათქვამი: „კუტუზოვს უნდა გავუფრთხილდე, ის დიდი გენერალი იქნება“.

უცხოეთში ყოფნისას კუტუზოვი არამარტო მეურნეობდა, არამედ ყურადღებით ეცნობოდა დასავლეთ ევროპის არმიათა სამხედრო ხელოვნებას, იღრმავებდა ცოდნას, იძენდა ახალ გამოცდილებას.

კუტუზოვის ეპოქაში ომების მასშტაბი მნიშვნელოვნად გაფართოვდა. ომი მხედართმთავრისაგან უკვე მოითხოვდა არამარტო ურთულესი სტრატეგიული ამოცანების გადაწყვეტას, არამედ პოლიტიკური მოვლენების სწორი ანალიზისა და დიპლომატიურ ინტრიგებში გარკვევის უნარსაც. კუტუზოვი თავისი ეპოქის მოთხოვნათა სიმაღლეზე იდგა. მასში შერწყმული იყო მხედართმთავრის, პოლიტიკოსისა და დიპლომატის ბრწყინვალე ტალანტი.

თავის მსჯელობებში კუტუზოვი სწორად აფასებდა ომისა და პოლიტიკის კავშირს. „პოლიტიკური ვითარება მიგვანიშნებს ომის ხასიათს“, — წერდა იგი. კუტუზოვს შეეძლო უშეცდომოდ მიმხედარიყო მოწინააღმდეგის ჩანაფიქრს, ამოეცნო მტრის სუსტი და ძლიერი მხარეები, მიეღო გადაწყვეტილებები, რომლებიც კონკრეტულ პირობებს პასუხობდა და რეალური შესაძლებლობებიდან გამომდინარეობდა.

ომში პოლიტიკური მიზნების მიღწევა, კუტუზოვის აზრით, შესაძლებელი იყო არმიის აქტიური შეტევითი მოქმედებით, მტრის სრული განადგურებით. მაგრამ მეომარი არმიების გაზრდილი რიცხოვნებისა და სამომარი მოქმედებების ასპარეზთა მასშტაბურობის გამო შეუძლებელი იყო მხოლოდ ერთ, გენერალურ ბრძოლაში მოწინააღმდეგის ძალების სრული განადგურება. საჭირო

ხდებოდა შეიარაღებული ბრძოლის ფორმებისა და საშუალებების გამრავალფეროვნება. ამ მხრივ განსაკუთრებით გამოიკვეთა კუტუზოვის ნიჭი ნაოლეონის არმიასთან ბრძოლაში. მაგრამ მანამდე კუტუზოვის ცხოვრებაში იყო დიპლომატიური და სამხედრო-ადმინისტრაციული სამსახურის არანაკლები საინტერესო პერიოდი. მ. კუტუზოვი მეთაურობდა რუსეთის საელჩოს კონსტანტინოპოლში. ამ დროს თურქეთში ერთმანეთს ეჯახებოდა ინგლისის, საფრანგეთის, პრუსიისა და რუსეთის ინტერესები. იოლი არ იყო ბრძოლა დასავლეთის დიპლომატიის წინააღმდეგ, რომელიც თურქეთისა და რუსეთის ურთიერთგადაკედებას და მათ შორის ახალი ომის განაღებას ცდილობდა. ყოველ მცდარ ნაბიჯს შეეძლო, საერთაშორისო ვეროულება გამოეწვია. ეს იყო მკაცრი გამოცდა ახალბედა

სტრატეგიული მარშ-მანვერის შესრულებისა. ცნობილია, რომ ანტიფრანგული კოალიცია 1805 წელს დამარცხდა. ამ მარცხმა ერთხელ კიდევ დაადასტურა უცნაო ჭეშმარიტება, რომ არმიაში მთავარია ერთმართველობის პრინციპი: ომში მთავარსარდალი უნდა ფლობდეს სრულ ძალაუფლებას და მის სამხედრო გეგმებში არ ერეოდეს თვით მეფეც კი. „არმიის ხელმძღვანელობისათვის უკეთესია გაყავდეს ერთი კარგი გენერალი, ვიდრე ორი იმპერატორი“ (ა. ჟილინი).

აუსტერლიტთან მოკავშირეთა განცდილი მარცხის გამო კუტუზოვი კვლავ ჩამოაცილეს არმიას და აშკარად, კიევის სამხედრო გუბერნატორად გაგზავნეს. არც ეს არ ყოფილა მხედართმთავრის ბოლო „შერისხვა“. ალექსანდრე პირველი მტრულად ექცეოდა კუტუზოვს, მაგრამ ყოველ რთულ და კრიზისულ მომენტში მეფე იძულებული ხდებოდა, მისთვის მიეზარტა. ასე იყო 1806-1812 წლების რუსეთ-თურქეთის ომის დამამთავრებელ ეტაპზე და 1812 წლის სამაჟლო ომშიც.

კუტუზოვის მხედართმთავრული ნიჭი განსაკუთრებით გამოვლინდა ნაოლეონის წინააღმდეგ რუსეთის სამაჟლო ომში. ამ ომის პერიოდებში კარგადაა ცნობილი, მათვე მკითხველის ყურადღებას აღარ შეგავჩერებთ. დავქმენ მხოლოდ, რომ ამ ომს ჰქონდა ერთი განსაკუთრებული სიასლე. მანამდე მტრულ სახელმწიფოებს შორის შეიარაღებულ ბრძოლაში ძირითადად მეომარ მხარეთა არმიები მონაწილეობდნენ, რუსეთში კი ნაოლეონი შეეჯახა არამარტო არმიას, არამედ შეიარაღებულ ხალხს მრავალრიცხოვანი პარტიზანული რაზმებისა და ლაშქრების სახით. კუტუზოვმა დაამუშავა პარტიზანული ომის წარმოებისა და სახალხო ლაშქრის ორგანიზაციის თეორიული დებულებები, რაც დიდ საგანძურს წარმოადგენდა რუსული სამხედრო-თეორიული აზრის განვითარებაში.

კუტუზოვი იყო პირველი მხედართმთავარი, რომელმაც გამოიყენა სტრატეგიული რეზერვების სისტემა ჯარის შევებისა და შეტევითი მოქმედების დროს, როგორც არმიის გაზრდის მუდმივი წყარო. „რეზერვებს უნდა გაუფრთხილდე, რაც შეიძლება. დიდხანს, რადგან ის გენერალი, რომელიც არ გამოიყენებს რეზერვს, არც დაძაბვდება“, — წერდა მ. კუტუზოვი.

მ. კუტუზოვმა ბევრი სიასლე შეიქმნა ჯარების მართვაში. ადრე, მცირერიცხოვანი არმიებით ომების დროს, სარდალს შეეძლო, ბრძოლის ველისათვის პირადად ედგენებინა თვალი და ერთპიროვნულად ემართა ჯარი. არმიის რიცხოვნობის გაზრდისა და სამომარი მოქმედებების ასპარეზის გაფართოების პირობებში აუცილებელი გახდა სპეციალური ორგანოს — შტაბის ჩამოყალიბება. კუტუზოვს, ჯარების სამართავად ჰქონდა მთავარი შტაბი, გენერალ-კვარტისმისტერის განყოფილება და მორიგი გენერლის სამმართველო.

მ. კუტუზოვის სამხედრო-თეორიულ შემოქმედებაში დიდი ადგილი უჭირავს ჯარების სწავლებისა და აღზრდის საკითხებს. იგი თავის ქვეშევრდომთაგან მოითხოვდა ჯარების სწავლებას რეალურ ომთან მიახლოებულ პირობებში ყველა იმ სიძნელეთ, რომელიც ელდოთ ჯარისკაცებს. კუტუზოვი თვალყურს ადევნებდა, რომ მეზობლი არ დაეცირათ იმით, რაც არ იყო დაკავშირებული ომთან.

დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა კუტუზოვი დისციპლინას, რომელსაც სამხედრო სამსახურის სულს უწოდებდა. მისი აზრით, დისციპლინის შენარჩუნება არ უნდა ხდებოდეს დასჯით. დისციპლინას საუფქვლად უნდა დაედოს აღმზრდელობითი ხასიათის ღონისძიებები. მხედართმთავარი სთხოვდა ოფიცრებს, უფრო მეტად განეშარტათ, ეჩვენებინათ მაგალითით, ვიდრე ებრძანებინათ და დაესჯათ.

კუტუზოვს გააჩნდა მტკიცე ნებისყოფა, რაც უმნიშვნელოვანესი თვისებაა მხედართმთავრისათვის. მან შეძლო, წასულიყო სასახლის, გენერალიტეტის, არმიის სურვილის წინააღმდეგ და მარტო საკუთარ თავზე აედო პასუხისმგებლობა მოსკოვის დარტყმის თაობაზე. ომის შემდგომმა მსველელობამ აჩვენა, რომ კუტუზოვი მართალი იყო. მან შეძლო, მოეგო ყველაზე დიდი ომი, როგორიც მანამდე მსოფლიოს არ ენახა. ნაოლეონი განდევნეს ხალხმა სამართლიანად შეარქვა კუტუზოვს რუსეთის მხსნელის სახელი.



დიპლომატიისათვის; და ეს გამოცდა კუტუზოვმა წარმატებით ჩააბარა.

დარსებულად გაართვა თავი კუტუზოვმა დიპლომატიურ მისიას ბერლინშიც, რომლის შედეგიც პრუსიასთან მეგობრული კავშირის განმტკიცება და ანტიფრანგულ კოალიციაში მიზიდვა იყო.

მეტად საპასუხისმგებლო გახლდათ კუტუზოვის დანიშვნა ჯერ ლიტვის გენერალ-გუბერნატორის, ხოლო შემდეგ პეტერბურგის სამხედრო გუბერნატორის პოსტზე. თუმცა ამ უკანასკნელ თანამდებობაზე მას დიდხანს არ დაუყვია. ალექსანდრე პირველის ბრძანებით იგი გაათავისუფლეს, რის შემდეგაც სამი წელი ფაქტიურად დევნილობაში გაატარა, ცხოვრობდა თავის მაჟლოში, ვოლინის გუბერნიის სოფელ გოროშიკოში. შერისხული გენერალი სოფლის მეურნეობას მისდევდა. იგი განდევნის მიმიედ განიცდიდა, მაგრამ არმიაში დაბრუნების იმედს არ ჰკარგავდა. მალე ეს დღეც დადგა. მესამე ანტიფრანგულ კოალიციაში ჩამოულ რუსეთს კვლავ დასჭირდა კუტუზოვიც. იგი 1805 წელს პეტერბურგში გამოიძახეს და დანიშნეს იმ არმიის მხედართმთავრად, რომელიც იგზავნებოდა ავსტრიაში იქაურ ჯარებთან ერთად ნაოლეონის წინააღმდეგ ერთობლივი მოქმედებისათვის. ამ ლაშქრობაში კუტუზოვს დაკისრებული ჰქონდა ძალზე დიდი პასუხისმგებლობა. მაგრამ გააჩნდა შეზღუდული უფლებები. მას ომის სტრატეგიული გეგმის შედგენაშიც კი არ მიუღია მონაწილეობა. არსებითად, იგი ექვემდებარებოდა ავსტრიის მხედართმთავარს.

ამ ლაშქრობისას კუტუზოვმა განახორციელა ცნობილი მარშ-მანვერი ბრაუნაუდან ოლომოუცისაკენ, რომელიც სამხედრო ხელოვნების ისტორიაში სამართლიანად ითვლება

პრობლემები და პერსპექტივები

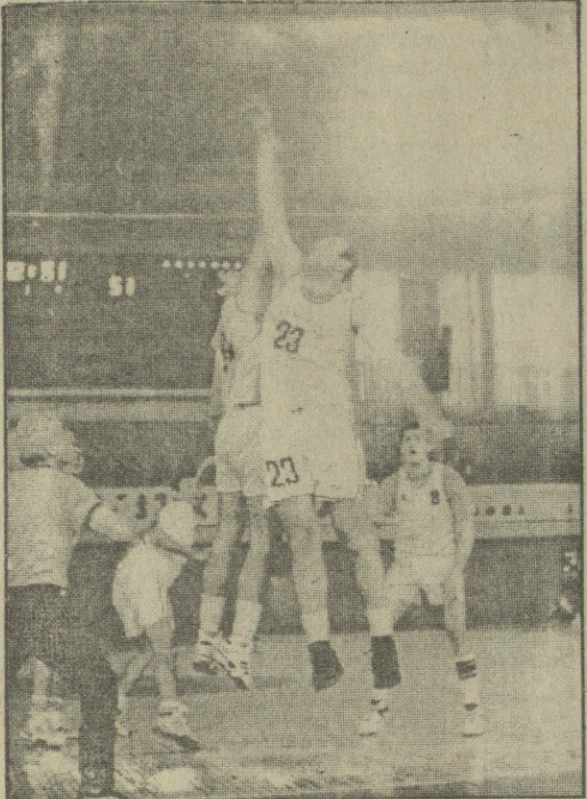
საბარტველოს საკალათბურთო ჩემპიონატის პირველი ფაზა 4 დეკემბერს დასრულდა. წინა ჩემპიონატის მსგავსად...

მიუხედავად კიდევ უფრო დიდ შეცდომების ჩაიდინებისა, მსაჯეების შეცდომებმა გამართლება ნამდვილად არ აქვს. სპეციალისტების აზრით...

ლი: — ეკონომიკური ფაქტორი ბევრად განსაზღვრავს გუნდის სიძლიერეს. მაგალითად, საქართველო უფრო დიდი საკალათბურთო ტრადიციების ქვეყანაა...

დისციპლინის დამყარებასთან დაკავშირებით საინტერესო წინადადება მოგვცა. მან-ს ჩემპიონატში თამაშის დაწყების წინ, შესვენების დროს იმართება გასართობი მოუპროგრამები...

არც სრულიად სწორია, თანაც ფსიქოლოგიური უპირატესობა „ვიტას“ მხარეზეა. როგორც ვეფხე, მან-ს ასეთი ძლიერი გუნდია...



საბარტველოს საკალათბურთო ჩემპიონატის პირველი ფაზა 4 დეკემბერს დასრულდა. წინა ჩემპიონატის მსგავსად...

ხოლო, როგორც კი გამოცხადდა გულშემატკივრების მისამართით თხოვნა, რომ მოწვევისაგან თავი შეეკავებინათ...

ჩვენ ვერაფერს ვიღონებთ, თუ გუნდებს ძლიერი სპონსორები არ გამოუჩნდებათ. დღეს კალათბურთს სჭირდება პროფესიონალიზმი...

მსაჯობის და ეკონომიკური პრობლემა მარტო ბ-ნ გიორგის როლი აქვს. „ვიტას“ მთავარი მწვრთნელი ბესიკ ლიპარტილიანი თვლის, რომ:

ჩემი დაბრუნება ბიჭებმა განაპირობეს. გამოჩნდნენ სოლიდური სპონსორები. თანაც მე კიდევ შემოვიღე თამაში, გუნდისთვის სარგებლობის მოტანა...

ამ სამქულიანებმა გარდატეხა კი შეიტანეს თამაშში, მაგრამ მოწინააღმდეგე არ დაუბნევია. მომდევნო წუთებში სხვაობა ანგარიშში 4 ქულამდე დაიწია.



დავიტანე, ოპერაცია გავეკეთე მოსკოვში და ცოტა ხნით მაწუხებს. მაგრამ, როგორც მითხრეს, ყველაფერი როგორც იქნება. რაც შეეხება ჩემპიონატს...

მატჩის დამთავრებამდე ორი წუთით ადრე, მოხდა ის საბედისწერო სამქულიანი ტყორცნა „თბილისის“ კალთაში...

Advertisement for 'LITONSKAZHIS' (ლიტონსაკჰისი) featuring large text and a logo. The text promotes a product related to basketball or sports.

კონკურსი!!!

ფირმა „კოკა-კოლა“ და გაზეთი „კავკასიონი“ აცხადებს ლიტერატურულ კონკურსს თემაზე „აფხაზეთის ომი“. საკონკურსო ნაწარმოებები მიიღება ჟურნალ „კონკურსი“ სსკპ-ს ანგარიშზე. ნაწარმოებები — ლექსები, ციკლი, პოემა, მოთხრობა, ნოველა, დოკუმენტური პროზა, პიესა, ნარკვევი, პუბლიცისტური წერილი.

დაწესებულია შემდეგი პრემიები:
პირველი პრემია — 100 ამერიკული დოლარი;
ორი მორე პრემია — 50 ამერიკული დოლარი;
სამი მესამე პრემია — 25 ამერიკული დოლარი.
პრემიები სამი წამახალისებელი პრემია — თითოეული 10-10 ამერიკული დოლარი. ოდენობით. საკონკურსო ნაწარმოებების წარმოდგენის ბოლო ვადაა 1994 წლის 15 აპრილი. კონკურსის შედეგები გამოცხადდება 1994 წლის 26 მაისს. საკონკურსო მასალას გაეცნობა და შედეგებს შეაჯამებს ავტორიტეტული ჟიური, რომელშიც შევლენ ცნობილი ჟურნალის მფლობელები.
კონკურსი დახურულია, მასალაში ხელმოწერილი უნდა იყოს ავტორთა მიერ შეტანილი „დეკლარაცია“, რომელშიც უნდა იყოს აღნიშნული ნაწარმოებში გამოიყენება. საკონკურსო ნაწარმოებები მიიღება ორ მუხარაზიანად, ორი ინტერვალით გადაგზავნილი შემდეგ მისამართზე:
თბილისი, პეტრიაშვილის ქ. N 7. გაზეთ „კავკასიონის“ რედაქცია. საკონკურსო.

ნახევრად სუპრობით

გამოსწორებული
ოპტიმისტის ფიქრები

არც აზრი და არც კანონი, ამგვარი განაცხადები:
არც რაიმე იდეა, ტანკებით რატომ დადიან
საქართველოს გამგებელი „დაუდგენელი პირები“?
ავტორის მკიდეა. ***
კითხვებს ხალხი უმეცრეოდ, რადგან ბრძოლას არ უძღვრია
და უმეცრეოდ ანაცხადებს, ღმერთი, ხატი და ჯვარი,
ღმერთი და მზისით მომხდარი, დაიბადა ბანდიტის და
„პატრიოტის“ ნაწარმი.

ტელე-რადიო ინფორმაცია „ცხელი
წერტილიდან“

კუშინ ქალაქს ტყიდან ბანდამ ყუმბარები დააყარა, პოლიციამ უპასუხა და სიწყნარე დაიმყარა. არის ქარცის შემთხვევები, ზოგმა ხელი გაისვარა, „დაუდგენელ“ ფორმირებებს „დადგენილიც“ წაეხმარა. ბევრმა დამკერ-დასაქერმა თავი ერთად მოიყარა და გარკვევა ძალიან ჭირს, ვინ რამდენი მოიპარა. სტიქიამაც გვიღალატა, ყანა თოვლით დაიფარა, არაფერი ითვისება. მოწა ჭიკა დაიბარა. საწვავ-საცხების მარაგი ჯარისთვისაც არა კმარა, უმაგისოდ ეს ტანკები გინდ გყოლია — გინდა არა. ერთი სიტყვით, ვითარებას მძიმე ეთქმის, კაი არა: შეუქი არა, გაზი არა, წყალი არა, შეშა არა, პური არა, ხორცი არა, შაქარი და ჩაი არა! სხვაფრთვ წუხელ რეგიონში ღამე მშვიდად ჩაიარა.

25.11.93

რუსლან მიახაბერიძე

ფოსტა

„კავკასიონის“ რედაქციაში მოდის მკითხველთა წერილები, სადაც წამოჭრილია მრავალი საკითხი. მოგალაქენი თავიანთი შეხედულებებს გვიჩვენებენ ამა თუ იმ მოვლენის შესახებ. მათი ბაცნობა გვარწმუნებს, რომ არის უამრავი მტკივნეული საკითხი, რომელიც უზრუნველყოფს თვალსაწიერის მიღებას, მაგრამ მისი საუბარო გზაზე აუცილებელია. ზოგ წერილში იბრძნობა, რომ ავტორს მოსწყენია მართლმადიდებელი ეკლესია და კალაში აუღია ხელი... არც მათ დავწყვეტთ გულს. მოკლედ, შეიძლება ყველაფრის შესახებ წერა, მხოლოდ არ დავუშვავთ ერთადერთს — კიროვნების შეუტაცებლობას.

„კავკასიონი“ შეიძლება, წერილებში წამოჭრილ საკითხებზე უზრუნველყოს გაანგებოებული შეხედულებების ორგანო. ამასთან, მკითხველთა კითხვებზე უპასუხებენ კვლევითი სამსახურის სპეციალისტები და კონკრეტული რჩევებითაც დაეხმარებიან (ამასთან დაკავშირებულ ხარჯებს რედაქცია გაიღებს). თუ წერილის ავტორს ანონიმად სურს დარჩენა, შეუძლია მოაწეროს მხოლოდ სახელი ან ინიციალი.

„წავიკითხე თქვენი გაზეთის ყველა ნომერი, მაგრამ ერთი რამ ვერ გაგიგე. გაზეთის მთავარი რედაქტორი არ პყავს და უცბად გაჩნდა ახალი თანამდებობა — მთავარი რედაქტორის მოადგილე. მაინც ვისი მოადგილეა პატა ეშაიძე?“
შალვა ჯანუშიაძე
ბასშენი: მომავალი მთავარი რედაქტორის.
„კოკა-კოლას“ რეკლამა, როდესაც გვაქვს დიდებული „ლალიძის წყლები“.
ციალა ტყეშელაშვილი
„დიდი დიდის დასახლებაში თითქმის არ დადის ტრანსპორტი, განსაკუთრებით საღამოს საათებში. როგორია დამის წყვილად ახალ დილამდე ფეხით მისვლა. ვისაც ამის მოგვარება ევლება, ყოველთვის მა-
ნქანა ემსახურება და, ცხადია, ხალხს გაჭირვებას ის ვერ გაიგებს.“
მოქალაქეთა ჯული
რედაქციისგან: ასეთივე მდგომარეობაა ქალაქის ბევრი რაიონი, საკითხს სწავლობს რედაქციის შესაბამისი განყოფილება.
„არც მთავრობა აქცევს ყურადღებას და არც კონტროლის ორგანოები, რომ ბენზინის

„გამყიდველები კუბონზე უარს აცხადებენ და რუსულ მანეთს მოითხოვენ. ეს ხომ კანონის უხეშობაა. სანამ გვიან არ არის, ამ პრობლემას უნდა მივხედოთ.“
როსტომ არგულიძე

„ცნობილია, რომ პეტანტარული დახმარება უსინდისო აღაშენების ხელში ხდება. ამას ვერც მთავრობა შევლის, ვერც კომისიები და პოლიცია. გთავაზობთ ძალზედ რაციონალურ წინადადებას. როგორც კი ტვირთი ჩამოვა, მისი სახეობა და რაოდენობა დაუყოვნებლივ უნდა გამოცხადდეს „მატენს“ სა-რეკლამო ბლოკში, აქვე უნდა ითქვას, ვისთვისაა იგი განკუთვნილი და დასახელდეს ის პიროვნება, ვინც პასუხს აგებს მის განაწილებაზე. თორემ არსებობს ეჭვი, რომ სწორედ ეს კომისიები ითვსებენ ამ დახმარებას.“
შოთა ნიხაძე
პენსიონერი

„სამსახურში უფროსი ჩემგან მოითხოვს, რომ აუცილებლად დილის 9 საათზე „გამოცხადდეს“ ტრანსპორტი კი არ დადის. ვერ გავიგე, როგორ მოვიქცე? მოვითხოვ შემოვიდეს კანონი, რომ როცა ქვეყანაში საგანგებო ვითარებაა, სამსახურში დაგვიინებენ. შეიძლება-ღეს.“
შ.ბ.

„ჩვენი პარლამენტი და მთავრობა მგონი ხალხის გამწარებისთვის არის მოსული. გადაწიონ დრო ორი საათით წინ, რომ დაზნეულებამდე შევასწოთ სახლში ქურდებს და ყაჩაღებს. რა გახდა ერთი კანონის მიღება, რად უნდა ამ საქმეს კომისია.“
ია გვიმრაძე

„თქვენს გაზეთში გამოქვეყნებული იყო, რომ მინისტრს 68.000 კუბონი აქვს ხელფასი, დეპუტატს 90.000 კუბონი. მაშინ როგორ არის, რომ ყველანი ძვირფასად ჩაცმულ-დახურულები დადიან და უცხოურ სიგარეტებსაც აბოლებენ. საერთოდ, მაღალი თანამდებობის პირებს არ ეტყობათ, რომ ხელფასით კმაყოფილი სახეებით დადიან.“
შ.პ.

„არც მთავრობა აქცევს ყურადღებას და არც კონტროლის ორგანოები, რომ ბენზინის

ყურადღება!!!



ყოვლისგანდნათა პირველი
პროვინული ჩეპიონატი

V ტურის პასუხები

(თემა — „ფლორა და ფაუნა“)

1. ანტონე ვან ლევენჰუკი; 2. კუს ბაქანი; 3. ნიორი; 4. თეთრი არწივი; 5. დროზოფილა; 6. ვაშლოვანის; 7. უთხოვარი; 8. საზამთრო; 9. კაქტუსი; 10. ხოჭო საკრავი; 11. ევკალიპტი; 12. კოკი.

VI ტური

10.12.93

(თემა — „ანტიკური სამყარო“)

1. რომელ თხზულებაშია დაცული ქრისტეს შობამდე მეორე საუკუნის იეროსტატის ავტოგრაფი? 2. რომელი საბარათის ისტორიის ნაწილები? 3. ანტიკური ხანის რომელ პოეტს ეკუთვნის შემდეგი სტროფები: „ქვირფასო დედა, ქსელის ბეჭეა აღარ ძალუთ უკვე ჩემს ხელთა, რადგან კირილამ უცხო მოყმის სიყვარულით მოწად მაქცია“. 4. რა ერქვა ტროას ერთ-ერთ გმირს, რომელიც ომის დროს მოითხოვდა, რომ ელენე ბერძენებისთვის დაებრუნებინათ და ზავი დაედოთ, ხოლო ტროას დაცემის შემდეგ იტალიაში გადასახლდა? 5. რა ეწოდებოდა მწუხრის ვარსკვლავს ანტიკურ ეპოქაში? 6. ნელონების სხვადასხვა ნიმუშებზე ბერძენი და რომაელები ბარბაროსებს — ტროელებს ფრიგიელებს, დაეებს სკივლებს გერმანელებს კელტებსა და აგრეთვე ამბონებს რაღაც საშოსით გამოხატავდნენ. რა საშოსია ეს? 7. რომელ რომაელ მხედართმთავარს ეკუთვნის შემდეგი გამონათქვამი: „რაჰლა ნდობა გამოცხადებულია განსჯის ადგილი აღარ უნდა ჰქონდეს“. 8. გადმოცემის თანახმად, რომელმა ბერძენმა პოეტმა დაკარგა თვალის სინათლე ელენეს სახელისგამტეხი ლექსის დაწერის შემდეგ? 9. რა ეწოდებოდა ქრისტეს შობამდე მეექვსე საუკუნის მოსამართლეს, რომელიც საბერძნეთის ქალაქებში შიდა მღელვარებების დასარტყლიერებლად საგანგებო უფლებებით იყო აღჭურვილი? 10. რა ერქვა გუნდის ლოტარს ათენში? 11. რა ეწოდება გიმნოსიონის ტყე-ბუჩქნარს, რომელიც მწერლობაში? 12. გადმოცემის მიხედვით, არისტოტელეს რომელი თხზულება უთარგმნია ძველად საქართველოში? 13. რომელ თხზულებაშია შემდეგი სიტყვები: „არისტოტელეს მეტიკელმა თავი თვით მისცა საძიებლად“.

პასუხები:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____

— მიიღება მხოლოდ „კავკასიონიდან“ ამოჭრილი და გარკვევით შევსებული ბლანკები.

— პასუხების მიღების ბოლო ვადაა 21 დეკემბერი — 16 სთ. 00 წთ. ჩვენი მისამართი: 380009 თბილისი, პეტრიაშვილის ქ. N7. ტელეფონი 294-805

ფირმა „კოკა-კოლა“ და გაზეთი „კავკასიონი“ გისურვებთ წარმატებას!

სახელი, მამის სახელი, გვარი: _____

ასაკი: _____ ; პროფესია: _____

მისამართი, ტელ.: _____

აბა, გააოცდანი!



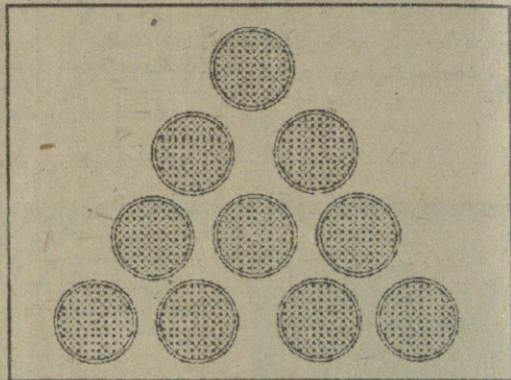
1. გამოდგამა ობიის ფეხბურთელთა გუნდის „ორშიმოს“ მოთამაშეთა საშუალო ასაკი 22 წელია. მატჩის მეორე ნახევარში ერთ-ერთი „ორშიმოელი“ მსაჯმა ბილნსიტყვაობის გამო მოედნიდან გააძევა. დარჩენილთა საშუალო ასაკი 21 წელი გახდა. რამდენი წლისაა უზრდელი ფეხბურთელი?

2. სანდრო პურის რიგში დილაბნელზე ჩადგა. ათიოდე წუთი პატიოსნად იდგა. მერე კი სახლში აირბინა ძვლების გასათბობად. ნამძინარევესა დედამ პკითხა:

— ბევრი ხალხია?
— ჯერჯერობით 31 კაცი ჩაენერა.
— შენ მერამდენე ხარ?
— წინ რომ მიდგანან, იმათ შუაში რომ ჩამაყენა, მაშინ ჩემს უკან 4-ჯერ მეტი პურის მაძიებელი იქნება, ვიდრე ჩემზე წინ.
მერამდენა პურის რიგში დაუხარელი და სწავლაშიც ხომ ბევრითი სანდრო?

3

ათი მონეტა პირამიდებისგან რად არის დალაგებული. სამი მათგანის გადაადგილებით „ამოა-ბრუნეთ“ პირამიდა.



კროსვორდი

თარაზულად: 3. თანამედროვე იტალიური ლიტერატურის თვალსაჩინო წარმომადგენელი; 5. მოგონილი, შეთხზული რამე; 7. პოპულარული ამერიკელი მომღერალი და სიმღერების ავტორი; 8. ქართული გლოვის სიმღერა და მისი პოეტური ტექსტი; 9. არქიტექტურული კომპოზიციის სახე; 10. ნიდერლანდელი კინორეჟისორი; 13. ქართველი ფეხბურთელი; 18. ერთ-ერთი ასურელი მანა, დიაკონი; 19. პლანეტა, რომელსაც ეწოდა უდროოდ გარდაცვლილი ქართველი ჰაბუკი მხატვრის სახელი; 20. წარმოების, ვაჭრობის და მისთანათა შენელება, შეფერხება; 21. ინგლისელი ოფიცერი, ავსტრალიის მკვლევარი; 22. ამერიკელი პოეტი ქალი; 24. ჰიდან წყლის ამოსაღები მოწყობილობა; 28. მცენარე ან ცხოველი, რომელიც გავრცელებულია მხოლოდ გარკვეულ გეოგრაფიულ არეში; 30. თევზის სამალავი, ჭილე; 31. ინდოეთის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე; 32. კახეთში გავრცელებული ვაზის ჯიში; 33. სტილი არქიტექტურასა და ხელოვნებაში; 34. სინამდვილის მცდარად აღქმა გრძნობათა მცდარობის შედეგად;

შევეულად: 1. ფანტასტიკური ცხოველი ანტიკურ მითოლოგიაში; 2. ერთ-ერთი უძველესი სახანავი იარაღი; 3. სლავური ანბანის ერთ-ერთი შენეწენილი, განმანათლებელი; 4. დანაშაულის სახე ქართულ ფეოდალურ სამართალში; 5. ფრანგი მწერალი; 6. რადიო-აპარატურის ნაწილი; 9. ქრისტიანი თეოლოგი და ფილოსოფოსი; 11. პეტრესი კი ვ. პიუტოს რომანისა „ოთხმოცდაათი წელი“; 12. ქვეყნის მოცულობის დიდი ქილა; 13. ყვავილას ცენტრალური ნაწილი; 14. სპორტული თამაში; 15. ფილმი ინდოელი კინოვარსკვლავის, ნარგისის მონაწილეობით; 16. ერაყის პოლიტიკური მოღვაწე; 17. გამოცემის (წიგნის, ჟურნალის) ფორმატი; 23. პოეტური ნაწარმოები; 25. კბილებიანი/რკინა, ტერფზე ამოსაკრავი; 26. განმეორებითი გამაფრთხილებელი დარტყმა ფარიკაობაში; 27. პერსონაჟი სპექტაკლისა „იეთიმ-გურჯი“; 29. სახელმწიფო კუნძულ მადაგასკარზე მე-14 საუკუნიდან მე-19 საუკუნის დასაწყისამდე; 30. ცეკვა „ქართულის“ შესავალი — მისი დასაწყისი.

შეადგინა ბიორბი ბასიტაშვილმა

